

BACHELOROPPGAVE

Landskapsanalyse av Hafslo

AV

Kandidatnummer 117, Petter Elinas Tveit Flotve

Kandidatnummer 101, Sander Lilleslett

Kandidatnummer 116, Andreas Ruud Rag

Landscape analysis of Hafslo

Landskapsplanlegging med landskapsarkitektur

PL 491

Mai 2016

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven Landskapsanalyse av Hafslo i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

Kandidatnummer 119, Petter Elinas Tveit Flotve

JA NEI

Kandidatnummer 101, Sander Lilleslett

JA NEI

Kandidatnummer 116, Andreas Ruud Rag

JA NEI

Mai
2016

Landskapsanalyse av Hafslo

Landskapsbeskrivelse, landskapskarakter, verdivurdering og konsekvens av utbyggingsområder i kommuneplan

Bacheloroppgave i Landskapsplanlegging med landskapsarkitektur

---

Petter Elinas Tveit Flotve, Sander Lilleslett og Andreas Ruud Rag

---

Forord

Landskapsanalysen av Hafslo er en bacheloroppgave gjennomført av tre studenter ved studiet Landskapsplanlegging med landskapsarkitektur på Høgskulen i Sogn og Fjordane (HISF). Bacheloroppgaven er et resultat av at Luster kommune stilte analysen som et forslag til en bacheloroppgave, og bakgrunnen for at vi valgte oppgaven er fordi vi alle hadde erfaring med landskapsanalyse fra tidligere fag. Dermed hadde vi sett hvordan denne kan brukes som et verktøy for å kartlegge og ivareta et landskap, og for oss var landskapsanalysens evne til å beskrive hvordan utbygging av ulike områder vil kunne påvirke stedsidentiteten til områdene, viktig for valget.

Arbeidet med oppgaven startet i juni 2015 og endte i mai 2016.

Vi vil gjerne takke høyskolelektor ved HISF Lisbeth Dahle for veiledning og råd underveis i arbeidsprosessen, avdelingsingeniør ved HISF Liv Norunn Hamre for GIS-hjelp og veiledning, professor ved HISF Stein Bondevik for råd angående geologi og løsmasser, Kåre Alme, Johannes Lomheim og Svein Solheim i Hafslo Sogelag for bidrag med lokal kunnskap og diskusjon, samt kommuneplanlegger Torunn Marie Løne Vinje i Luster kommune.

Sogndal, 31.05.16

Petter Elinas Tveit Flotve

Sander Lilleslett

Andreas Ruud Rag

Innholdsliste

Forord	3
1 Innledning	5
1.1 Problemstilling	5
1.2 Metode	5
1.3 Områdeavgrensning	7
2 Landskapsbeskrivelse	9
2.1 Landformer, vann og klima	9
2.1.5 Klima	12
2.2 Vegetasjon og dyreliv	12
2.3 Arealbruk og bebyggelse	17
2.4 Arealendringer	24
2.5 Kulturhistorien i landskapet	28
2.6 Romlige og estetiske forhold	35
2.7 Delområder	38
3 Fastsetting av landskapskarakter	44
3.1 Landskapskarakter delområder	44
3.2 Helhet og sammenheng på tvers av delområdene	67
4 Verdisetting av landskapet	68
4.1 Verdikriterier og verdiskala	68
4.2 Verdivurderinger av delområdene	69
5 Vurdering av konsekvenser for landskapet av kommuneplan	76
5.1 Boligbebyggelse	76
5.2 Fritidsbebyggelse	83
5.3 Landskapskonsekvenser av arealbruksendringene i kommuneplanen	88
6 Konklusjon	89
Kildeliste	90
Artikler, bøker og rapporter	90
Internettkilder	90
Karttjenester:	92
Fotografi	92
Muntlige Kilder	92
Figur-/tabelliste	93

1 Innledning

Tettstedet Hafslo er en bygd med 1374 innbyggere (Luster kommune, 2016) som ligger i Luster kommune i Indre Sogn. Tettstedet har lange tradisjoner for landbruk, og dette gjenspeiles i identiteten til bygda som en jordbruksbygd.

Økning i innbyggertallet er et resultat av satsning i Luster. De lave tomteprisene sammenlignet med tettstedet Sogndal, samt at innbyggere trenger mer plass enn tidligere, har ført til at det er bygd mange nye boliger i Hafslo. Den positive befolkningsveksten har ført til at det fremdeles er etterspørsel etter flere nye boliger.

På bakgrunn av dette har vi utarbeidet en landskapsanalyse av Hafslo, for å kunne kartlegge de aktuelle verdiene i området. Mer spesifikt er en landskapsanalyse et verktøy for grundig kartlegging av et område. Det gjør analysen ved å gi oversikt og kunnskap om ressursene og verdiene i området, finne områdets særpreg og identitet og gi kunnskap om landbruksnæringen, forvaltning og skjøtsel. For å klare dette tar analysen for seg alt fra landformer til bebyggelse, næring og kulturminner. Landskapsanalysen kan se på hele området som en helhet, samtidig som den går i dybden på spesifikke delområder. En god landskapsanalyse vil dermed kunne fungere som en kunnskapsbase til kommunens arealplanlegging.

Valget om å lage en landskapsanalyse hadde sitt utspring i Luster kommune sitt mål om å utarbeide en landskapsanalyse av Hafslo, som en oppfølgende planoppgave i kommuneplanens arealdel. I tillegg vil en landskapsanalyse kunne se og vurdere utbyggingsmønstre og hvilke konsekvenser en utbygging vil ha for delområdet utbyggingen skjer i.

1.1 Problemstilling

Hensikten med arbeidet var å svare på to problemstillinger. En hovedproblemstilling, som er et resultat av at Luster kommune og vi ønsker å ivareta identiteten til tettstedet, men allikevel se på løsninger mot den økende plassmangelen i området. Problemstillingen er:

«Hvordan kan man legge til rette for nye boliger i Hafslo for å møte det stigende innbyggertallet i Hafslo, samtidig som man tar vare på identiteten som jordbruksbygd?»

Den andre problemstillingen er en delproblemstilling, og denne kom som et resultat av at vi ønsket å se hvordan arealbruken i Hafslo har utviklet seg de siste 50 årene, med tanke på befolkningsveksten og at levevilkårene i Norge har endret seg mye i denne tidsperioden. Den er:

«Har presset på areal tilknyttet boligbebyggelse endret landskapsbildet mellom 1964 og 2012?»

1.2 Metode

Landskapsanalysen vår følger Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren sin Veileder om Metode for landskapsanalyse i kommuneplan fra 2011. Denne er et hjelpemiddel på nasjonalt nivå for å arbeide med landskapet i en kommune på en systematisk og etterprøvable måte, slik at en kan konsekvensutrede eventuelle virkninger som arealbruksendringer vil ha på landskapet. Veilederen er bygd opp gjennom de følgende fem fasene:

Fase 1: Forberedende del. Denne fasen handler om å fastsette analysens mål, som er for eksempel hva den skal brukes til og hvilke spørsmål den skal svare på. Andre elementer som blir fastsatt i denne fasen er målestokk, områdeavgrensning og detaljeringsgrad for analysen.

Fase 2: Beskrivelse av landskapet i analyseområdet. Denne fasen omhandler innhenting av informasjon og beskrivelse av analyseområdet.

Fase 3: Fastsette landskapskarakteren. I denne fasen fastsettes landskapets karakter på bakgrunn av informasjonsgrunnlaget i fase 2. I tillegg skal helheter og sammenhenger innenfor analyseområdet beskrives.

Fase 4: Vurdere landskapets verdi. I denne fasen skal en vurdere landskapets overordnede verdi opp mot verdikriteriene satt i veilederen. Verdisettingen skal også begrunnes.

Fase 5: Vurdere konsekvenser for landskapet av kommuneplan.

Ved å følge veilederen har vi gjennomført detaljerte beskrivelser av området, men også vinklet analysen mot problemstillingen ved å vektlegge tema som arealbruk og bebyggelse.

Kunnskapsgrunnlaget til analysen er hentet fra egne befaringer til Hafslø, forelesninger fra tidligere fag, uttalelser fra lokalbefolkning, litteratur om området og internettkilder. De fleste kartdataene er hentet fra karttjenester på nett og utformet der eller i programmet ArcGIS. Til bilderedigering har vi brukt Microsoft Publisher og Inkscape. Bilder i analysen er tatt av gruppe-medlemmene om ikke annet er oppgitt.

Feltarbeid er gjort i perioden august 2015 til mai 2016, og vi fikk observert hvordan landskapet endret seg gjennom en hel sesong. Dette sikrer et mer helhetlig inntrykk av landskapet, samt tilstrekkelig tid til utarbeidelse av informasjonsgrunnlaget. Skalaen vi har vurdert landskapet ut ifra er ganske stor for det overordnede analyseområdet, mens den er mer detaljert for de enkelte delområdene.

Til å kartlegge arealbruksendringer bestilte vi fem historiske flyfoto fra 1964 av Kartverket. Flyfotoene georefererte vi for at de skulle kunne overlappes eksisterende terreng. Deretter digitaliserte vi arealbruken innenfor analyseområdet fra både flyfotoene fra 1964 og moderne flyfoto fra 2012 for å sammenligne dataene. Årsaken til at vi startet i 1964 er at det var de eldste historiske flyfotoene som Kartverket kunne oppdrive, mens 2012 var det mest moderne flyfotoet vi fant hos Norge i bilder. Arealkategoriene vi har fokusert på er jordbruksareal, skogbruksareal og bebygd areal. Disse arealtypene ble valgt fordi de forteller mye om både arealmessige endringer og samfunnsmessige endringer de siste 48 årene. Det å georeferere et gammelt flyfoto over til eksisterende terreng viste seg å ikke være så enkelt. Enkelte steder var det få referansepunkter man kunne bruke, og forskjellig vinkel på gamle og nye flyfoto gjorde at to i utgangspunktet like punkter kunne ende opp på ulike plasser. På en fin skala kan en se forskjeller i beliggenhet mellom gammelt og nytt flyfoto, mens det på en grov skala ser ok ut. Dette er feilkilder som kan påvirke det endelige resultatet, men som ikke vil være avgjørende for resultatet. Med en potensiell feilkilde allerede før digitaliseringena begynte, var det viktig å sette noen forholdsregler for at resultatene mellom gamle og nye flybilder skulle bli mest mulig sammenlignbare. Kantsonene mellom jordbruksareal ble konsekvent digitalisert som jordbruksareal, mens gårdsbebyggelse og bygninger tilknyttet gårdsdrift ble registrert som bebygd areal. Traktorveier og skogsveier ble registrert som den arealtypen de gikk gjennom, mens annen infrastruktur ikke ble lagt under noen arealtype. Selv om vi tok forholdsregler under digitaliseringen, vil fortsatt resultatet

ikke være helt nøyaktig. For eksempel kunne det være vanskelig å bedømme om noe var skog eller ikke, kun ved hjelp av et svarthvitt flyfoto fra 1964. Georefereringen er også en viktig feilkilde som kan påvirke resultatet. På tross av disse feilkildene vil resultatene likevel gi gode indikasjoner på endringene i arealbruk mellom 1964 og 2012, og selv om de eksakte tallene kanskje ikke er helt nøyaktige, vil trendene være tydelige.

For å kartlegge bosetningstetthet brukte vi samme historiske flyfoto som nevnt over, og digitaliserte inn punkt på alle boligene for begge tidspunktene. Deretter regnet vi ut tettheten mellom boligene, og sammenlignet dataene.

Til å dele det overordnende analyseområdet inn i mindre delområder, brukte vi faktorer som terrengform, arealbruk, vann og vegetasjon, sammen med en gyldighetstest, som er et virkemiddel for å få en allmenn aksept i lokalsamfunnet der analysen gjennomføres. Gyldighetstesten ble gjennomført ved at vi tok kontakt med Luster kommune, og fikk pekt ut nøkkelpersoner som i kraft av engasjement i et historielag (Hafslo Sogelag) kunne uttale seg på vegne av visse interesser. Dette resulterte i følgende sju delområder.

1. Lyngmo – Hestnes delområde
2. Kjos delområde
3. Hillestad delområde
4. Hafslo sentrum delområde
5. Modvagrovi delområde
6. Bakkinga delområde
7. Tvangen delområde

For å gi navn til delområdene brukte vi karttjenester og uttalelser fra Hafslo Sogelag, men prosessen var problemfylt ettersom det er mange stedsnavn innenfor hvert delområde, i tillegg til at noen stedsnavn strakk seg over flere delområder.

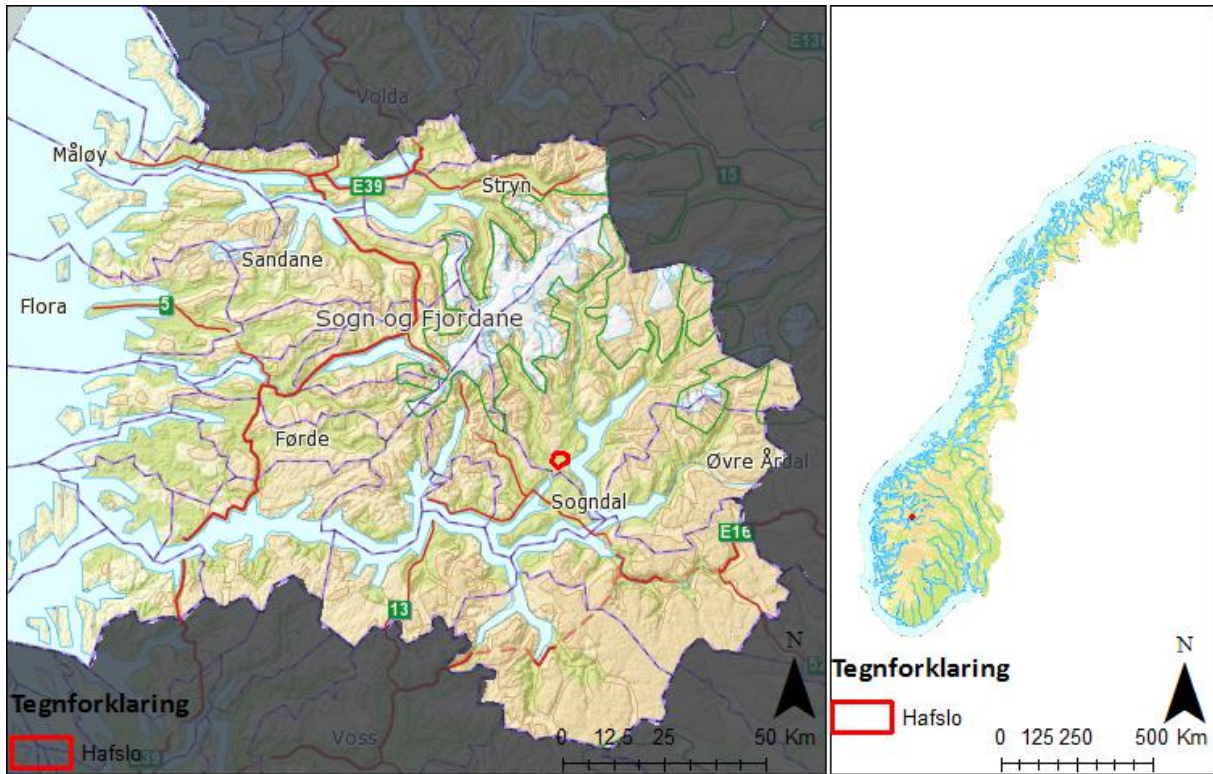
Mulige feilkilder i analysen kan være våre tolkninger og verdissettinger, feil og mangler i uttalelser fra lokalbefolkning, og feil tolkninger av kart under arbeid med digitalisering.

1.3 Områdeavgrensning

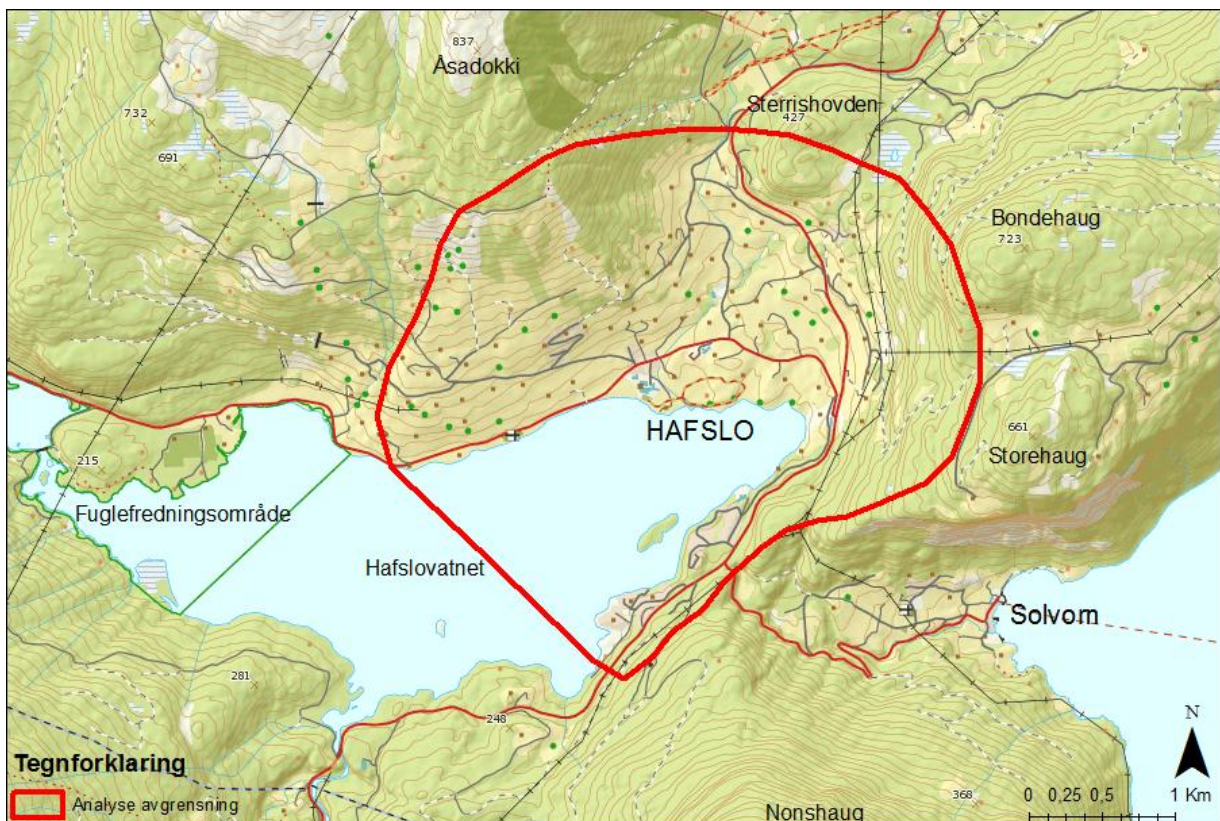
For å få en mest mulig detaljert analyse har vi avgrenset området rundt Hafslo til å dekke det mest sentrale. Områdeavgrensningen vist på Figur 1 og 2, følger fjellsider, rygger og de landskapsmessige avgrensningene i området. I nord, nordvest, nordøst og øst blir området avgrenset av landskapsformene i området, mens den i sør og vest blir avgrenset omtrent ved midten av Hafslovatnet. I tillegg ble områdeavgrensningen satt slik at de mest interessante arealene for fremtidig boligbebyggelse vil bli dekket av analysen.

Detaljeringsgraden for analysen varierer en del, men for det overordnede analyseområdet har vi brukt en skala på omtrent 1:30 000. Under arbeidet med delområdene har vi gått ned til en finere skala på 1:5000 og 1:8000.

Figur 1: Kart over Hafslo som viser analyseområdets avgrensning (Kartverket, 2015).

Figur 2: Kart som viser Hafslo sin posisjon i Sogn og Fjordane og i Norge (Kartverket, 2015).

2 Landskapsbeskrivelse

I denne fasen av analysen beskrives det overordnede landskapsområdet vist på Figur 2. Den gjennomgår følgende seks temaer: landformer, vann og klima, vegetasjon og dyreliv, arealbruk og bebyggelse, landskapets tidslinje og historiske spor i landskapet, romlige og sansbare forhold, analyseområdets inndeling i delområder.

2.1 Landformer, vann og klima

2.1.2 Hovedformer

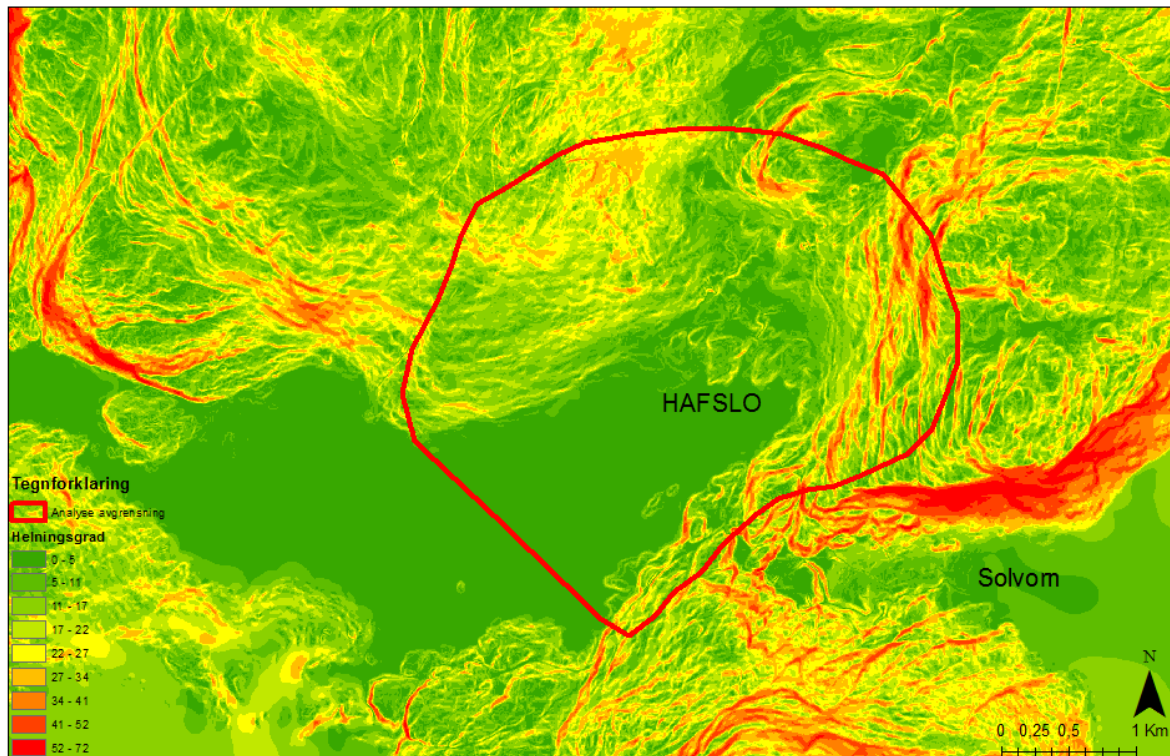
Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS, 2005) plasserer Hafslo i landskapsregion 23, indre bygder på Vestlandet. Kjennetegnene til denne landskapsregionen er dype fjorder og daler, snøkledd fjell og dramatisk landskap. Beskrivelsen stemmer delvis for Hafslo, som ligger i et bredt skålformet landskap med en relativt stor vannmasse i senter. Hafslovatnet omringes av fjell med både slake og bratte fjellsider, som gir landskapet en konkav form (se Figur 3). Landskapsrommet avsluttes med konvekse former som er fjelltoppene. Dalen består for det meste av skrå terrengformer med avrundete fjelltopper som er synlige i hele området. Fjelltoppene som omringer Hafslo ligger på omtrent 600-1000 moh.

Figur 3: Fotografi fra sørvest siden av Hafslovatnet som viser hvordan hovedformene i landskapet omringer tettstedet, og skaper et skålformet landskap med en stor vannmasse i sentrum.

Helningskartet på Figur 4 viser helningen på terrenget rundt om i analyseområdet. Der kan en se at mesteparten av terrenget i området er slakt, med unntak av noen områder opp mot fjellene.

Figur 4: Helningskart som viser helningen og formene på terrenget rundt og innenfor analyseområdet. Desto grønnere områdene er på kartet desto flatere er de i terrenget.

Landskapet ble skapt av isbreerosjon gjennom fire faser. I de to første fasene beveget breen seg først sørover, og så i en sørvestlig retning helt uavhengig av topografien i området. I den tredje fasen ble breaktiviteten kontrollert av topografien, og isbevegelsen nord for Hafslovatnet endret retning fra å bevege seg mot sørvest til å bevege seg i sørøstlig retning. I denne fasen gikk det en brearm fra Jostedalsbreen nedover Veitastronddalen til Hafslo, og videre ut i Lustrafjorden. Da denne var på sitt største rant smeltevannet ut i Marifjøra (Stein Bondevik pers.medd). Senere under bresmeltingen, i den fjerde fasen, trakk breen seg tilbake, og åpnet landskapet ned mot Solvorn. Smeltevannet fra breen rant da ut ved Solvorn istedenfor Marifjøra. Senere, da breen trakk seg enda lengre tilbake, åpnet dette mer av landskapet, og gjorde at smeltevannet endret løp igjen. Nå rant det ut ved Årøy, som er samme sted som Hafslovatnet har sitt utløp også i dag (Aa, A. R., 1982).

2.1.3 Småformer

Småformene i analyseområdet varierer fra område til område. I fjellsiden i nord er landskapet jevnt, forholdsvis slakt hellende og dominert av store og enkle terrengformer. Dette området har få småformer.

Området nordøst for Hafslovatnet ligger i dalbunnen, og er småkupert, bestående av flere hauger og små daler i landskapet. Dette området inneholder flere flater, som er uvanlig i resten av Hafslo. Helt i nord ligger Sterrishovden som en kolle for seg selv midt i dalen og skiller seg ut fra resten av landskapet.

I øst skiller kollene Storehaug og Nonshaug seg ut fra resten av landskapet. Mellom dem er en åpning som gjør at man kan se ut til Lustrafjorden. Solvorn ligger i enden av denne åpningen, nede ved

Lustrafjorden. Fjellsiden fra Storehaug ned til Hafsløvatnet er jevn og har få småformer, men er bratt og ubebygget til den flater ut nær Hafsløvatnet.

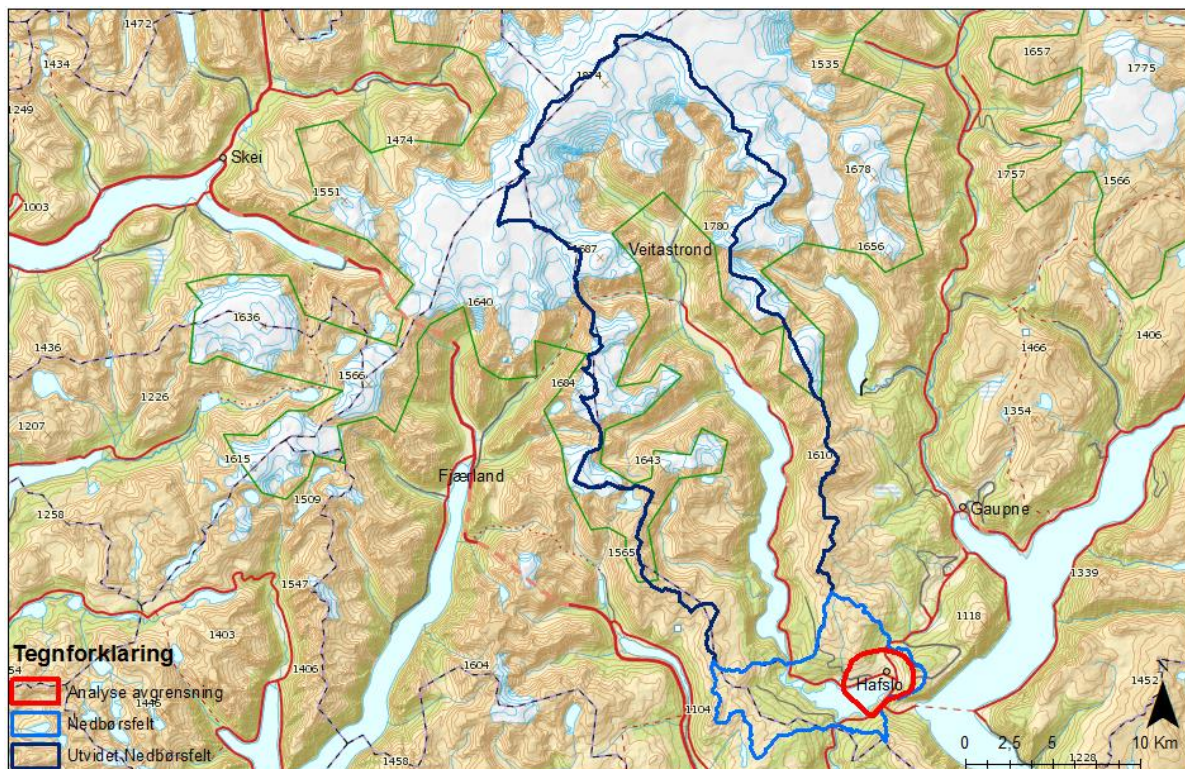
Nede ved vannet i sørøstenden av Hafsløvatnet, er området kupert med hauger og små daler, i tillegg til skjæringer fra Fv. 55. Her ligger også en flate (Hestnes) som i senere tid har blitt bygget ut med boliger. Ute i Hafsløvatnet ligger øya Langholmen.

2.1.4 Vann og vassdrag

Hovedelementet av vann i Hafslø er Hafsløvatnet, og alle mindre bekker og elver renner ut her. Vannet ligger omtrent 168 meter over havet og dekker et areal på 6,4 km². Innsjøen er relativt grunn, med en maks dybde på 82 meter (NVE, 2016).

Strandkanten rundt Hafsløvatnet er på mange steder oppbygd, dette gjelder da særlig der det står gamle naust. Hovedtilstrømningen av vann skjer fra Veitastrodsvatnet i vest, som ligger to meter høyere i terrenget. Avrenning skjer via Årøyelvi i sør, som renner ut i Barsnesfjorden. Årøyelvi er en kjent lakseelv og er utbygd med kraftstasjon, og Hafsløvatnet er et av to magasin til kraftstasjonen. Veitastrodsvatnet er det andre magasinet. På grunn av Årøy kraftverk er Hafsløvatnet regulert, og vannstanden varierer med 1,3 meter, fra 167,2 moh. til 168,5 moh. (Sognekraft, 2016).

De omkringende fjellene gir Hafsløvatnet ett nedbørsfelt på 55 km² (Figur 5), men Hafsløvatnet hører til ett større vassdrag, som har ett nedbørsfelt på totalt 441 km² (NVE, 2016).

Figur 5: Nedbørsfeltene til Hafslø. Det utvidede nedbørsfeltet gjelder for all vanntilstrømning til vassdraget som renner ned inn på vestsiden til Hafsløvatnet, mens den mindre avgrensningen viser nedbørsfeltet i fjellområdet rundt Hafslø (Kartverket, 2015).

2.1.5 Klima

Hafslo har ett svakt kontinentalt klima som er typisk for innlandet, med varme somre, kalde vintre, lite vind og mindre nedbør enn lenger vest (NIJOS, 2005). Vinteren er gjennomgående kaldere enn det som er vanlig ved fjorden (Hamre og Schølberg, 1995). De omkringliggende fjellene i området er med på å lede vinden slik at mesteparten av vinden følger dalførene.

Det ligger en målestasjon som måler nedbørsmengden Hafslo. På Figur 6 under vises gjennomsnittlig nedbørsmengde hver eneste måned i analyseområdet mellom 2006 og 2015 (eKlima, 2016).

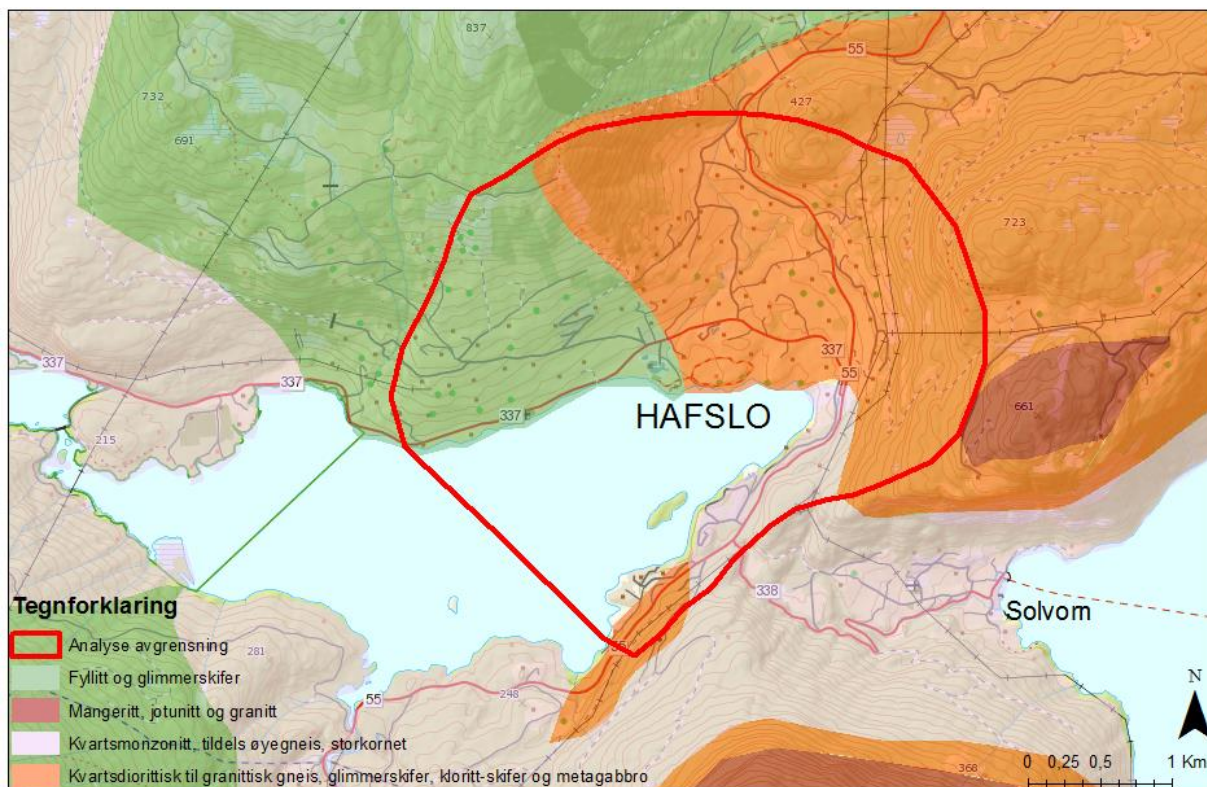
Figur 6: Linjediagram som viser gjennomsnittlig månedlig nedbørsmengde i Hafslo mellom 2006 og 2015 (eKlima, 2016).

2.2 Vegetasjon og dyreliv

Hafslo har både naturlig, kulturpåvirket, og menneskeskapt vegetasjon, samt et rikt dyreliv, som har blitt påvirket i ulik grad av jordsmonn- og klimaforholdene i området.

2.2.1 Geologi

Berggrunnen i området skiller mellom de tre bergartene fyllitt, kvartsmonzonitt og gneis (se Figur 7). Forekomsten av fyllitt er vanlig nordvest i området og videre nordover innover fjellene, mens kvartsmonzonitt forekommer nordøst i Hafslo og i et område sørøst for Hafslovatnet. Forekomsten av gneis dekker nærmest hele sørsiden og vestsiden av Hafslovatnet, samt en del av østsiden.

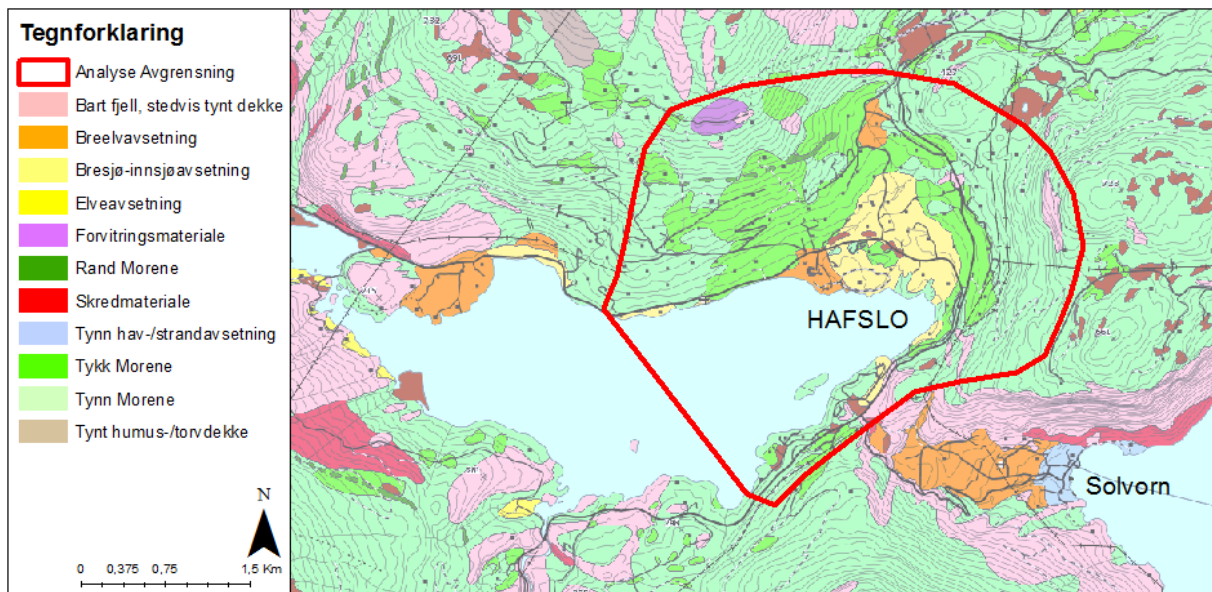
Figur 7: Berggrunnskart som viser hvor i analyseområdet de ulike bergartene forekommer (Norges Geologiske Undersøkelser, 2015).

2.2.2 Jordsmonn, løsmasser og bart fjell

Jordsmonnet i området er generelt godt egnet for jordbruk. Dette gjelder store deler av området, men særlig områdene nord for Hafslovatnet har et godt jordsmonn. Noe som er med på å gi et godt jordsmonn er at to av de tre bergartene som forekommer i området er fyllitt og kvartsmonzonitt. Begge disse er lett forvitrende bergarter som overfører næring til jordsmonnet i nærheten av bergarten (Miljolare, 2016). En kan også se hvordan kvaliteten på jordsmonnet endrer seg i området ved å se på tresjiktet, der løvskogen finnes i områder med tykkere og mer næringsrikt jordsmonn, mens barskogen også trives der det er tynnere og fattigere jordsmonn.

Løsmassene i området påvirker både jordsmonnet og vegetasjonen, og det er stor variasjon mellom løsmassene i området (Figur 8). Det mest vanlige er ulike variasjoner av moreneavsetninger, men det finnes også en del bresjø- og breelvavsetninger ved Hafslo sentrum, i tillegg til periodevise områder med bart fjell på typiske steder med bratt helning.

Figur 8: Løsmassekart som viser løsmasseforholdene rundt området. Særlig morenemateriale er vanlig i store deler av analyseområdet (Norges Geologiske Undersøkelser, 2015).

2.2.3 Naturlig vegetasjonsdekke

Klima- og nedbørsforholdene i området gjør at både barskog og den mer varmekjære løvskogen trives godt i området. Dette fører til at tresjiktet i området ikke domineres av en skogstype, men varierer mellom barskog, løvskog og enkelte mindre områder med blandingskog.

Felt- og bunnsjiktet i området varierer mye utfra lokale forhold og gradienter, og en kan finne stor variasjon i artssammensetningen mellom de ulike områdene i analyseområdet. Blant annet er blåbærlyng dominerende i enkelte furuskogsområder, mens det i feltsjiktet under løvskogen kan finnes arter som hvitveis og gullstjerne på våren.

Det er registrert flere viktige naturtyper både på lokal, regional og nasjonal skala. Naturtypene blir beskrevet under, og beliggenheten deres blir vist på Figur 9. Vi har også tatt med viktige naturtyper som ligger rundt områdeavgrensningen.

Beheim er en lokalt viktig urterik slåtteeeng med stor artsrikdom som ligger i Hafslobygda (beskrevet senere i punkt 2.5.5). Feltsjiktet er 40-50 cm høyt og dominert av fargerike urter. Enga har en egenverdi fordi den er et resultat av langvarig kulturpåvirkning og representerer kulturhistorie, samt at den er viktig for undervisning og forskning (Hauge, L. & Austad, I, 1989).

Hafslovatnet (utom fuglefr.) er definert som en rik kulturlandskapssjø, og er en viktig naturtype på bakgrunn av sine naturkvaliteter i forhold til hekkested for fugler og leveområde for truede arter (Miljødirektoratet, 2001).

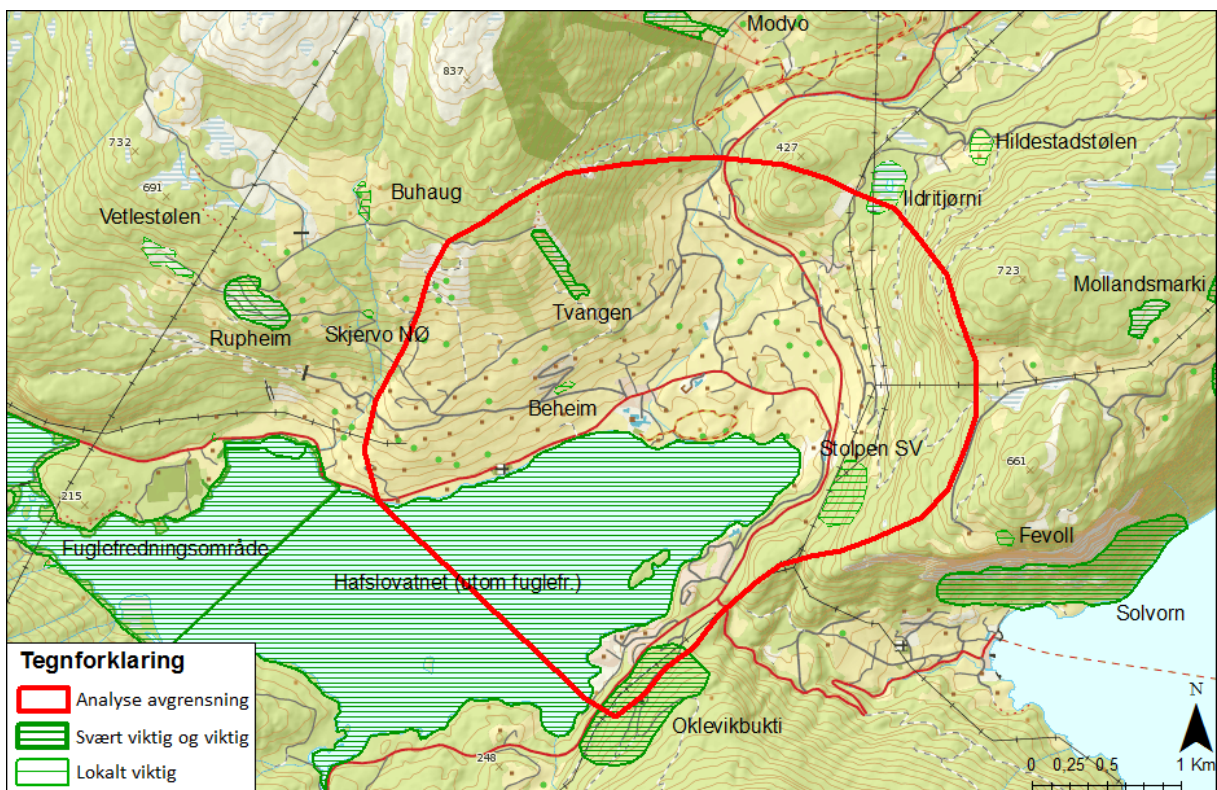
Ildritjørni er et lokalt viktig lavlandsmyrområde og består av en fattig/intermediær myr og sumpskog som ellers forekommer sjeldent på Vestlandet. Områdets viktighet blir ytterligere styrket av at det finnes svært få intakte lavlandsmyrer ellers i Indre Sogn (Miljødirektoratet, 2002).

Oklevikbukti er et svært viktig furuskogsområde på regional skala, som starter nede ved Fv.55 og strekker seg om lag 150 meter oppover i terrenget. I området er det furuskog som dominerer tresjiktet,

mens busksjiktet er lite utviklet med arter som furu, bjørk og einer. Bunnsjiktet i Oklevikbukti er dominert av blåbærlyng, med spredte innslag av hengeving og skogstjerne. Bakgrunnen for at området er definert som svært viktig er at det ble gjort funn av rødlistede sopparter tilknyttet furu (Miljødirektoratet, 2000).

Stolpen SV er et lokalt viktig løvskogsområde med gråor og hegg som de dominerende artene, med innslag av hasselkratt og spredt med alm. Området er lokalt viktig for sin verdifulle kvalitet som løvskogsmiljø (Miljødirektoratet, 2002).

Tvangen er en svært viktig mager og ugjødslet/lite gjødslet naturbeitemark. Naturbeitemarkene er generelt åpne, men har innslag av einer mot kantsonene i nord. Området er definert som svært viktig på bakgrunn av den store artsrikdommen i området, og det er registrert arter som står på den norske rødlisten (Miljødirektoratet, 2001).

Figur 9: Oversiktskart som viser de viktige og de svært viktige naturområdenes posisjon innenfor og nært inntil analyseområdet (Miljødirektoratet, 2013).

2.2.4 Kulturpåvirket og menneskeskapt vegetasjonsdekke

Hafslo har lang tradisjon for jordbruk. I den nordlige delen av områdeavgrensingen finner man det meste av jordbruket, som på grunn av sitt sørvendte terreng får god utnyttelse av sollyset, men også på grunn av jordsmonnet i området. Jordbruk har vært med på å påvirke og forme landskapet slik at landskapsbildet som man ser i dag, er et resultat av lang tids kulturpåvirkning.

Resultatet av landbruksaktiviteten har blitt et intensivt drevet kulturmarksområde med ulike typer drift. Fulldyrket mark er vanlig på de områdene med jevnest terreng, mens innmarksbeite, enger og overflatedyrket mark er vanlig på mindre gunstige steder. I noen av utmarksområdene er det beitedyr som har formet landskapet ved å holde vegetasjonen nede.

Det vanligste menneskeskapte vegetasjonsdekket i området er hager i tilknytning til privatboliger som ligger spredt rundt i hele analyseområdet. Det finnes også opparbeidet areal i tilknytning til noen av overnattingsstedene som blir nevnt i punkt 2.3.5 senere i analysen.

2.2.5 Dyreliv

Det er et relativt rikt dyreliv i Hafslo, og det finnes blant annet syv melkegårder i Hafslo, samt beitedyr som sau og hest i tilknytning til gårdene (Figur 10).

I tillegg finnes det et mangfoldig utvalg av trekkfugler som kommer til fuglereservatet under hekketiden. Hafslovatnet har bestander av ørret og brunørret. Området har et rikt dyreliv og det er gjort registreringer av rødrev, grevling, oter, gaupe og ulike typer flaggermus. Det er også et hjortetrekk som går ved Heggmyrane.

Figur 10: Et utvalg av husdyr fra området. Fotoet av sauene og lammene til venstre er tatt øst for Fv. 55 i delområde 2, mens hestene holder til på Alme i delområde 6.

2.3 Arealbruk og bebyggelse

Denne delen omfatter nåtidens arealbruk og bebyggelse i Hafslo, samt endringen i arealbruk og bebyggelse fra 1964 til 2012. Dette er gjort ved å sammenlikne flyfoto fra 2012 med historiske flyfoto fra 1964.

2.3.1 Naturressurser

Naturressursene på Hafslo består hovedsakelig av vann, skog og dyrket mark. Av disse tre er dyrket mark den mest dominerende, og den preger terrenget både visuelt og økologisk. Dette arealet blir hovedsakelig brukt til grasproduksjon (Figur 11).

Tresjiktet i området varierer mellom barskog, løvskog og blandingsskog, og skogen nyttes i ulik grad til hogst og tømmerproduksjon, som det er lang tradisjon for i Hafslo. Det er likevel få hogstflater per dags dato.

Hafslovatnet er en viktig ressurs for Hafslo. Blant annet blir det brukt som magasin til strømproduksjon for Årøy kraftverk, og Hafslo vassverk har et dypvannsuttak 20 meter under vannoverflaten som forsyner hele Hafslo-området med råvann til drikkevann. Som reservevannkilde bruker vannverket grunnvannsbrønnen på Moane.

I den vestre delen av Hafslovatnet ligger Hafslovatnet fuglefredningsområde, som er et dyrefredningsområde som blir forvaltet av Luster Kommune. Hafslovatnet blir også brukt til fiske.

2.3.2 Primærnæring

Primærnæringen i Hafslo består av jordbruk og skogbruk, med jordbruk som den viktigste og mest omfattende.

Gårdsdriften og antall gårdsbruk i Norge har hatt en generell nedgang de siste 50 årene (Statistisk sentralbyrå, 2008), og slik er det også i Hafslo. På tross av dette, dominerer jordbruksarealene fortsatt mesteparten av landskapet. Både sentralt i tettstedet og opp langs fjellsidene kommer dette tydelig frem. Som et resultat av dette har jordbruksarealene blitt en viktig del av identiteten til Hafslo. Av jordbruksareal blir flesteparten av arealene unyttet til fulldyrka jord, med innslag av overflatedyrka jord og innmarksbeite. Som nevnt tidligere finnes det flere gårder som driver med husdyr, og mesteparten av den dyrkede marken går til grasproduksjon som blir til dyrefôr.

Selv om skogarealet ikke er like stort som jordbruksarealet, er skogen fremdeles en ressurs. I alle fjellsidene rundt Hafslo finnes det felter med plantet skog. Dette viser at det har vært både uttak av skog og nyplanting, selv om det finnes få nye hogstflater per dags dato. Det finnes ett aktivt sagbruk og høvleri.

Figur 11: Høyballer stående på et aktivt driftet jordbruksareal i delområde 5 like øst for Sætre.

2.3.3 Bebygd areal

I Hafslo består mesteparten av det bebygde arealet av spredt gårds- og boligbebyggelse, strukturert etter vei eller terreng. Bebyggelsen virker å være «selvgrodd», ved at det ikke har vært noen overordnet plan bak bebyggelsen i forhold til plassering av bygninger eller tetthet mellom bygningene. Denne selvgrodde, spredte bebyggelsen har ført til at det er en del natur både rundt og mellom eiendommene, som fører til at overgangen fra boligområde til friluftsareal er relativt kort (venstre på Figur 12).

Figur 12: Flyfoto som viser lineær bebyggelsesstruktur to steder på Hafslo. Fotoet til venstre viser Sterri som ligger nord for Hafslo sentrum og sør for Fv. 55, og her er det spredt bebyggelse med mye åpent terreng rundt og mellom byggene. Fotoet til høyre viser Lyngmo som ligger sørøst for sentrum og nord for Galden. Her er det mer konsentrert boligbebyggelse, med lite åpent terreng rundt byggene (Kartverket, 2014).

Boligfeltene på Beheim (nordvest for sentrum) og Hestnes og Galden (ved østkanten av Hafsløvatnet, se Figur 13) skiller seg ut fra resten av boligbebyggelsen ved at bebyggelsesstrukturen er mye tettere enn i resten av Hafslø (høyre på Figur 12). I Beheimsfeltet er boligene strukturert lineært etter adkomstveien, og siden veien er lagt etter terrenget, er også boligene plassert etter terrenget. På Hesteneset og Galden varierer bebyggelsesstrukturen mellom å være strukturert etter terrenget vendt mot Hafsløvatnet, og adkomstveiene.

Servicebygg og offentlige bygninger skiller seg fra resten av bebyggelsen i Hafslø, både i form og størrelse. Mange av disse ligger i eller i nærheten av sentrum, og består av blant annet skole, hotell, omsorgssenter og butikker. Utenfor sentrum finnes blant annet campingplass, verksted, bensinstasjon og lagerbygninger.

Byggestilen på Hafslø varierer en del mellom ulike bygningstyper og stilarter. Dermed er det vanskelig å finne klare fellestrekk for den generelle byggestilen i området. Den typen boliger som går oftest igjen er eneboliger og/eller gårdsbebyggelse i tre. Den største kontrasten fra dette er offentlige sentrumsnære bygg som samfunnshuset, Eikum Hotell, den nedlagte videregående skolen og den gamle gamleheimen som i dag er barnehage.

Figur 13: Fotografi fra Kvamshaug mot Hestnes i sørøstenden av analyseområdet. Bildet viser en tettere bebyggelsesstruktur enn det som er normalt andre steder i Hafslø.

2.3.4 Kommunikasjon og ferdsel

Fylkesvei (Fv.) 55 starter ved Loftesnesbrua i Sogndal og går gjennom Luster kommune til Lom. Gjennom Hafslo følger den sørsiden av Hafslovatnet, gjennom østsiden av Hafslo før den går videre mot Indre Hafslo og Gaupne. For å komme inn til sentrum av Hafslo tar en av fra Fv. 55 og inn på Fv. 337 som går gjennom sentrum og følger videre nordsiden av Hafslovatnet mot Veitastrond. Fra Fv. 55 går også Fv. 338 ned til Solvorn som ligger sørøst for Hafslo.

Av disse tre veiene er Fv. 55 den desidert mest trafikkerte veien med en gjennomsnittlig årsdøgntrafikk (ÅDT) på 2900 biler. Deretter følger Fv. 337 med en gjennomsnittlig ÅDT på 1650 biler, og til slutt Fv. 338 med en gjennomsnittlig ÅDT på 450 biler (Nasjonal Vegdatabank, 2015). Videre er det mest trafikk på vegene om morgenen og ettermiddagen i ukedagene, da det er en del pendlervirksomhet til Sogndal og andre nærliggende områder.

Kollektivtilbudet i Hafslo omfatter daglige avganger til Sogndal, Luster, Gaupne og Solvorn. Fra Sogndal går det buss til blant annet Førde, Bergen, Oslo og Trondheim. Sogndal lufthavn ligger 35 km unna, med blant annet flyruter til Bergen, Førde, Oslo, Sandane og Ørsta/Volda.

Av teknisk infrastruktur går det to kraftlinjer i nærheten av området. Det ene er et distribusjonsnett som har som hovedoppgave å tilføre strøm til forbrukerne, og denne strømlinjen går fra sørenden av Hafslovatnet, langs østsiden av Fv.55 og videre nordover. Den andre linjen i nærheten av området er en sentrallinje som har som hovedoppgave å føre strøm over store distanser. Sentrallinjen er større enn distribusjonsnettet i høyde og størrelse, og går forbi vestsiden av Hafslovatnet og videre nordover i fjellene. Begge kraftlinjene skjærer gjennom landskapet som rette linjer, og skaper tydelige brudd i landskapet de går igjennom. Dette er mest synlig på vinterstid, da snø legger seg i det snauhogde landskapet under linjene og på denne måten framhever kontrasten ytterligere.

2.3.5 Reiseliv og fritidsmål

Det finnes et utvalg av reiselivs- og fritidsformål i Hafslo til alle årstider. Om sommeren fungerer Hafslovatnet som badeplass og fiskeplass, og man kan leie båt, kano og kajakk. Om vinteren er Sogn skisenter ved Heggmyrane en populær skidestinasjon som trekker til seg mange mennesker, særlig ved kraftige snøfall. På Hafslovatnet blir det tråkket skiløyper og brøytet skøytebane, og man kan drive med isfiske. Hele året finnes det mange turmuligheter i Hafsloområdet som er egnet for både barn og voksne.

Andre aktiviteter i nærområdet er sentrumsnære volley- og fotballbaner som alle kan bruke. Sykkelutleie er også tilgjengelig hos enkelte overnattingssteder, og fugletitting er en populær aktivitet blant fugleentusiaster og ornitologer.

Det finnes ett utested; Lustraporten kro og pub. Det finnes et stort tilbud av overnattingssteder, og flere av disse har også kafé og restaurant i turistsesongen. Overnattingsstedene er listet opp under, rangert etter avstand til sentrum:

- Eikum Hotell: ligger midt i sentrum og har romutleie.
- Beim-gard: ligger omtrent 300 m nordvest for sentrum og har romutleie.
- Bestebakken: ligger omtrent 350 m nord for sentrum og har romutleie.

- Tang hyttegrend: ligger omtrent 450 m sør for sentrum langs Hafsløvatnet sør for sentrum og har hytteutleie.
- Lyngmo gjestehus og camping: ligger omtrent 1 km i luftlinje sørøst for sentrum, ved Hafsløvatnet og har camping, rom- og hytteutleie.
- Hafslø gjestehus: ligger omtrent 1,3 km i luftlinje nordøst for sentrum og har romutleie.
- Hafsløtun hyttesenter: ligger omtrent 1,5 km nord for sentrum og har hytteutleie.
- Gløtten hytter: ligger omtrent 1,7 km vest for sentrum ved Hafsløvatnet og har hytteutleie.
- Kvamshaugen: ligger omtrent 2 km i luftlinje sør for sentrum ved Hafsløvatnet og har rom- og hytteutleie.
- Hafslø hytteutleie: ligger i vest enden av Hafsløvatnet omtrent 4,5 km i luftlinje fra sentrum og har hytteutleie.

2.3.6 Nærområdet

I tillegg til mange aktiviteter i Hafslø, finnes det også mange aktiviteter i kjøreavstand fra Hafslø. Alle avstander under er tatt fra Hafslø sentrum.

- Solvorn ligger 6,5 km fra Hafslø. Der ligger blant annet kunstgalleriet Galleri Walaker. Fra Solvorn går det også ferje til den verdensarvlistede Urnes stavkirke, som er en av Norges 28 originale stavkirker.
- Marifjøra ligger 12,5 km fra Hafslø, hvor man kan ta guidede kajakturer på Lustrafjorden.
- Gaupne ligger 16,5 km fra Hafslø. Der finnes det muligheter for bading på Lustrabadet, guidet brevandring på Tunbergdalsbreen og muligheter for juving i sommersesongen.
- Sogndal ligger 17 km fra Hafslø og har kjøpesenter, kino og restauranter. Der finnes det også innendørs klatrehall med muligheter for å ta klatrekurs.
- Kaupanger ligger 27 km fra Hafslø, med Kaupanger stavkirke som den mest kjente turistattraksjonen. Museene de Heibergske samlinger og Sogn Fjordmuseum, samt turistferjesambandet Kaupanger – Gudvangen ligger også i Kaupanger.
- Jostedalen ligger 61,5 km fra Hafslø og her ligger både Nigardsbreen og Breheimsenteret. Andre aktiviteter en kan delta på i Jostedalen, er rafting i breelva Jostedøla, brevandring, blåisgrottetur og kajakkpadling.

2.3.7 Vernet areal

I vestenden av Hafslovatnet, utenfor områdeavgrensningen, ligger et fuglefredningsområde som er et naturvernområde med fokus på dyrevern (Figur 14). Verneområdet er på totalt 1838 daa og har som hovedformål å ivareta fuglearter som bruker arealet som hekkested og habitat. Vassdraget er regulert i flere omganger, og sist under kraftutbyggingen i Årøysvassdraget. Påvirkningen av reguleringen har virket positivt for fuglelivet, ettersom den har skapt en mer frodig vegetasjon langs vassdraget (Miljødirektoratet, u.d).

Figur 14: Foto fra midten av fuglefredningsområdet mot Hafslovatnet.

Rødlistede arter

I Hafslo og i nærområdet rundt er det registrert flere truede og sårbare arter som er oppført på den norske rødlisten for arter, som er et redskap for å kartlegge arter som er i fare for å dø ut og forsvinne fra den norske faunaen.

Artene som er registrert i artsdatabanken er ask, bergand, dvergdykker, flatragg, gaupe, gjøk, gulbrun narrevokssopp, gulfovokssopp, gulspurv, havelle, hettemåke, horndykker, hønsehauk, kobbertunge, kort trollskjegg, kremkjuke, langt trollskjegg, lappfiskand, lappspurv, lillagrå rødspore, makrellterne, nordlig evjebloom, oter, rosenfink, rød honningvokssopp, rødneende lutvokssopp, rødskivevokssopp, røykkølesopp, sandvale, sivspurv, sjøorre, skifervokssopp, skjeand, skrukkeøre, snadderand, storspove, stær, svartand, svarthalespove, sædgås, taksvale, tyrkerdue, vaktel og vipe (Artsdatabanken, 2012).

Svartelistede arter

Svartelistede arter er fremmede arter som ikke finnes naturlig i Norge, og har enten kommet inn på egenhånd eller blitt innført. Registrerte fremmede arter i Hafsløområdet er dagfiol, hagelupin, kanadagås, parkslirekne, sørlig stormaure og tunbalderbrå (Artsdatabanken, 2012).

2.3.8 Knutepunkter og møteplasser

Fordi Fv. 55 går utenfor sentrum, er Hafslø sentrum et ganske rolig og stille sentrum uten stor gjennomfart. Likevel er sentrum det største knutepunktet og møteplassen blant beboerne i Hafslø. I sentrum ligger viktige offentlige bygg som øker områdetets kvalitet, dette er blant annet skolene, samfunnshuset, dagligvarebutikk og hotell (Figur 15).

En annen møteplass er Lustraporten kro og pub sørøst i området langs Fv. 55. Her er det kro, pub, kafé, treningscenter og bensinstasjon.

Figur 15: Bilde av innfallsporten til Hafslø sentrum fra østsiden, med Eikum Hotell til venstre og dagligvarebutikken Spar til høyre.

2.4 Arealendringer

Arealbruken på Hafslo varierer i forhold til de topografiske variasjonene og de lokale gradientene i landskapet. Jordbruksarealene dominerer området og består i hovedsak av fulldyrka mark, overflatedyrka mark og innmarksbeite. Fjellsidene og kollene rundt Hafslo består både av jordbruksområder og bar- eller løvskog, og er populære turområder. Hafslovatnet blir brukt til fiske, padling, bading og båtkjøring om sommeren, og langrenn, skøyter og isfiske om vinteren.

2.4.1 Arealendringer fra 1964 til 2012

Arealbruken i Hafslo har endret seg mye i moderne tid, og derfor har vi kartlagt og utregnet endringer i arealbruk fra 1964 til 2012. Funnene vi gjorde viser at jordbruksareal har hatt en negativ utvikling i den 48-årige tidsperioden mellom 1964 og 2012, mens skogbruksareal og bebygd areal har hatt en positiv utvikling (Tabell 1).

Tabell 1: Oversikt over areal kartlagt som jordbruk, skogbruk og bebygd areal i 1964 og i 2012.

Formål	Størrelse (daa)	Formål	Størrelse (daa)
Jordbruk 1964	5180	Jordbruk 2012	3594
Skogbruk 1964	2573	Skogbruk 2012	3181
Bebygd areal 1964	165	Bebygd areal 2012	772

2.4.2 Landskapsdynamikk

Med utgangspunkt i dataene over betyr dette at jordbruksarealet har minket med 30,6 %, mens skogbruksareal har økt med 23,6 % og bebygd areal har økt med 367,8 %. Selv om temaet bebygd areal har økt mest i tidsperioden, er det fortsatt jordbruk og skogbruk som er de mest dominerende landskapskategoriene med sine 3594 og 3181 daa, mot bebygd areal sine 772.

Jordbruksarealet sin nedgang og skogbruksarealet sin vekst kan forklares ved gjengroing av ubrukte jordbruksareal, slik at skogen tar over. Dette gjelder særlig beiteområder høyt oppe i terrenget. Årsaken kan være at færre driver jordbruk i dag, men også at det har vært en effektivisering av jordbruket. Med store landbruksmaskiner er det ikke lenger lønnsomt å slå de bratteste og vanskeligste områdene (Johannes Lomheim pers.medd), og det er trolig disse områdene som har grodd igjen og blitt til skog. En annen faktor som forklarer gjengroingen er tilgangen på kraftfor og kunstig gjødsel er blitt lettere i moderne tid.

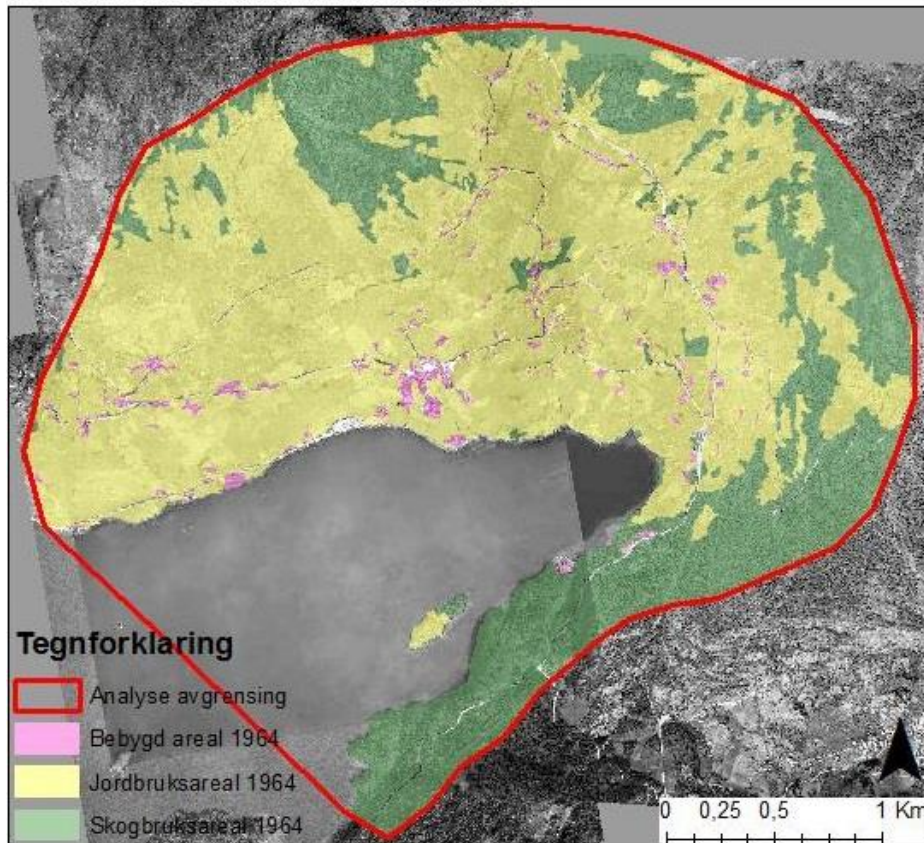
For å vise hvor de største arealendringene har skjedd, lagde vi en overgangsmatrise (Tabell 2) som viser hva arealbrukstypene fra 1964 har blitt til i dag, samt et kart (Figur 16) som viser arealbrukstypene for begge årstallene.

Tabell 2: Overgangsmatrise som viser prosentvis hvor mye areal fra hvert av temaene fra 1964 som har endret tema i 2012 eller blitt den samme. Eksempelvis ser en at 67,4 % av jordbruksarealet i 1964 fortsatt er jordbruksareal i 2012, og at 23,9 % av jordbruksarealet i 1964 er blitt til skogbruksareal i 2012.

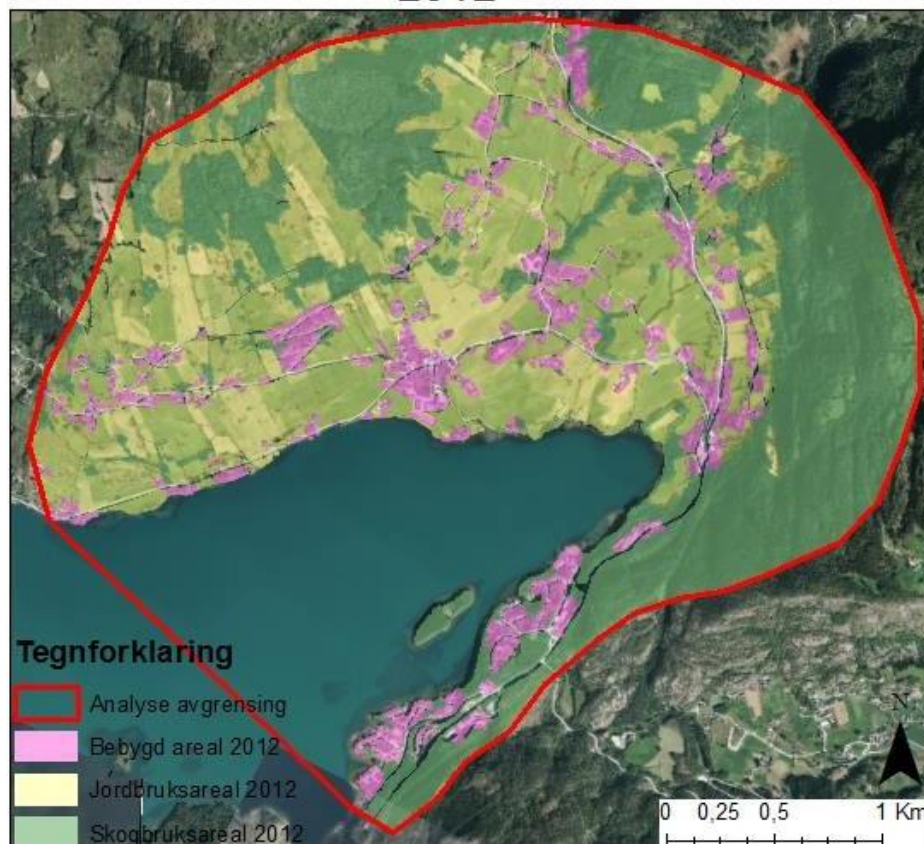
%	Jordbruksareal 1964	Skogbruksareal 1964	Bebygd areal 1964
Jordbruksareal 2012	67,4	5,9	16,9
Skogbruksareal 2012	23,9	86	1,9
Bebygd areal 2012	8,7	8,1	81,2

1964

2012

Figur 16: Kart som viser de tre kategoriene bebyggelse areal, jordbruksareal og skogbruksareal i 1964 sammenlignet med 2012. Der en kan se hvilke områder som har endret arealbruk, hvilke som har samme arealbruk, og hvordan de tre temaene har utviklet seg i løpet av 48-årsperioden.

Ut fra overgangsmatrisen kan man lese at det er skogbruket som er minst berørt av arealbruksendringer, ved at 86 % av arealet fra 1964 fortsatt er skogbruksareal i 2012. Jordbruket er kraftigst berørt, ved at kun 67,4 % av arealet som var jordbruksareal i 1964, fortsatt er jordbruksareal i 2012.

Tabell 1 viser at det er bebyggt areal som har hatt desidert mest økning fra 1964 til 2012, med mer enn tredobling av areal (367,8 %). Dette kommer av befolkningsvekst, i tillegg til at befolkningen i Hafslo i dag krever mer plass og høyere standard enn man gjorde tidligere (Torunn Marie Løne Vinje, pers.medd).

Tabell 2 viser at bebyggt areal har beslaglagt 8,7 % av jordbruksarealet og 8,1 % av skogbruksarealet fra 1964. Samtidig har også bebyggt areal mistet 16,9 % til jordbruk. Det er flere årsaker til dette, blant annet er det færre som driver aktivt jordbruk nå (Johannes Lomheim pers.medd), endringer i infrastrukturen som har medført endringer i bebyggt areal, samt noen bygg har blitt revet.

Figur 16 viser hvor i området arealendringene er størst, minst, og nærmest uendret. Blant annet kan man se at det er en stor vekst i bebyggt areal sør i området og langs veinettet. Mens skogbruksareal har vokst mye i fjellsidene øst i analyseområdet, har jordbruksareal blitt mer konsentrert enn tidligere.

2.4.3 Boligtetthet

Tabell 3: Oversikt over boligtetthet i 1964 og 2012, der en ser på antall boliger pr km².

Tetthet	Totalareal (km ²) 1964	Totalareal (km ²) 2012
Svært lav (< 10/km ²)	3,75	6,05
Lav (10-90/km ²)	3,03	3,19
Middels (90-180/km ²)	0,92	1,58
Høy (>180/km ²)	0,23	0,60
Totalt antall bygninger	338	599

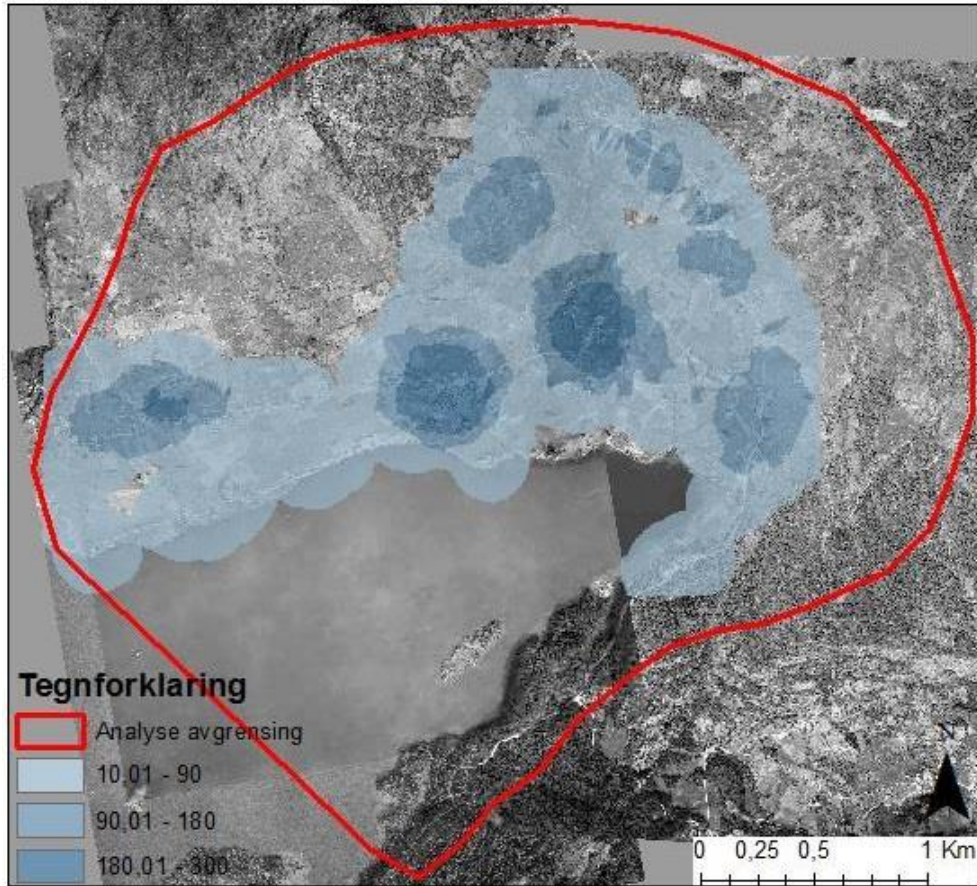
I 1964 var bebyggelsen spredt over mesteparten av landskapet. Dette vises på Tabell 3 ved at bebyggelse med svært lav og lav tetthet dominerte. Områdene med middels tetthet var mer spredt rundt området, og gjerne der flere gårder lå nært hverandre. Områdene med høyest tetthet i 1964 var kun lokalisert i Hafslo sentrum og på Hillestad (se Figur 17).

I 2012 har bebyggelsen økt med 261 nye bygninger fra 1964. Bebyggelsen er mer samlet, selv om svært lav og lav tetthet fortsatt er mest vanlig. Områdene med middels og høy tetthet har også økt, og man kan se at det er flere nye områder hvor boligtettheten har økt (Figur 17).

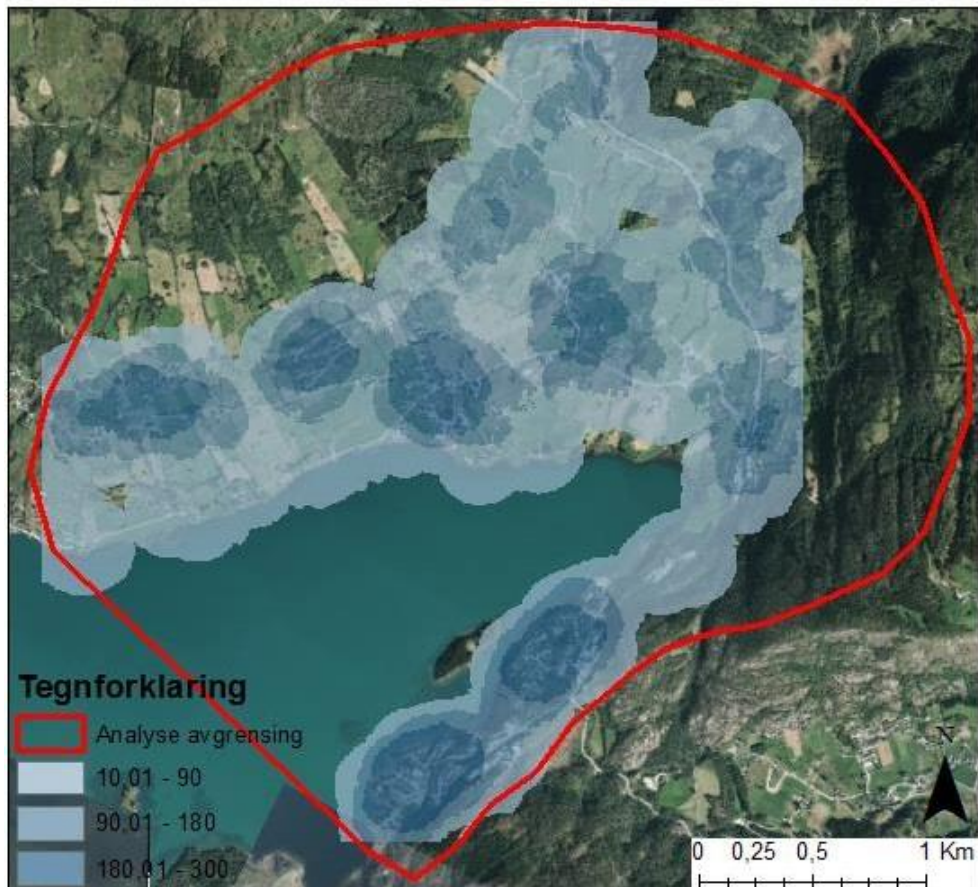
Disse endringene skyldes befolkningsveksten, og at det dermed har vært press etter flere boliger i området. Dette er svært synlig på Figur 17, ved at det har kommet 3 nye boligfelt med tett bebyggelse (Hestnes, Galden og Beheim). Nedgangen i jordbruksarealet, beskrevet tidligere, har også påvirket bebyggelsesstrukturen ved at det har blitt færre jordbruksarealer med større og mer intensivt drevne gårdsbruk. Dette har åpnet opp for at boligbebyggelse kan ta over noen av jordbruksarealene som faller bort.

1964

2012

Figur 17: Kart som viser befolkningstetthet i Hafslo i 1964 og 2012, der en tydelig kan se befolkningsveksten mellom de to årstallene.

2.5 Kulturhistorien i landskapet

2.5.1 Tidlig historie

Steinalder til middelalder

Hafslo har en lang historie, og de første funnene etter bosetning kommer fra bronsealderen (1800 f. Kr til 500 f. Kr), i form av tidligere gårdsanlegg, gravminner, skålgroper og helleristninger (Kulturminnesøk, 2012). Likevel har det trolig vært mennesker i Hafslo i 4000 år (Johannes Lomheim pers.medd), og det er gjort enkeltfunn av steinredskaper fra steinalderen (Tang, P., 1955).

Fra jernalderen er det også flere gårdsfunn. Den mest kjente jernaldergården er Modvo (se Figur 9 for lokalisering), som er den eneste fra denne tida i Sogn og Fjordane (Lindblom, I. & Kleppa, H., 2002). Ruinene på Modvo er fra 300-tallet e. Kr, og gården var bebodd i 200 år før den ble lagt øde og aldri brukt igjen. Fordi jorda ikke har blitt bearbeidet siden, kan en fremdeles se gamle åkerrenner og åkerlapper, i tillegg til hustufter, veier og gravhauger (Luster kommune, 2000).

Muntlige kilder forteller at flere av de eldste gårdene trolig var bebodde fram til Svartedauden. Dette er vanskelig å bekrefte da det finnes få skriftlige kilder fra før år 1600 (Johannes Lomheim pers.medd).

Middelalder mot moderne tid

De eldste gårdene i området lå forholdsvis høyt i terrenget, trolig over furuskogen (Kåre Alme pers.medd.). Dette var fordi skogen var vanskelig å hugge, og dermed bosatte man seg heller høyere opp der det var mindre skog (Bremer, K., 1952).

Gjennom mange århundrer bodde det også adelsfolk i Hafslo. Felles for flere av disse, er at de enten flyttet fra Hafslo, eller ble borte i historien. På 1300- og 1400-tallet var Kvam en av storgårdene i Hafslo. Den mest kjente adelsmannen som bodde her, var Øystein Mugga, som bodde der rundt år 1300. Senere på 1300-tallet bodde ei adelskvinne, Birgitte Bårdsdotter, på Kvam. Kvamslekta eide flere gårder i Sogn, blant annet Lomheim, Kvamme i Borgund i tillegg til flere gårder i Sogndal, Leikanger og Lærdal. Fra 1480 finnes det ikke lenger informasjon om Kvamslekta i Sognesoga (Starheim, O., 2009).

Mo-gården var en annen storgård som lå omtrent i det som i dag er Hafslo sentrum. Det var Munthe-slekta som eide Mo på 1700-tallet, før Gerhard Christofferson Munthe byttet den bort mot Ytre Kroken på østsiden av Lustrafjorden i 1764. Fiolinisten Ole Bull hadde slekt i Munthe-slekta (Starheim, O., 2009).

Andre kjente gårder i Hafslo er Tang og Fet, som også var bosatt av adelsfolk i løpet av historien (Tang, P., 1955). På flere av gårdene i Hafslo ligger det store og staselige hovedhus. Disse husene ble bygd for å vise status, selv om folk ikke hadde spesielt god råd. Arkitekturen var inspirert utenfra, blant annet Østlandet (Kåre Alme pers.medd). I noen hus var andre etasje ikke innredet, da huset var mye større enn hva man faktisk hadde behov for (Svein Solheim pers.medd). På grunn av at man bygde så store hus, gikk det store mengder skog. Som man kan se på Figur 18 var det lenge ikke skog igjen nede i Hafslo.

2.5.2 Næring

Primær- og sekundærnæring

Jordene på nordsiden av Hafslo viser at jordbruk er en viktig del av næringen her (Figur 18). Funn viser at det har vært jordbruk i Hafslo fra bronsealderen (Kulturminnesøk, 2012) og helt frem til i dag, og jordbruk har alltid vært en viktig næring. Tidligere livnærte nær sagt alle seg av jordbruk, uansett om de var bønder, husmenn, tjenere eller dagarbeidere. Mange måtte ha arbeid ved siden av, for eksempel som lærer, håndverker eller handelsmann (Bremer, K., 1952).

Figur 18: Bygdebilde tatt fra Tangsvoldene før 1923 (datert av Kåre Alme). Fotografiet viser den høye utnyttelsesgraden av landskapet til jordbruksaktivitet, og med lite skog i nærheten til gårdene (Foto lånt av Kåre Alme).

På midten av 1600-tallet hadde også skogbruket blitt en viktig ressurs for Hafslo. Oppgangssag var et vanlig redskap å bruke, og på grunn av dette begynte folk å benytte planker og bord i husbygging. På Kvam lå en oppgangssag, og på Tang og ved Modvagrovi kom det sagbruk på 1800-tallet (Figur 19). Etter hvert ble saga på Tang oppgradert til å bli drevet av dampmaskin (Starheim, O., 2009), mens saga på Kvam ble dieseldrevet (Johannes Lomheim pers.medd).

I tillegg til oppgangssagene, var det møller i alle elvene rundt Hafslo (Kåre Alme pers.medd). Å få kvernet kornet til mel var svært viktig, og alle gårdene hadde tilgang på kvern, enten ved at de eide selv, eller at de hadde bruksrett (Bremer, K., 1952).

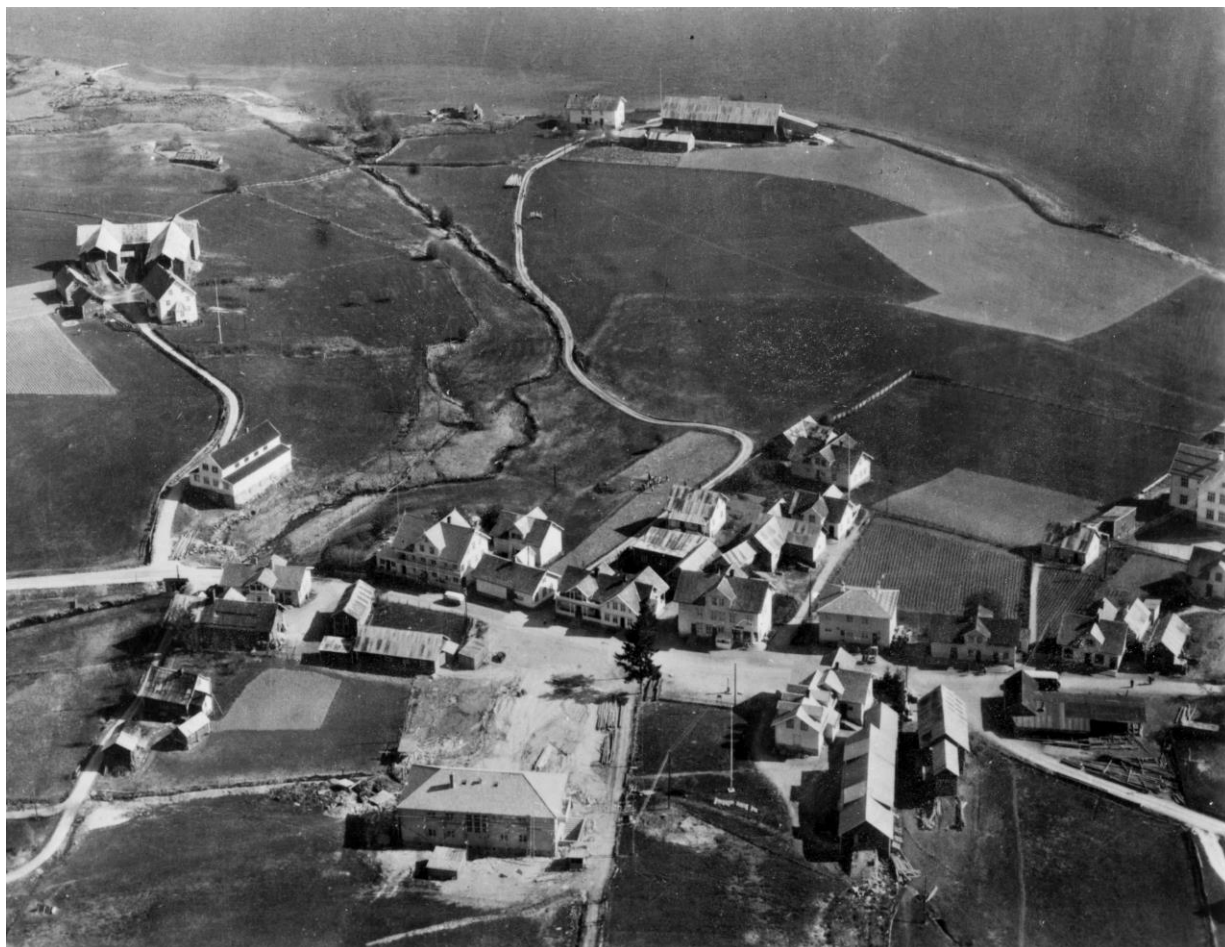

Figur 19: Foto som viser sagbruket ved utløpet på Modvagrovi, på Tang. I bakgrunnen kan en se opp mot jordbruksarealene på Kjos (Foto lånt av Kåre Alme).

Handel

På grunn av at mesteparten av handelen med andre bygder foregikk sjøveien, var Marifjøra og Solvorn de første handelsplassene rundt Hafslo. Den første landhandelen i Hafslo ble startet av prestesønnen Nils Jensson Thisted i 1660 på Beheim (Tang, P., 1955).

Dagens Hafslo sentrum (Figur 20) ble påbegynt på slutten av 1800-tallet. Før det stod det bare et par hus her, og området skilte seg ikke ut fra andre områder i Hafslo (Kåre Alme pers.medd).

Figur 20: Bilde av Hafslo sentrum fra om lag 1954. Her vises mange sentrumsbygg som kjøtthandler, slaktehus, grisebinge, meieri og postkontor (Foto lånt av Kåre Alme).

2.5.3 Samferdsel

Å komme seg til og fra Hafslo fra gammelt av var ikke alltid like enkelt. Hvis man ikke skulle gå over fjellet, måtte man gjennom trange elvegjel eller forbi bratte bakker med stup nedenfor. De viktigste veiene til Hafslo var fra handelsstedene Solvorn og Marifjøra, og Sogndal.

Hafslo – Sogndal

Mellom Hafslo og Sogndal har det gått ferdselsvei i lange tider. Ruinene etter en gammel borg ved Årøy, Borgarholt, tyder på aktivitet tilbake til 400-600 e.Kr. Borga lå like ved ferdselsveien i et trangt elvegjel, og ble trolig bygget for å hindre fiender fra å komme inn i Hafslo. Veien slynget seg opp langs elvegjelet til Årøyelvi, og med stupbratte sider og en stor elv under, ble veien ansett for å være en farlig vei (Starheim, O., 2009).

I 1848 ble veien utbedret, og ble den første kjøreveien mellom Hafslo og Sogndal. Den har blitt utbedret flere ganger siden, både ved endret trasé og utvidet veibredde (Figur 21). I dag går veien gjennom Årøytunnelen og Stuphølentunnelen som ble bygget i 1983 (Starheim, O., 2009).

Figur 21: Fotografi av Hafslovatnet, med Hafslo i bakgrunnen fra 1937, som viser hvordan veibanen var og hvor veitraseen lå på denne tida (Wilse, A. B., 1937).

Veiene til Marifjøra og Solvorn

Fra Hafslo til Marifjøra var det også bratt og kronglete. Der veien i dag går i bunnen av Marheimsgjelet, gikk gamleveien oppe i fjellsida med stup rett ned i gjelet. Sammenhengende kjerrevei mellom Sogndal og Marifjøra kom i 1848, mens veien i bunnen av Marheimsgjelet åpnet i 1916. Denne strekningen ble utvidet på 1920-tallet (Starheim, O., 2009).

Også veien til Solvorn var bratt og vanskelig. Denne veistrekningen ble lagt om og utbedret i 1848, da sorenskriver Krebs i Solvorn ba om tilskudd til veiutbedring (Starheim, O., 2009). Dagens veistrekning var ferdig i 1893 (Ese, K., 2005).

2.5.4 Kulturhistoriske nøkkelementer

Hafslo kirke ble bygget i 1878, og erstattet en gammel stavkirke fra 1200-tallet som ble revet som følge av at den nye kirken skulle bygges (Starheim, O., 2009). Ved kirka står det en minnestein over falne soldater under krigen mot Sverige i 1807-1814. Det står en tilsvarende stein i Solvorn. Begge ble reist i samband med 100-årsjubileet for grunnloven i 1914 (Kleppa, H., 2003)

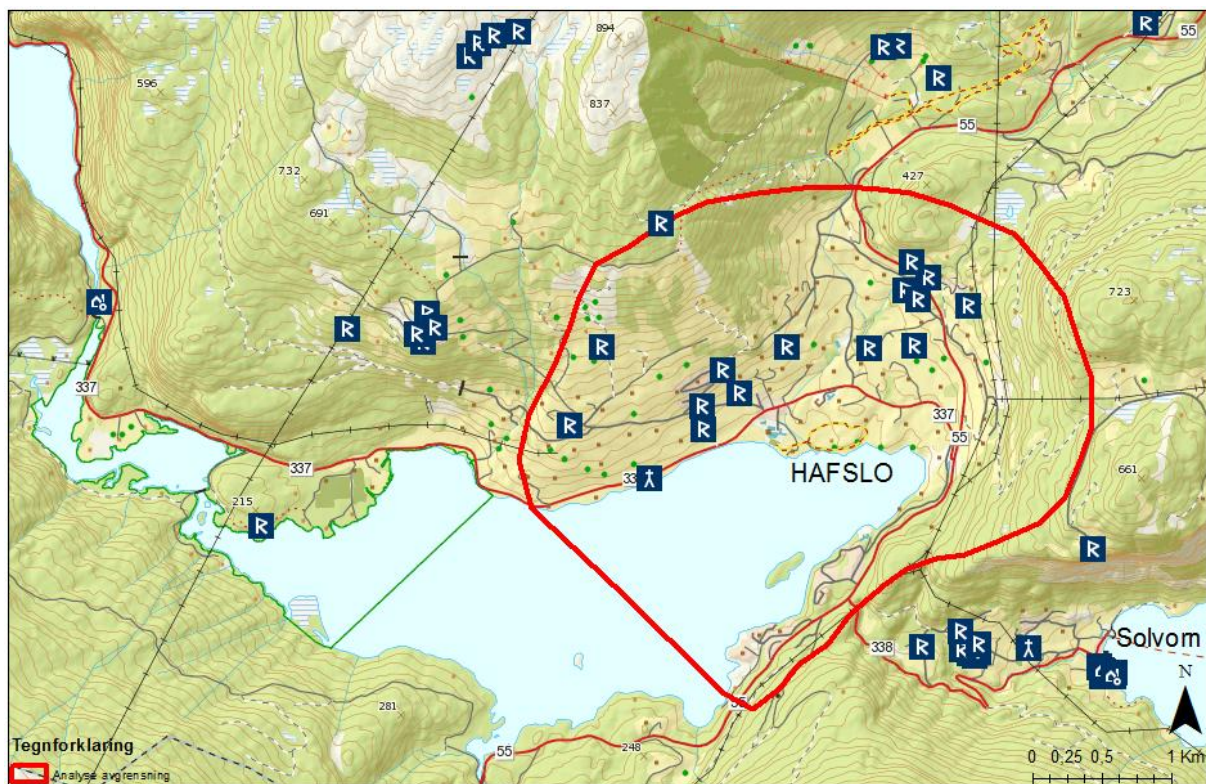

2.5.5 Historiske spor og kulturminner i landskapet

I Hafslo er det registrert mange forskjellige kulturminner hos kulturminnesøk. Deres posisjon, samt nærliggende kulturminner blir vist på Figur 22, men alle som ligger innenfor analyseavgrænsningen ligger i området nord for Hafslovatnet og stammer fra tidsperiodene bronsealderen og jernalderen. Typiske kulturminnefunn er rydningsrøyser, gårdsanlegg, bosetning-aktivitetsområder og gravminner, samt bergkunst.

Funn på Beheim er et eksempel på dette, og her er det funnet rester etter bosetning datert til 1400-1250 f. Kr, som tilsier eldre bronsealder (Kulturminnesøk, 2012). Andre funn fra bronsealderen er en gravrøys på Gullkrehaugane (vest for Beheim) og en øst for Sterri, gravhauger ved Sterri og helleristninger på Øyestølen (nord).

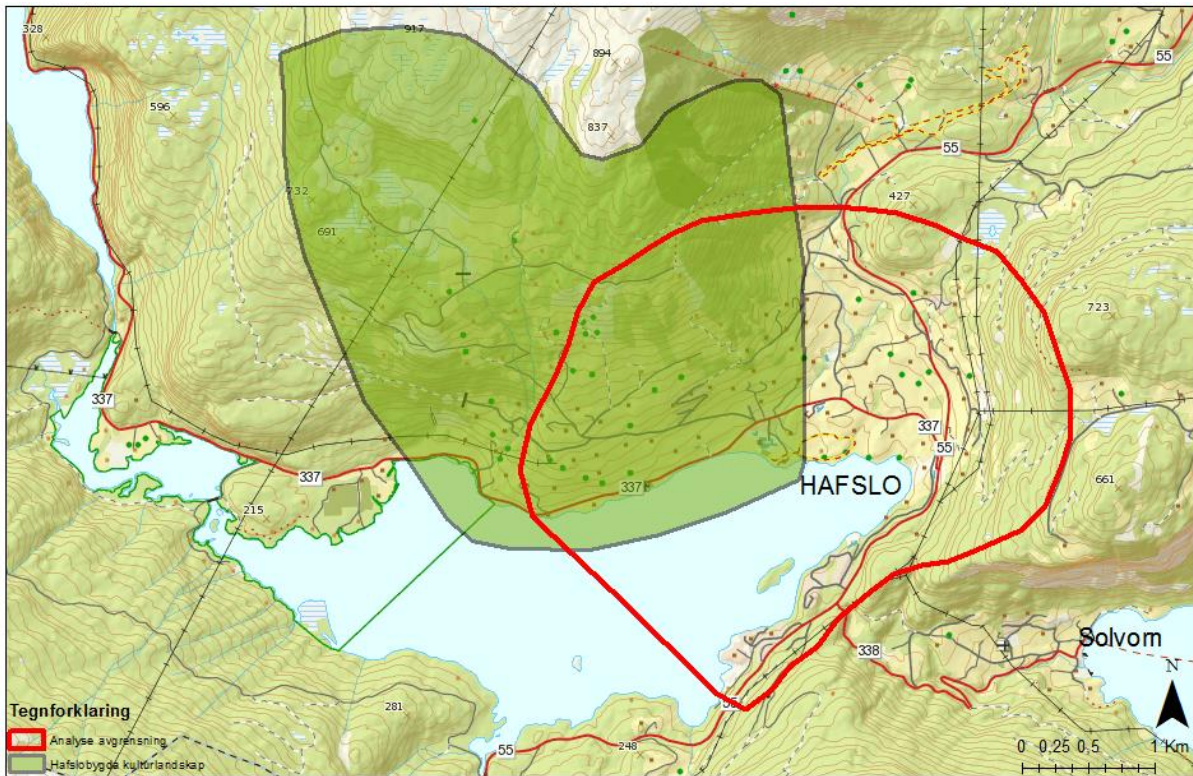
Det finnes mange gravminner fra jernalderen i hele nordsiden av Hafslo, fra Modvo i øst til Rupheim i vest.

Figur 22: Viser lokaliseringen til kulturminnene i og rundt området. På de stedene på kartet som er merket med en R er funnsted for arkeologiske kulturminner, der det er merket et hus er det registrert bebyggelse eller infrastruktur, mens der det er merket med et kirkespir er et kirkested (Riksantikvaren, u.d).

Fra nyere tid finnes det svært mange bygninger i Hafslo som er SEFRAK-registrerte. SEFRAK står for Sekretariatet For Registrering Av faste Kulturminner i Norge, og er et register for bygninger fra før 1900, og andre kulturminner. At en bygning er SEFRAK-registrert betyr ikke at den er fredet, men det er mer en advarsel om at en bør vurdere verneverdien til bygget før rivning eller endring av bygningen. For bygninger fra før 1850 er det pliktig å vurdere verneverdien før eventuell rivning eller endring (Riksantikvaren, u.d).

Kulturlandskapet på nordsiden av Hafslo blir ansett som et svært interessant kulturlandskap av Miljødirektoratet fordi det representerer en kulturlandskapsstruktur som tidligere var vanlig i Sogn og Fjordane. Området kalles Hafslobygda, og strekker seg fra Hafslavatnet og opp i fjellsiden mot Ørkjaboutn (Figur 23). Gårdene ligger midt i solsidene med åkere og enger på nedsiden og innmarksenger og utslåtter ovenfor. Ovenfor ligger beite- og hagemarker med småskoger, og øverst opp mot og på fjellet ligger heimstølene og fjellstølene (Miljødirektoratet, u.d).

Figur 23: Kart som viser det fullstendige omrisset av kulturlandskapet, som er definert av Miljødirektoratet til å ha en svært viktig kulturhistorisk verdi (Kartverket, 2015).

2.5.6 Historiske brudd og kontinuitet

Hafslos historie er preget av mange brudd. Under Svartedauden i 1349-1350 regner man med at 2/3 av Luster-bygdene befolkning mistet livet, og flere av bygdene lå nærmest øde i flere hundre år etterpå. Senere pester drepte også mange mennesker, og etter pesten i 1566 gikk det registrerte tallet på bønder ned fra 53 til 36 (Starheim, O., 2009). Det neste store bruddet var da det ble sammenhengende kjerrevei og senere kjørevei til Sogndal, Solvorn og Marifjøra.

Tredje bruddet kom da Hafslo ble en egen kommune i 1838. Hafslo kommune bestod av Ytre Kroken, Ornes og Kinsedal på østsida av Lustrafjorden, og Solvorn, Ytre Hafslo, Veitastrond, Molland, Fet, Joranger, Marifjøra og grenda Eikum ved Lustrafjorden på vestsida av Lustrafjorden (se Figur 24).

Det neste bruddet var under utvandringstida. Mange personer reiste til Amerika, og Luster var en av de store utvandringkommunene med 6500 emigranter totalt i alle Luster-bygdene (Starheim, O., 2009). Mer spesifikt emigrerte det totalt 1445 mennesker som var født i Hafslo til Amerika i mellom 1874 og 1930 (Digitalarkivet, u.d), men mange reiste trolig også til andre steder av landet (Tang, P., 1955). Noe av årsaken til at så mange emigrerte, var på grunn av stor befolkningsvekst i Hafslo. En regner med at det var 540 mennesker i prestegjeldet Hafslo i 1603, mens dette tallet hadde steget til 3350 i 1855. Dette førte til at mange ble husmenn, da det var vanskelig å finne annet arbeid enn

jordbruk. I 1603 var det 9 husmenn i Hafslo, mens det i 1865 var 271 husmenn. Etter dette sank folketallet kraftig, og i 1891, etter den største utvandringa på 1850-60-tallet, var det 2788 mennesker i Hafslo (Bremer, K., 1952).

Det siste bruddet kom i 1965. Da hadde Hafslo vært en selvstendig kommune i 127 år (Figur 24), men i 1965 slo de seg sammen med Luster og Jostedal kommune, og dannet det som er i dag er Luster kommune.

Figur 24: Kart som viser det omtrentlige området som inngikk i Hafslo kommune før sammenslåingen i 1965 (Statistisk sentralbyrå, 1960).

2.5.7 Kulturelle referanser

Fra gammelt av het Hafslobygda «Folk», og Hafslo var delt inn i Indre og Ytre Folk. Folk er gammelnorsk, og betyr folk, menneske, landslyd. Først ble det trolig brukt om de som bodde i Hafslo, før det etter hvert ble navnet på selve området (Sandnes, J. & Stemshaug, O., 1997). I 1427 ble Hafslo kjent som Fylkesbygdi, som var det offisielle navnet på Hafslo fram til 1750 (Starheim, O., 2009).

Navnet Hafslo deles inn i to; hafs og lo: Ordet Hafs kan komme fra hav eller heve, noe som løfter seg. Ordet Hafr betyr også bukk. Ordet ló fra gammelnorsk betyr noe sånt som engslette ved vann. Andre betydninger kan være fra engelsk, loo, som betyr åpen plass (Sandnes, J. & Stemshaug, O., 1997). En sannsynlig sammensetning her er land som løfter seg opp fra vannet. Dette kan passe bra med hvordan sidene løfter seg opp fra Hafslovatnet.

2.6 Romlige og estetiske forhold

2.6.1 Landskapsrom, skala og struktur

Hafslo ligger i et stort, tydelig definert landskapsrom, der fjelltoppene rundt avgrensner rommet. Dette gir landskapsrommet en avlang skålform der vann, dyrka mark og skogkledde fjellsidene er dominerende elementer. Gulvet i landskapsrommet består av Hafslovatnet og de flateste områdene rundt vannet, som består av dyrka mark og bebyggelse. Veggene er en fortsettelse av den dyrka marka og bebyggelsen, samt skogkledde fjellsider som går over til bart fjell på de høyeste fjelltoppene.

Fordi vannet er såpass stort (6,41 km²) og fjellsidene er ganske slake og jevne opp mot toppene, får man et inntrykk av at Hafslo er ganske åpent på tross av at det ligger nede i en skålformet dal. Dette inntrykket forsterkes av at mye lys slipper inn i Hafslo, da det ikke er noen høye fjelltopper som skygger for solen. Dette fører også til at det er sol mesteparten av året i motsetning til mange andre indre fjordbygder på Vestlandet. Det at Hafslo ligger i et typisk storskalalandskap der fjellsidene som starter i Hafslo brer seg langt utenfor analyseområdet, er også med på å øke det åpne preget de fleste stedene i området. Storskalalandskapet gjør også at de fleste delene av landskapet innenfor analyseområdet er svært oversiktlige, og dermed også blir visuelt sårbare i forhold til inngrep i landskapet.

Det finnes enkelte mindre områder på sørsiden av Hafslo som skiller seg ut fra det åpne landskapet i Hafslo. Her virker terrenget mer lukket, på grunn av et mer kupert landskap med små daler, hauger og skjæringer fra riksveien. Mesteparten av bebyggelsen her ligger nede langs Hafslovatnet, mens området ovenfor i hovedsak er dekt av skog (Figur 25). Fv. 55 er med på å skille områdene.

Store deler av Hafslo er påvirket av menneskelig aktivitet som landbruk, bygninger og skogsdrift. Aller tydeligst er dette på vest-, nord- og østsiden i analyseområdet, hvor solforholdene og jordsmonnet har gjort det mer attraktivt å drive med jordbruk.

Figur 25: Fotografi fra nordvestsiden av Hafslo som viser øya Langholmen (midt i bildet) og boligfeltene på Galden bak Langholmen og Hesteneset til høyre for Langholmen. Bebyggelsen i disse boligfeltene er plassert langt nede mot Hafslovatnet og Fv. 55 som går like over områdene er med på å skille bebyggelsen og vegetasjonen.

2.6.2 Synlighet og orientering

Den tydelige romformen med vannet i midten gjør det lett å orientere seg i Hafslo, og Hafslovatnet er sammen med Storehaug og Nonshaug naturlige orienteringspunkter. Disse punktene synes fra stort sett hele Hafslo, der vegetasjon eller menneskeskapte elementer ikke stenger for sikten. Det finnes få dominerende, menneskeskapte enkeltelementer, men hele nordsiden av Hafslo er kraftig påvirket av jordbruksaktivitet, og sammen med landskapsformen fører den til at det er lett å orientere seg i området.

2.6.3 Sanseinntrykk

Som alle andre plasser forandrer Hafslo seg etter årstidene, og sanseinntrykkene varierer ut fra disse. På vinterstiden er det generelt rolig i Hafslo, og den hvite snøen dominerer hele området. På denne tida legger det seg også is på Hafslovatnet, og det er med på å forsterke den hvite dominansen på vinteren. Dette varer helt frem til landbruket tar seg opp etter snøsmeltingen om våren. Landbruksaktiviteten er som nevnt tidligere viktig for identiteten til Hafslo, og i perioder dominerer landbruket sanseinntrykkene (Figur 26). Det gjør den med blant annet lyder fra husdyr og landbruksmaskiner, lukt fra gjødsling, forekomster av høyballer etter slått, samt slått og beite i seg selv.

I tillegg til at lydene fra husdyr og landbruksmaskiner er tydelige i Hafslo, kan fuglekvitring fra fuglefredningsområdet være ekstra tydelig i hekkesesongen.

Fargemessig er det i Hafsløvatnet og i området nord for vannet at de største endringene vil skje i løpet av året. Hafsløvatnet endrer seg mest da det legger seg is på vinterstid, men også under og etter smelteperioden endrer fargen i vannet seg. Dette kommer av at vannet som renner ut i Hafsløvatnet i vest har tilsig fra breelver, og i breelvene er det en del silt som kommer fra breens erosjon. Silten i vannet gjør at vannet får en grønnere farge enn vanlig (Svein Solheim pers.medd). På nordsiden av vannet og oppover fjellene skjer fargeendringen ved at det ikke er like mye av den vintergrønne barskogen her som ellers i området. Dermed endres fargebildet når bladene skifter farge på høsten, og når de faller av trærne.

En potensiell støyfaktor er Fv. 55. Den er imidlertid ofte skjult av vegetasjon og skjæringer, og man legger bare merke til det i nærheten av veien. Trafikken på Fv. 55 øker betydelig i sommerhalvåret, mye grunnet turisme. Dette fører blant annet til mer støy fra riksveien, men også mer liv i hele Hafslø.

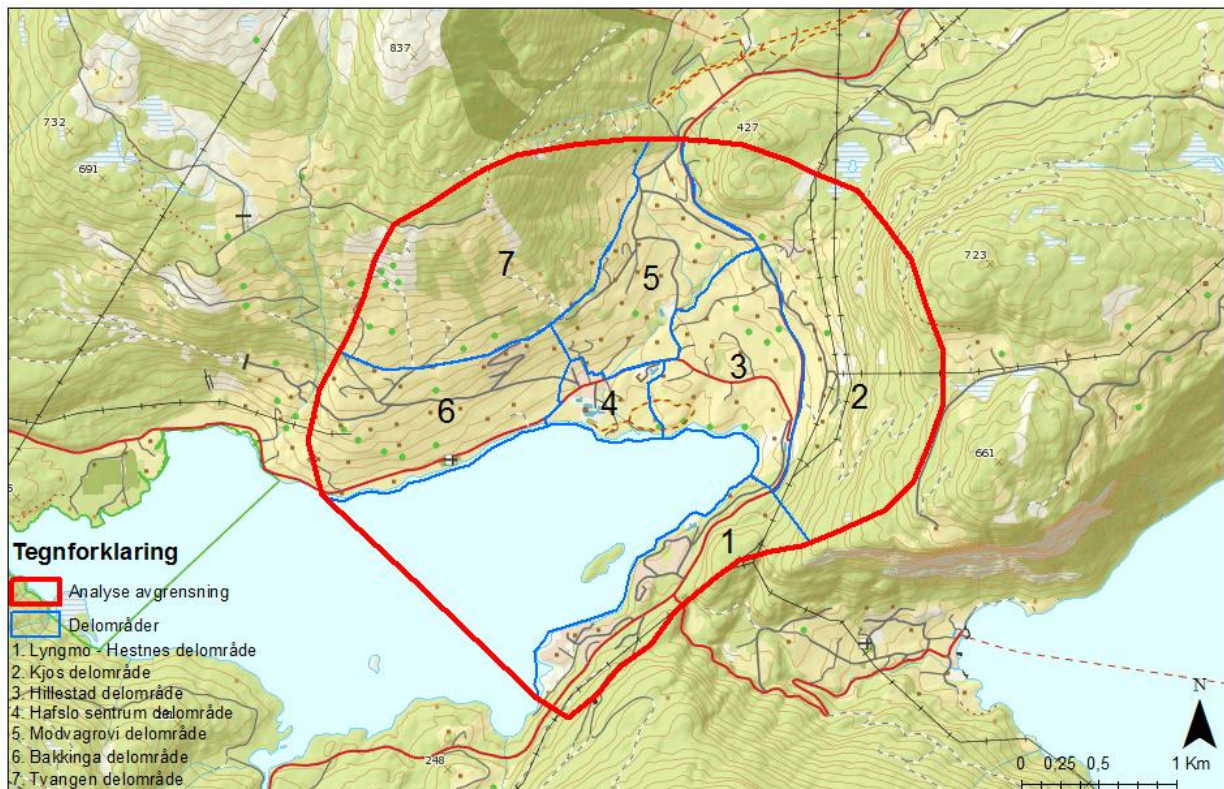

Figur 26: Fotografi tatt fra nordøst i Hafslø som viser fargespekteret i jordbruksarealene som strekker seg oppover langs fjellsidene og møter skogen.

2.7 Delområder

Landskapsanalysen dekker et ganske omfattende område, og på bakgrunn av dette har vi delt område inn i sju mindre delområder (Figur 27). Inndelingen er gjort for å prøve å fange kvalitetene til hvert enkelt område på en mindre skala, og områdene er delt inn etter faktorer som terrengform, arealbruk, vann og vegetasjon. Grunnen til at hvert enkelt delområde fikk sine grenser, blir beskrevet i hvert delområdes korte beskrivelse under. Videre var det ikke like lett å sette klare grenser mellom alle områdene, ettersom det er glidende overganger i landskapet og ikke faste grenser.

Figur 27: Kartet viser analyseområdets inndeling i delområder, og hvor hvert enkelt delområde ligger i Hafslo (Kartverket, 2015).

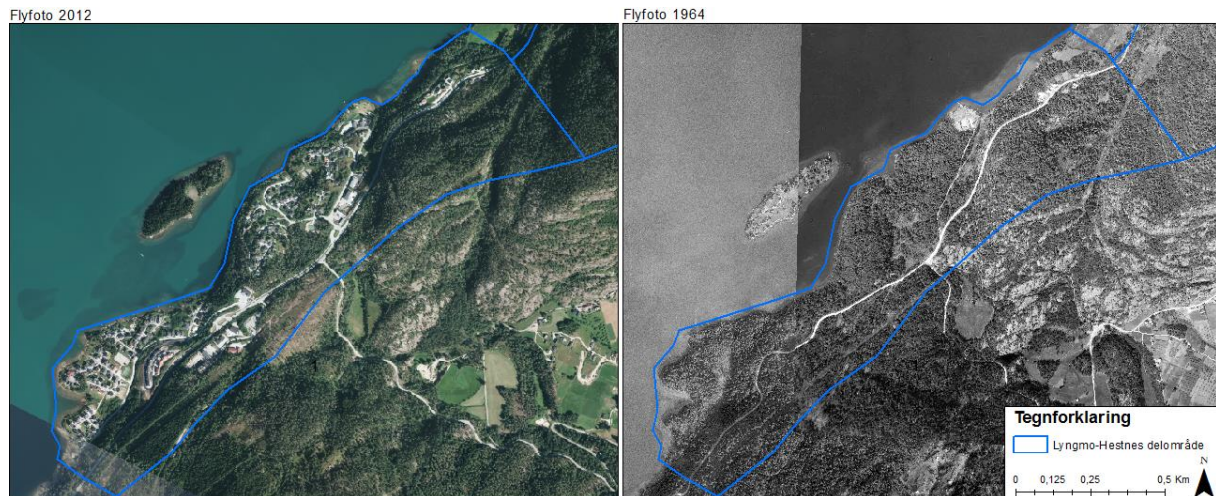
2.7.1 Lyngmo-Hestnes delområde

Delområdet, vist som Nr.1 på Figur 27 over, ligger sørøst i analyseområdet og er på 0,84 km². Avgrensningen til området er satt ved Hafslovatnet på nordvestsiden, og analyseavgrensningen på sør- og sørøstsiden. I nord er områdeavgrensningen satt like etter et boligområde på Brønnen.

Det er to dominerende landskapselementer i området, og disse gjør at området blir todelt. Det ene er det bebygde arealet nære Hafslovatnet. Her er bebyggelsen plassert i to større boligfelt, med tettere bebyggelse enn andre steder i Hafslo. Det andre landskapselementet er det sammenhengende barskogområdet ovenfor Fv. 55. I et historisk perspektiv har området i lang tid vært preget av tresjiktet, og ikke så mye menneskelig aktivitet før i nyere tid (se Figur 28).

Etter at boligbebyggelsen startet på Hestnes, Galden og ved Lyngmo, er delområdet nå blitt et av de mest befolkede områdene i hele Hafslo. Boligområdene har et moderne preg, med tettstående hus i samme stil. Hauger, skjæringar og skog blokkerer sikt ned til boligområdene fra Fv. 55.

Det som er særegent med delområdet er den tette bebyggelsen ved de to boligfeltene, det kupert landskapet, som har ført til skjæringer langs veien, og den tette skogen sørøst for Fv. 55. En annen faktor som skiller dette området fra resten av delområdene er mangelen på jordbruksarealer.

Figur 28: To flyfoto fra Lyngmo-Hestnes som viser endringen som har skjedd i området fra ubebyggt skogsareal i 1946 til flere boligfelt i 2012.

2.7.2. Kjos delområde

Delområdet, vist som Nr.2 på Figur 27, ligger øst i analyseområdet og er på 2,23km². Avgrensningen til området er satt ved Lyngmo-Hestnes delområdet i sør, mens den følger analyseområdet sin østre avgrensning frem til den møter Fv. 55 i nord. I vest blir avgrensningen satt til å følge Fv. 55 sin trase gjennom dalen, da denne tydelig skiller de sammenhengende jordbruksarealene i det området.

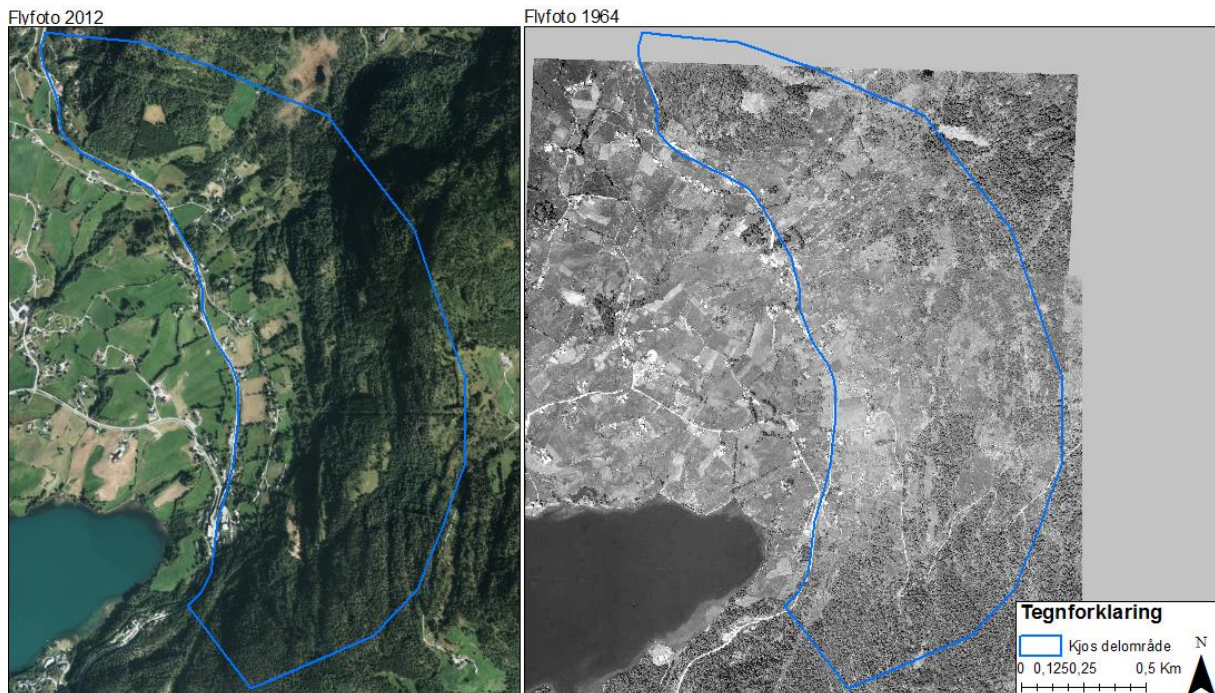
De dominerende landskapselementene er jordbruskaktivitet og gårdsbygg tilknyttet denne, samt tett tresjikt. Jordbruksaktiviteten dominerer midt i området og ligger i relativt bratte skråninger fra Fv. 55, opp mot Storehaug og Bondehaug. Jordbruksarealer i slikt bratt terreng skiller delområdet fra jordbruksarealene i Hillestad- og Modvagrovi delområde. Det tette tresjiktet, som består av stedvis barskog og stedvis løvskog, dominerer områdene opp mot fjellet.

Ser en på historien til området har det hatt samme funksjon som i dag over en lang periode, med jordbruk og skogbruksaktivitet som primærnæringer. Figur 29, under, viser dette ved å illustrere arealbruken i området. Der kan man blant annet se at jordbruksarealene var større tidligere, og at en del av dem har grodd igjen til skog.

Historien gjenspeiles ved at det er gjort funn av kulturminner (se Figur 22 for lokasjon) i form av tre gravminner som er datert bronsealder – jernalder. I tillegg finnes den lokalt viktige naturtypen gråorheggeskog ved Stolpen SV (se Figur 9 for lokasjon).

Det som skiller dette området fra resten av landskapet, er den tette og sammenhengende skogen som omkranser jordbruksarealet, og vokser opp mot det brattere fjellet. En annen ting som er særegent med området er jordbruksarealene som ligger i vestvendt og stedvis bratt terreng.

Figur 29: Arealbruksendringer i Kjos delområdet mellom 1964 og 2012, der en tydelig kan se nedgangen i jordbruksareal over omtrent hele delområdet.

2.7.3 Hillestad delområde

Delområdet, vist som Nr.3 på Figur 27, ligger ganske sentralt i analyseområdet og er på 0,93 km². Områdets avgrensning er satt til Hafsløvatnet og Lyngmo-Hestnes delområdet i sør, mens den østre avgrensningen følger Fv. 55 sin trasé oppover dalen til den kommer til en innløper til elven Modvagrovi. Rundt kantsonen til denne innløperen er det litt skog, og dette skogpartiet er satt som delområdets nordlige avgrensning. I vest er avgrensningen satt til kommunevei (Kv.) 5 nord for Fv. 337, mens den følger terrengformene sør for Fv. 337 og ned mot Hafsløvatnet.

Det dominerende landskapselementet i dette delområdet er det småkuperte jordbrukslandskapet med noen få avrundede hauger. Andre landskapselementer er trekledde eiendomsgrenser, kantsonen ved Modvagrovi, og enkelte områder med trær.

Historien til området viser at det har hatt samme funksjon som jordbrukslandskap i lang tid, og jordbruk er fortsatt den mest dominerende primærnæringen her. Delområdets lange historie for menneskelig aktivitet gjenspeiles også av kulturminnefunnene gjort i området (se Figur 22 for lokasjon). De arkeologiske funnene i området er tre gravminner og et bosetnings/aktivitetsområde.

Særegent for området er det småkuperte landskapet med avrundede former sørøst i området. Også her i det småkuperte landskapet preger jordbruket landskapet, kun avbrutt av veier, kantvegetasjon og boligbebyggelse.

2.7.4 Hafslø sentrum delområde

Delområdet, vist som Nr.4 på Figur 27, ligger sentralt i analyseområdet, og er på 0,28 km². Avgrensningen til området er satt til Hafsløvatnet i sør, terrengformene i øst, Fv. 337 samt sentrumsnær bebyggelse i nord, og mot jordbruksareal i vest.

De to elementene som dominerer området er jordbruksareal på østsiden, og bebygd areal på vestsiden. Det bebygde arealet skiller seg ut fra byggeskikken ellers i Hafslø ved at det ligger mange sentrumsbygg her, og de har en annen stil enn boligbebyggelsen generelt i området. Eksempel på slike er Eikum Hotell, Samfunnshuset, nedlagte butikker, og den nå nedlagte videregående skolen.

Historisk sett har området utviklet seg en del. Fra mye jordbruksareal og et mindre sentrum, til et større sentrum med noe boligbebyggelse rundt. Selv om dagens sentrumsareal er større enn det var i 1964 (se Figur 30), er det færre åpne butikker. Per dags dato er det kun Spar Hafslø som er åpen.

Figur 30: Flyfoto som viser utviklingen av Hafslø sentrum, fra et lite sentrum med mange butikker, til et større sentrum med få butikker.

2.7.5 Modvagrovi delområde

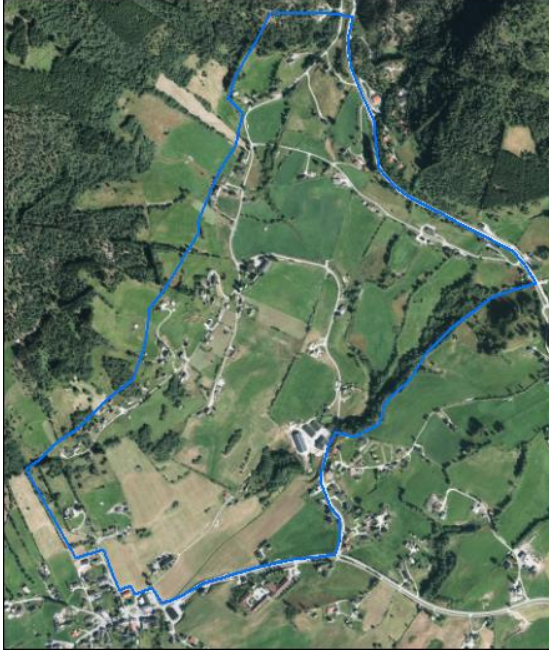
Delområdet, vist som Nr.5 på Figur 27, ligger sentralt mot nord i analyseområdet, og er på 0,94 km². Avgrensningen til området er satt langs Fv. 337 og mot den sentrumsnære bebyggelsen i sør. I nord og nordvest er den satt over boligbebyggelsen slik at den danner et skille mot jordbruksarealet og skogbruksarealet oppover fjellsidene. I øst er avgrensningen satt langs Kv. 5 og langs skogbeltet ved innløperen til Modvagrovi, før den følger Fv. 55 videre nordover.

Det dominerende landskapselementet her er jordbruksaktivitet og gårdsbyggene tilknyttet denne, og delområdets historie forteller at det har vært slik i lang tid.

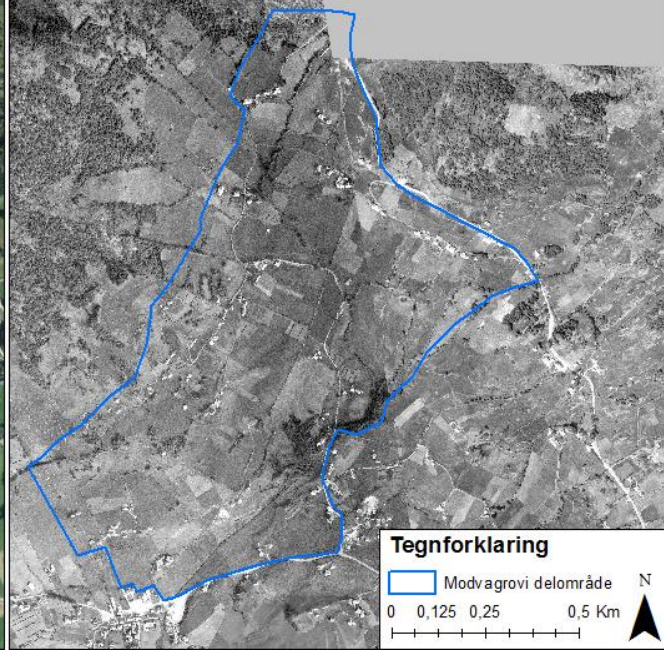
Delområdet er et stort jordbrukslandskap med jevne helninger og stedvis småkuperinger. Modvagrovi går gjennom området og skaper et brudd i det sammenhengende jordbrukslandskapet. Langs elven vokser det også noe kantvegetasjon som gjør bruddet enda mer synlig. Figur 31, under, viser at det har skjedd lite endring den siste tiden, og at jordbruket har dominert landskapsbildet her i lang tid.

Særegent for dette delområdet er de store åpne jordbruksarealene som blir innrammet av slake helninger opp mot fjellet, samt elven Modvagrovi som skaper et brudd i de store sammenhengende jordbruksområdene.

Flyfoto 2012

Flyfoto 1964

Figur 31: Sammenligning av et moderne og et historisk flyfoto som viser de begrensede endringene i arealbruk i Modvagrovi delområde fra 1964 til 2012.

2.7.6 Bakkinga delområde

Delområdet, vist som Nr.6 på Figur 27, ligger mot vest i analyseområdet, og er på 1,16 km². Avgrensningen er satt ved Hafslovatnet i sør, analyseområdets avgrensning i vest og sentrumsområdet i øst, mens den i nord er satt over boligbebyggelsen slik at den danner et skille mot jordbruksarealet og skogbruksarealet oppover fjellsidene.

Jordbruksaktiviteten dominerer området, og dette er også det største jordbruksområdet av alle delområdene. Den karakteristiske gårdsbebyggelsen ligger spredt lineært over og under Bakkingavegen som går skrått gjennom midten av området. Nederst i delområdet Hafslovatnet ligger det noe boligbebyggelse, Hafslo prestegård og Hafslo kirke som den eneste kirken i analyseområdet.

Historisk sett er det jordbruket som har vært det dominerende elementet i området, og dette gjenspeiler mesteparten av den menneskelige aktiviteten i området. En annen ting som viser områdets lange historie er kulturminnene som er funnet her. Det er tre bosetnings-aktivitetsområder som strekker seg fra eldre bronsealder til jernalderen, samt to gravminner. I tillegg til dette ligger også kulturlandskapet Hafslobygda delvis innenfor dette området, som er typisk for hvordan kulturlandskapet i Sogn og Fjordane var tidligere.

Det mest særegne med Bakkinga er den jevne, sørvendte fjellsida dominert av jordbruksområder der Bakkingavegen skjærer på skrå oppover gjennom delområdet med bebyggelse på begge sider. Dette er veldig karakteristisk for området, og det er også en viktig del av identiteten til Hafslo. Det som skiller Bakkinga fra Tvangen som ligger i den samme fjellsiden, er at Bakkinga er bebygd og har mange større jordbruksområder.

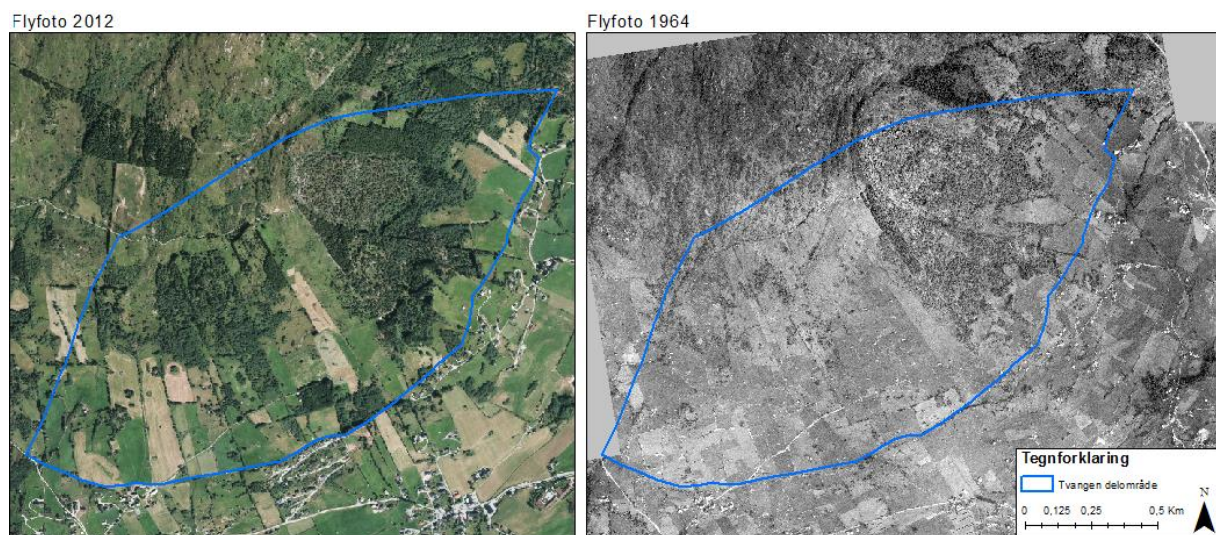
2.7.7 Tvangen delområde

Delområdet, vist som Nr.7 på Figur 27, ligger mot vest i analyseområdet, og er på 1,79 km². Avgrensningen er satt ved slutten på bebyggelsen i sør og langs områdeavgrensningen i nord.

Området blir dominert av delvis jordbruksaktivitet og delvis skog. Sør i området er jordbruksaktiviteten størst, mens den tette vegetasjonen er vanlig i midten av området og i nord.

I et historisk perspektiv har delområdet gjennomgått en del endringer. Jordbruksarealene dominerte mesteparten av området, og dermed endret det hele landskapsbildet jevnlig i løpet av sesongen. I nyere tid har mange av disse jordbruksarealene grodd igjen, og skogen har tatt over (se Figur 32). I området ligger også den nordlige delen av Hafslobygda.

Det mest særegne med Tvangen er den ubebygde, sørvendte fjellsida som ligger ovenfor all bebyggelse og strekker seg opp mot fjellet, dominert av skog, med enkelte jordbruksområder i sør og midten. Det som skiller Tvangen fra Bakkinga, som ligger i den samme fjellsiden, er at Tvangen er ubebyggt med flere områder preget av gjengroing og ellers mye skog.

Figur 32: Sammenligning av et moderne og et historisk flyfoto som viser endringene i Tvangen delområde fra 1964 til 2012.

3 Fastsetting av landskapskarakterer

Denne delen omfatter individuelle landskapskarakterer for alle delområdene. Landskapskarakteren forklarer hvilket uttrykk et område har, hvordan det oppleves og hvordan det forstås. Karakteren fastsettes med bakgrunn i informasjonsgrunnlaget som er innhentet tidligere i analysen. I tillegg viser denne delen sammenhenger og helheter mellom områdeavgrensningen og landskapet rundt.

3.1 Landskapskarakter delområder

Under beskrives landskapskarakteren for hvert enkelt av de 7 ulike delområdene.

3.1.1 Lyngmo – Hestnes delområde, Hafslo, Luster kommune

Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor – middels – liten)
Landskapets innhold		
Landformer og vann	Skogkledd, kupert område vendt mot sørøstenden av Hafslovatnet. Området er variert, med både flater, bakker, hauger og daler.	Middels
Vegetasjon	Todelt område, skilt av Fv. 55 sin trasé gjennom terrenget. Over fylkesveien dominerer tresjiktet bestående av sammenhengende barskog der furu er den vanligste arten, mens blåbærlyng dominerer feltsjiktet. Under og rundt fylkesveien forekommer det løvskog.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Arealbruken er også todelte; med boligfelt langs Hafslovatnet, og enkelte næringsbygg langs Fv. 55. Miljødirektoratet har registrert en svært viktig naturtype innenfor området (Oklevikbukti).	Stor
Kulturhistorien i landskapet	Veien ned til Solvorn var en viktig handelsvei. Området var tidligere totalt dominert av skog, og nyttet til skogbruksareal.	Liten
Kulturelle referanser	-	-
Romlig-estetiske forhold	Åpent område sørøst for Hafslovatnet, med mye inn- og utsyn, samt tydelige orienteringspunkter som gjør området oversiktlig.	Stor
Endrings- og vedlikeholdsprosesser		
Aktive naturprosesser	Over et langt tidsperspektiv kan vannkanten bli noe endret av Hafslovatnet.	Liten
Jord- og skogbruk, reindrift, fiske, annen utmarksbruk	Området kan bli preget av skogsdrift.	Liten
Bygge- og anleggsvirksomhet Transport	Det foregår utbygging av industriareal nord for Fv. 55.	Middels

	I kommuneplanen er det avsatt areal til fremtidig fritidsbebyggelse.	
Sammenhenger og brudd		
Geografiske og romlige	Oversiktlig med sammenhengende vegetasjon over Fv. 55, mens terrengformene gir området variasjon.	Middels
Funksjonelle	Boligbebyggelsen har sammenheng med solforholdene og utsikten. Vegetasjonen har sammenheng med topografien i området. Næringsbebyggelsen er plassert langs Fv. 55. Boligbebyggelsen er skjermet fra Fv. 55.	Middels
Historiske	Oppføringen av bebygd areal forårsaket et brudd mot det som tidligere var et skogkledd landskap.	Stor
Nøkkelementer		
Naturskapte nøkkelementer	Hafslovatnet er nøkkelement for delområdet og det overordnede landskapet. Andre nøkkelementer er fjelltoppene og fjellsidene rundt delområdet. De er orienteringspunkter, og er med på å gjøre delområdet oversiktlig.	Stor
Menneskeskapte nøkkelementer	-	-
Landskapskarakter:		
<p>Lyngmo – Hestnes er et småkupert men oversiktlig område ved sørøstenden av Hafslovatnet, der Hafslovatnet og fjellene rundt er dominerende landskapselementer. Fv.55 deler området tydelig i to, der nedsiden av veien for det meste er boligareal, mens oversiden består av sammenhengende furuskog og noe næringsareal. Det karakteristiske ved dette området er den forholdsvis nye og tette boligbebyggelsen, som bryter med den tidligere sammenhengende skogen.</p>		

Figur 33: Bilde fra sør i delområdet som viser bebyggelsens posisjon i terrenget nært Hafsløvatnet, med jordbrukslandskap i bakgrunnen.

Figur 34: Bilde fra midten av Hestnes boligfelt som viser den tette bebyggelsesstrukturen som er typisk for delområdet.

Figur 35: Oversiktsbilde som viser delområdet posisjon og innhold ved sørsiden av Hafslovatnet. Bildet viser også arealbruken i området, der boligbebyggelsen er lagt i nærheten av vannet. Det er større og sammenhengende vegetasjon lenger opp i terrenget.

3.1.2 Kjos delområde, Hafslo, Luster kommune

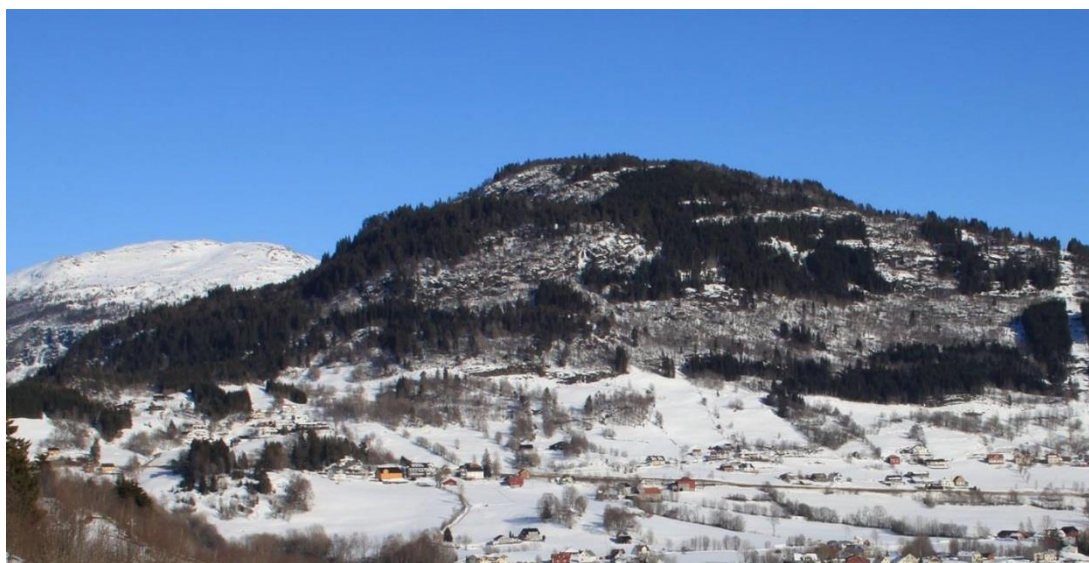
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor – middels – liten)
Landskapets innhold		
Landformer og vann	Delområdet ligger i en vestvendt fjellside. Den østre delen av delområdet er bratt med tett skog, mens den vestre delen ned til Fv. 55 er noe slakere med jordbrukslandskap.	Stor
Vegetasjon	Den skogkledde delen av området består av en blanding av barskog og løvskog. Jordbruksarealet domineres av grasproduksjon, med innslag av kantvegetasjon og løvtrær ved gårdsbebyggelsen og eiendomsgrenser.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Gårdsdriften ligger i de mest gunstige områdene. Noe spredt bebyggelse i nærheten av gårdstunene og infrastruktur.	Stor

	Miljødirektoratet har registrert en lokalt viktig naturtype i sørdelen av området (Stolpen SV).	
Kulturhistorien i landskapet	Det er drevet jord- og skogbruk i lang tid, dette vises ved at det er flere SEFRAK-bygg i området. Det er gjort gravfunn fra bronsealderen til eldre jernalder.	Middels
Kulturelle referanser	-	-
Romlig-estetiske forhold	Åpent område øst for Hafslovatnet med mye inn- og utsyn. Helningen ned mot midten av Hafslo gjør området svært oversiktlig.	Middels
Endrings- og vedlikeholdsprosesser		
Aktive naturprosesser	Det kan forekomme steinsprang langs deler av Fv. 55.	Liten
Jord- og skogbruk, reindrift, fiske, annen utmarksbruk	Landskapet blir godt vedlikeholdt gjennom jordbruk, selv om noen mindre jordbruksområder har grodd igjen. Uttak av skog kan prege området.	Middels
Bygge- og anleggsvirksomhet Transport	I kommuneplanen er det avsatt mindre arealer til fremtidig boligbebyggelse og fritidsbebyggelse.	Liten
Sammenhenger og brudd		
Geografiske og romlige	Oversiktlig og i hovedsak delt mellom sammenhengende jordbruksareal og sammenhengende tresjikt. Sterrishovden i nord ligger midt i dalbunnen, og bryter med resten av landskapet. Fv. 55 langs vestenden, og distribusjonsnett i midten av området bryter med det sammenhengende landskapet.	Middels
Funksjonelle	Jordbruksarealene har sammenheng med solforholdene, jordsmonnet og terrengformene. Skogarealene har sammenheng med terrengformene. Hogstflater vil skape brudd i den sammenhengende skogen.	Middels
Historiske	Arealdisponeringen har vært omtrent den samme i lang tid, men det har vært noe økning i bebyggelsen.	Middels
Nøkkelementer		
Naturskapte nøkkelementer	Sterrishovden i nord er en karakteristisk kolle som skiller seg ut fra resten av landskapet.	Stor

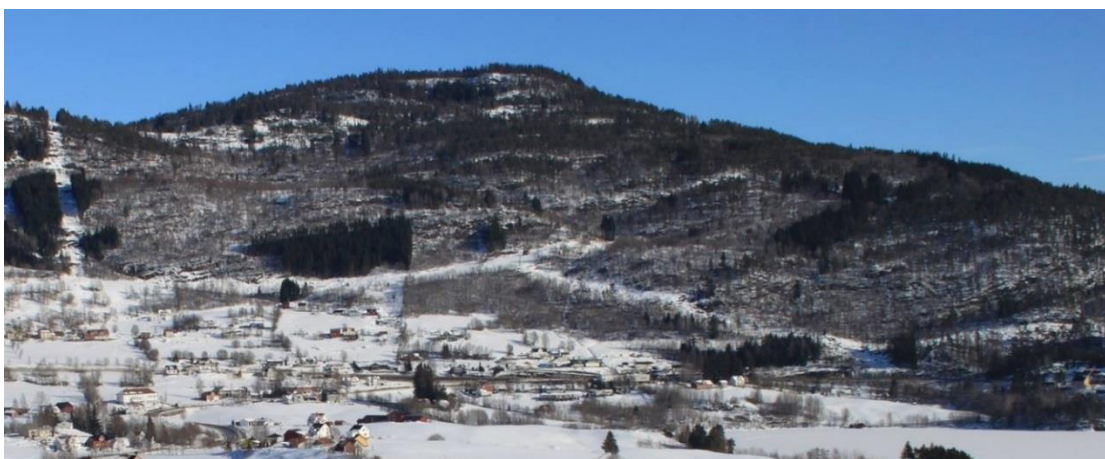
	Den, sammen med andre fjelltopper er gode orienteringspunkter, og er med på å gjøre området oversiktlig.	
Menneskeskapt nøkkelementer	Festlokalet Villa Solvi i nord har en arkitektur som skiller seg fra den generelle byggeskikken i området.	Liten

Landskapskarakter:

Kjos er et oversiktlig delområde som ligger i en bratt, vestvendt fjellside der sammenhengende skog og jordbruksareal dominerer landskapet. Arealbruken har vært fokusert mot jordbruk i lang tid, som gjør at området er godt vedlikeholdt. Gravfunn viser spor etter mennesker tilbake til bronsealderen. Uttak av tømmer i den sammenhengende skogen vil påvirke delområdet.

Figur 36: Avstandsbilde som viser den nordlige delen av delområdet. Delområdet blir avgrenset av Fv. 55 sin trasé gjennom analyseområdet.

Figur 37: Avstandsbilde som viser den sørlige delen av området. Bildet viser også kontrasten mellom den eviggrønne barskogen, og hvordan løvskogsområdene ser ut på vinterstid når trærne har mistet bladene sine.

Figur 38: Fotografi som viser jordbruksarealene på Kjos med Sterrishovden i midten, og innslagene av trær i denne delen av området.

3.1.3 Hillestad delområde, Hafslo, Luster kommune

Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor – middels – liten)
Landskapets innhold		
Landformer og vann	Småkupert område med små, runde terrengformer omringet av store former. Området ligger i dalbunnen ved den nordøstlige enden av Hafslovatnet, og noen av de største flatene i Hafslo ligger her.	Middels
Vegetasjon	Dominert av jordbruksareal, med innslag av kantvegetasjon mellom arealene, løvtrær ved gårdsbebyggelsen og ved eiendomsgrenser.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Gårdsdrift dominerer, selv om det finnes noe boligbebyggelse i nærheten av veiene. Offentlige bygg består av barnehage, bensinstasjon og verksted.	Stor

Kulturhistorien i landskapet	Jordbruk har dominert området lenge, og vises ved flere gamle SEFRAK-bygg i området. I tillegg er det funnet spor etter bosetning, samt gravfunn fra bronsealderen til eldre jernalder.	Middels
Kulturelle referanser	-	-
Romlig-estetiske forhold	Ligger åpent til i nordøstenden av Hafslovatnet, og har mye innsyn fra høyereliggende terreng. Det småkuperte landskapet fører til at delområdet kan være uoversiktlig enkelte steder, mens det er oversiktlig andre steder.	Middels
Endrings- og vedlikeholdsprosesser		
Aktive naturprosesser	Elva Modvagrovi langs avgrensningen i nord kan erodere landskapet over lang tid, mens Hafslovatnet kan forandre litt på arealet nærme vannkanten.	Liten
Jord- og skogbruk, reindrift, fiske, annen utmarksbruk	Jordbruksareal preger og vedlikeholder delområdet.	Middels
Bygge- og anleggsvirksomhet Transport	I kommuneplanen er det avsatt to areal til framtidig boligområde i vest, og et framtidig boligområde i sørøst.	Middels
Sammenhenger og brudd		
Geografiske og romlige	Åpent delområde med jordbruksareal, som blir skilt av veier, kantsoner og vegetasjon langs eiendomsgrenser.	Middels
Funksjonelle	Jordbruksarealene har sammenheng med solforholdene, jordsmonnet og terrengformene i området.	Middels
Historiske	Området har over lang tid hatt samme funksjon som dagens.	Stor
Nøkkelementer		
Naturskapte nøkkelementer	Nøkkelementer er fjelltoppene og fjellsidene rundt delområdet, samt Hafslovatnet.	Stor
Menneskeskapte nøkkelementer	Gamlestova barnehage sørøst i området er et bygg som skiller seg fra resten av bebyggelsen.	Liten
Landskapskarakter: Hillestad delområde er et småkupert delområde som ligger i dalbunnen ved nordøstenden av Hafslovatnet. Noen av de største flatene i Hafslo ligger her, som er med på å gjøre området godt egnet til jordbruk. Jordbruk er og har vært dominerende i området i lang tid, og en finner spor etter bosetning tilbake til bronsealderen.		

Figur 39: Oversiktsbilde sør i delområdet, som viser jordbruksarealene ned mot Hafslovatnet. Nede til venstre på bildet ser en også Gamlestova barnehage.

Figur 40: Oversiktsbilde nord i delområdet som viser det store jordbruksarealet, vegetasjon langs eiendomsgrenser og bebyggelse ved veien.

Figur 41: Elven og kantvegetasjonen som skiller delområde 3 og delområde 5 fra hverandre.

3.1.4 Hafslo sentrum delområde, Hafslo, Luster kommune

Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor – middels – liten)
Landskapets innhold		
Landformer og vann	Hafslo sentrum ligger midt i Hafslo, og er et jevnt, forholdsvis flatt område med få småformer. Den vesle elva Modvagrovi renner gjennom området.	Liten
Vegetasjon	Lite naturlig vegetasjon. Mesteparten er plantet som prydbusker, hekker og lignende i sentrum, og private hager utenfor. Øst og vest for sentrumskjernen finnes det dyrka mark, og det finnes noe kantvegetasjon rundt Modvagrovi.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	I sentrumskjernen står husene tett med trange gater mellom seg, og har en byggeskikk som skiller seg fra resten av Hafslo. Det drives jordbruk i ytterkantene av delområdet, og de rammer inn sentrum.	Stor
Kulturhistorien i landskapet	Ble sentrumsområde på slutten av 1800-tallet. Før dette skilte område seg ikke fra andre områder. Siden 1964 har sentrumskjernen vokst litt, og blitt fortettet med flere hus. Jordbruksarealene blitt mindre, og flere sentrumsbygg ligger tomme i dag.	Stor
Kulturelle referanser	Sentrum er og har vært en samlingsplass for lokalbefolkningen. Det tidligere sagbruket på Tang var viktig for skogbruket.	Middels
Romlig-estetiske forhold	I sentrumskjernen står husene tett med trange gater mellom, og dette området har et snev av bypreg. Det føles trangt og skyggefullt. Selv om hovedgaten er bred, føles den smal om sommeren på grunn av rognetrærne langs veien. De tette bygningene skaper en tydelig romfølelse. Når en kommer ut av sentrum, åpner landskapet seg opp, og blir lysere samt mindre innelukket.	Stor
Endrings- og vedlikeholdsprosesser		
Aktive naturprosesser	Modvagrovi har blitt kanalisert. Hafslovatnet kan endre vannkanten over tid.	Liten
Jord- og skogbruk, reindrift, fiske, annen utmarksbruk	Jordbruket holder inngangene til sentrum vedlikeholdt, men endrer lite.	Liten
Bygge- og anleggsvirksomhet Transport	I kommuneplanen er det avsatt areal til fremtidig sentrumsområde.	Liten

Sammenhenger og brudd		
Geografiske og romlige	Det er store kontraster i sentrumsområdet. Det er åpent jordbrukslandskap både i øst og vest, før det blir mer innelukket i tett bebyggelse i sentrumskjernen.	Stor
Funksjonelle	Den tetteste bebyggelsen ligger midt i sentrumskjernen. Øst, vest og sør for sentrumskjernen blir det drevet jordbruk, som er en fortsettelse av jordbruket i delområdene rundt.	Middels
Historiske	Området har vært sentrum i Hafslo siden slutten av 1800-tallet. Senere har området blitt utvidet og fortettet, noe som har ført til at jordbruksområdene har blitt mindre. Denne utviklingen kan man se på bebyggelsen ved at den er bygd på ulike tidspunkt, og dermed i ulike stilarter.	Stor
Nøkkelementer		
Naturskapte nøkkelementer	Nøkkelementer er fjelltoppene og fjellsidene rundt delområdet, samt Hafslovatnet. De er også orienteringspunkter, og er med på å gjøre delområdet oversiktlig.	Middels
Menneskeskapte nøkkelementer	Hele sentrumskjernen i Hafslo er et menneskeskapt nøkkelement med tett bebyggelse og tidstypisk arkitektur. Også skolen er et nøkkelement med sin moderne arkitektur som skiller seg ut fra bebyggelsen.	Stor
<p>Landskapskarakter: Hafslo sentrum ligger i nordenden av Hafslovatnet, og er sentrumsområdet i Hafslo. Bebyggelsen i sentrumskjernen er tett, med bygninger i ulik stil fra ulike tidsperioder. Utenfor sentrumskjernen er det boligfelt der bygningene står litt mer spredt. Ytterst, både i sør, øst og vest er det jordbruk, som det har vært i lang tid. Den tette bebyggelsen skaper en tydelig romfølelse, som gjør at området føles mer lukket enn andre områder i Hafslo, selv om det er mer åpent i utkantene.</p>		

Figur 42: Bilde som viser noen av byggene langs Fv. 337 som går midt gjennom sentrum.

Figur 43: Bilde av samfunnshuset som ligger sør i delområdet. Bygget er et av de mest karakteristiske byggverkene i hele Hafslo på grunn av sin moderne stil.

Figur 44: Oversiktsbilde over Hafslo sentrum der en ser den tette bebyggelsen i og rundt sentrumskjernen, og jordbruksareal utenfor.

3.1.5 Modvagrovi delområde, Hafslo, Luster kommune

Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor – middels – liten)
Landskapets innhold		
Landformer og vann	Delområdet er jevnt, og preget av lave, runde hauger og flater. Området ligger i dalbunnen ned mot Hafslovatnet. Dalen heller slakt mot Hafslovatnet, og er smal i nord, mens den blir bredere i sør. Modvagrovi renner gjennom området.	Middels
Vegetasjon	Dominert av dyrka mark, med innslag av kantvegetasjon langs Modvagrovi og noen av eiendomsgrensene. Enkelte områder er preget av gjengroing.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Bebyggelsen er spredt, men bebyggelsesstrukturen er oftest lineær langs veiene. I hovedsak er bebyggelsen gårdsbebyggelse, med noe spredt boligbebyggelse nær Kv. 5. Her ligger det også et næringsområde.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Jordbruk har dominert i lang tid, og området har forandret seg lite i	Stor

	moderne tid. Blant annet finnes det flere SEFRAK-bygninger i området. Det er også funnet gravminner datert til jernalderen.	
Kulturelle referanser	-	-
Romlig-estetiske forhold	Åpent område med mye innsyn fra høyereliggende terreng, og utsyn mot store deler av Hafslo. Landskapet er oversiktlig ved at terrenget heller nedover. Fjelltoppene i landskapet rundt er gode orienteringspunkt. Vegetasjonen skjuler utsyn i enkelte steder.	Middels
Endrings- og vedlikeholdsprosesser		
Aktive naturprosesser	Modvagrovi kan erodere landskapet over tid.	Liten
Jord- og skogbruk, reindrift, fiske, annen utmarksbruk	Jordbruksareal preger og vedlikeholder delområdet.	Stor
Bygge- og anleggsvirksomhet Transport	Det finnes ingen bygge- og anleggsvirksomhet per dags dato.	Liten
Sammenhenger og brudd		
Geografiske og romlige	Åpent område mellom større landskapsformer. Jordbruksarealet som dominerer blir skilt av veier, kantsoner og eiendomsgrenser.	Middels
Funksjonelle	Jordbruket har sammenheng med solforholdene, jordsmonnet og terrengformene i området, og fortsetter utenfor delområdet.	Middels
Historiske	Området har omtrent den samme arealbruken i dag som i 1964, og bebyggelsesstrukturen er stort sett den samme.	Liten
Nøkkelelementer		
Naturskapte nøkkelelementer	Nøkkelelementer er fjelltoppene og fjellsidene rundt delområdet, samt Hafslovatnet. I tillegg til å være nøkkelelementer fungerer disse også som orienteringspunkter, og gjør delområdet oversiktlig. Modvagrovi er også et viktig nøkkelelement. Selv om den er liten, har den alltid vært viktig for beboerne i Hafslo.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	-	-
Landskapskarakter:		

Delområdet er et åpent og oversiktlig område nord i Hafslo som er omringet av store landformer i vest, nord og øst, mens det er åpent i sør. Delområdet heller jevnt nedover fra Heggemyrane mot Hafslovatnet. Området er sterkt preget av jordbruk, som også har påvirket bebyggelsen. Mesteparten av bebyggelsen er gårdsbebyggelse, plassert lineært langs veiene i området. Modvagrovi kan en kjenne igjen med et belte av vegetasjon rundt seg gjennom store deler av området, og har vært en viktig elv opp gjennom historien i Hafslo.

Figur 45: Bilde av gårdsbebyggelse omgitt av jordbruk på nedsiden og skog tilhørende delområde 7 på oversiden.

Figur 46: Bilde av Modvagrovi der den renner gjennom den øverste delen av delområdet. I nord er den omgitt av mer kantvegetasjon enn andre steder i delområdet.

Figur 47: Bilde av Modvagrovi helt sør i delområdet. Langs hele elveløpet kan en se det karakteristiske jordbrukslandskapet som er sentralt i landskapskarakteren.

3.1.6 Bakkinga delområde, Hafslo, Luster kommune

Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor – middels – liten)
Landskapets innhold		
Landformer og vann	Delområdet ligger i nordenden av Hafslovatnet, i en jevn, sørvendt fjellside og har få småformer. Området er svært oversiktig.	Middels
Vegetasjon	Preget av mye dyrket mark og lite skog. Skogen er i hovedsak kantsoner og treklynger. Det finnes også enkelte områder som gror igjen.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Det er en tydelig bebyggelsesstruktur som går lineært langs Bakkingavegen, og dette er i hovedsak gårdsbebyggelse. Langs Fv. 337 er også bebyggelsen plassert langs veien, men her er det betydelig færre bygninger. På Beheim ligger et boligfelt med tett bebyggelse. Sør for boligfeltet har Miljødirektoratet registrert en viktig naturtype (Beheim).	Stor
Kulturhistorien i landskapet	Det finnes flere kulturminner fra bronsealderen til middelalderen som viser kulturhistorien, og at det har blitt drevet jordbruk i langt tid. Deler av Hafslobygda kulturlandskap ligger i området, og den representerer hvordan det tradisjonelle kulturlandskapet i Sogn og Fjordane var tidligere.	Stor
Kulturelle referanser	-	
Romlig-estetiske forhold	Den slake fjellsiden med få småformer fører til at delområdet er en del av et større landskapsrom. Området er åpent med utsikt utenfor Hafslo.	Stor
Endrings- og vedlikeholdsprosesser		
Aktive naturprosesser	Hafslovatnet kan endre litt på området langs vannkanten.	Liten
Jord- og skogbruk, reindrift, fiske, annen utmarksbruk	Jordbruksareal preger og vedlikeholder delområdet. Kantsonene har vokst noe siden 1964, og noe areal har grodd igjen.	Stor
Bygge- og anleggsvirksomhet Transport	I kommuneplanen er det avsatt et areal til fremtidig boligbebyggelse.	Stor
Sammenhenger og brudd		
Geografiske og romlige	Delområdet henger sammen med resten av fjellsiden, og	Stor

	landskapsrommet stanser ikke der delområdet slutter. Boligfeltet på Beheim er det eneste tydelige bruddet i det åpne området.	
Funksjonelle	Mesteparten av bebyggelsen er gårdsbebyggelse. Boligfeltet på Beheim har god utsikt og gode solforhold, men bryter med både gårdsbebyggelsen og jordbruket.	Middels
Historiske	Området har hatt samme funksjon som dagens over lang tid, og det tydeligste bruddet er boligfeltet på Beheim.	Middels

Nøkkelementer

Naturskapte nøkkelementer	Nøkkelementer er fjelltoppene og fjellsidene rundt delområdet, samt Hafsløvatnet.	Stor
Menneskeskapte nøkkelementer	Hafslø kirke ved Hafsløvatnet.	Liten

Landskapskarakter:

Delområdet er et av de lettest gjenkjennelige områdene i Hafslø fra Fv. 55, og synes fra hele sørsiden av Hafsløvatnet. Området er lyst og åpent, og har utsikt over omtrent hele Hafslø. Det finnes spor i landskapet av mennesker fra bronsealderen, og området har lang tradisjon for jordbruk. Fremdeles dominerer jordbruket, og mesteparten av bebyggelsen er gårdsbebyggelse. Unntaket er boligfeltet på Beheim. Vest for prestegården er det avsatt et område til fremtidig boligbebyggelse, som vil bryte med det sammenhengende jordbrukslandskapet.

Figur 48: Oversiktsbilde av delområdet som viser bebyggelsesmønsteret tett rundt Bakkingavegen.

Figur 49: Foto av Beheimsfeltet som er det tydeligste bruddet mot det sammenhengende jordbruksarealet og kontinuiteten i området.

Figur 50: Avstandsbilde av delområdet som viser det sammenhengende jordbruksarealet fra Hafslovatnet og opp forbi det bebygde arealet nord for Bakkingavegen.

3.1.7 Tvangen delområde, Hafslø, Luster kommune

Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor – middels – liten)
Landskapets innhold		
Landformer og vann	Delområdet er et skog- og jordbrukslandskap i en jevn sørvendt fjellside. Deler av området er preget av gjengroing.	Middels
Vegetasjon	Skog dominerer i nord, mens det finnes mer jordbruk i sør. Jordbruket består av en del dyrka mark, med noe innmarksbeite. Skogsarealet varierer mellom løvskog og barskog.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Arealbruken i området består av jord- og skogbruk, med innslag av gamle bygninger tilknyttet jordbruket. Miljødirektoratet har registrert en lokalt viktig naturtype på Tvangen, omtrent midt i området.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Jordbruk har dominert i lang tid, før skogen har vokst seg større i moderne tid. Innenfor delområdet ligger deler av Hafsløbygda kulturlandskap, som representerer hvordan det tradisjonelle kulturlandskapet var i Sogn og Fjordane tidligere. Det er også funnet helleristninger fra bronsealderen på Øyestølen, og en gravrøys fra bronsealderen-jernalderen.	Stor
Kulturelle referanser	-	-
Romlig-estetiske forhold	Åpent område nord for Hafsløvatnet med mye inn- og utsyn fra omkringliggende terreng. Overgangen mellom skog og jordbrukslandskap er med på å skape romfølelse i deler av området.	Stor
Endrings- og vedlikeholdsprosesser		
Aktive naturprosesser	Gjengroing preger området, og mye av jordbruksarealet fra 1964 er skog i dag.	Stor
Jord- og skogbruk, reindrift, fiske, annen utmarksbruk	I nord har vedlikeholdet av jordbruket minnet, noe som fører til gjengroing. I sør er endringen mindre.	Stor
Bygge- og anleggsvirksomhet Transport	I kommuneplanen er det avsatt areal til framtidig fritidsbebyggelse.	Stor
Sammenhenger og brudd		
Geografiske og romlige	Åpent område, og synlig fra hele Hafslø. Området henger tydelig sammen med	Middels

	områdene rundt, mens overgangene mellom skog og jordbruk bryter med dette.	
Funksjonelle	Flere steder har jordbruksområdene grodd igjen og blitt til skog. Dette har sammenheng med at områdene ikke er lettdyrket.	Stor
Historiske	Gjengroingen er et tydelig brudd fra 60-tallet, da området nesten var skogfritt.	Stor

Nøkkelementer

Naturskapte nøkkelementer	Fjelltoppene og fjellsidene rundt delområdet, samt Hafslovatnet. Disse fungerer også som orienteringspunkter, og er med på å gjøre delområdet oversiktlig.	Stor
Menneskeskapte nøkkelementer	-	-

Landskapskarakter:

Området ligger et stykke ovenfor Hafslo sentrum og har god utsikt over hele Hafslo. Området er preget av gjengroing, og området blir stadig mer dominert av skog. Det finnes ingen bolighus i dette området, kun gamle bygninger tilknyttet jordbruk. Den øverste delen av området er avsatt til framtidig fritidsbebyggelse, som vil bryte med skog- og jordbrukslandskapet.

Figur 51: Bilde som viser utsikten fra delområdet, samt beitemarken som strekker seg langt nedover fjellsiden.

Figur 52: Bilde av overgangene mellom jordbruksareal og skogbruksareal i delområdet.

Figur 53: Heimestøler i delområdet. Disse er, sammen med noe hyttebebyggelse, eneste bebyggelsen i delområdet.

3.2 Helhet og sammenheng på tvers av delområdene

Hafslo ligger i et bredt skålformet landskap med Hafslovatnet som en stor vannmasse midt i senteret, omringet av fjell med både slake og bratte fjellsider. Fjellsidene rundt er jevne med få utstikkende former, som gjør at alle delområdene har utsikt til de andre delområdene. Landskapet rundt analyseområdet medvirker også til at alle delområdene er oversiktlige, ved at de har ett eller flere felles orienteringspunkter i fjelltoppene rundt området.

Vegetasjonen i landskapet er preget av jordbruksareal i det slakeste terrenget, og skogbruksareal i høyereliggende og brattere terreng. Dette gjenspeiles ved at jordbruksaktivitet står sentralt i landskapskarakteren til de aller fleste delområdene. Unntaket er Lyngmo–Hestnes delområde, som på grunn av sine topografiske forhold har blitt brukt til skogbruk istedenfor jordbruk. Området har likevel tilhørighet til Hafslos identitet som jordbruksbygd ved at en har god utsikt til jordbruksområdene på nordsiden av Hafslovatnet. Et annet tegn på sammenhengen mellom delområdene er at en kan finne flere kulturminner og SEFRAK-bygninger spredt utover hele området (utenom Lyngmo-Hestnes). Dette forteller at landskapet har blitt utnyttet og påvirket av menneskelig aktivitet i lang tid.

I nyere tid har det skjedd en markant økning i bebygd areal, og det har kommet flere nye boligfelt. Utenom boligfeltene ligger bebyggelsen spredt utover hele området, ofte i klynger eller lineært langs veiene, med kort avstand til sentrum og Hafslovatnet.

4 Verdisetting av landskapet

I denne fasen vurderes landskapets verdi for hvert enkelt delområde, på bakgrunn av landskapskarakteren gitt i del 3.

4.1 Verdikriterier og verdiskala

Verdivurderingen bygger på beskrivelsen av landskapskarakterene, og kobles opp mot verdikriteriene beskrevet under.

Mangfold og variasjon: omhandler delområdets innhold, form, funksjon og historie.

Tidsdybde og kontinuitet: handler om synlig historisk og kulturhistorisk utvikling i delområdet, samt aktive naturprosesser.

Helhet og sammenheng: ser på om landskapet har et helhetlig preg og om det harmonerer, sammenhenger mellom ressursene i delområdet og bruken, samt om delområdet er en del av et sammenhengende naturområde/natursammensetning.

Brudd og kontrast: viser om det er tydelige menneskeskapte eller naturlige brudd eller kontraster i delområdet.

Tilstand og hevd: omhandler skjøtselen av landskapet og dens status.

Inntrykkstyrke og utsagnskraft: vurderer om det er elementer i delområdet som tiltrekker seg særlig oppmerksomhet, eller om delområdet i seg selv gjør det.

Lesbarhet: ser på om sammenhengene i delområdet er tydelige, og om delområdets utvikling er lett å tolke.

Tilhørighet og identitet: handler om befolkningens tilhørighet til området og ser på om tilhørigheten inngår i deres identitet.

Videre vurderes verdikriteriene, beskrevet over, på verdiskalaen vist på Figur 54 under.

Svært stor verdi *****	Landskap av nasjonal betydning eller med verdier over gjennomsnittet i regional sammenheng.
Stor verdi ****	Landskap som er vanlig forekommende i regional sammenheng, og/eller med verdi over gjennomsnittet i lokal sammenheng.
Middels verdi ***	Landskap som er vanlig forekommende i lokal sammenheng og/eller med verdi som ligger under gjennomsnittet i regional sammenheng.
Liten verdi **	Landskap med få verdier i lokal sammenheng.
Ubetydelig verdi *	Landskap med klart redusert verdi/forringete landskap, men også landskap hvor det finnes et potensial for omforming/reparasjon og utvikling.

Figur 54: Metode for landskapsanalyse i kommuneplan sin verdiskala til bruk for vurdering av verdikriterier (Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren, 2011).

4.2 Verdivurderinger av delområdene

Verdivurdering av Lyngmo – Hestnes delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon		x				Kupert område preget av bebygd areal ved Hafslovatnet, og sammenhengende skog over Fv. 55.
Tidsdybde og kontinuitet	x					Boligbebyggelsen har kommet i moderne tid, og området er et av de tette bebygde i Hafslo. Før dette var landskapet dominert av skog.
Helhet og sammenheng				x		Barskogen er sammenhengende med den fremtredende skogen på sørsiden av Hafslo. Siden det ikke har vært jordbruk her tidligere, var det naturlig å legge nye boliger her.
Brudd og kontrast		x				Det bebygde arealet står i kontrast til den tette skogen som tidligere dominerte området.
Tilstand og hevd			x			Boligfeltene er forholdsvis nye, og blir godt vedlikeholdt. Ovenfor Fv. 55 dominerer skogen, og området styres av naturlige prosesser.
Inntryksstyrke og utsagnskraft				x		Storehaug og Nonshaug er begge nøkkelementer i landskapet. Åpningen mellom dem, som gjør at man kan se ned til Lustrafjorden, skiller seg ut fra resten av Hafslo.
Lesbarhet			x			Den tette vegetasjonen gjør landskapet vanskelig å formidle, mens det bebygde arealet har sammenheng med befolkningsveksten i Hafslo.
Tilhørighet og identitet		x				Delområdet var tidligere dominert av skog, som fører til lite tilhørighet. Boligbebyggelsen motvirker dette, samt at området er godt synlig fra andre steder i Hafslo.
Delområdets verdi: middels						
Begrunnelse for delområdets verdi:						
Delområdet er oversiktlig med mye inn- og utsyn fra andre områder i Hafslo. Landskapet er todelt, og veksler mellom bebygd areal i nord og tett vegetasjon i sør. Det bebygde arealet er relativt nytt, mens skogen tidligere dominerte hele landskapet. Delområdets verdi er hovedsakelig tilknyttet områdets funksjon som boligområde i et større landskap dominert av jordbruk.						

Verdivurdering av Kjos delområde

Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon			x			Delområdet preges av jordbruksareal i områdene med minst helning, og flekkvis barskog og løvskog i det brattere terrenget.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Jordbruksarealene har blitt dyrket i en lengre tidsperiode, som er synlig ved de dyrkede og opparbeidede markene. Gårdsbebyggelsen i området gjenspeiler dette ved flere SEFRAK-bygg.
Helhet og sammenheng				x		Sammenhengen mellom ressursgrunnlaget og jordbruk er tydelig i deler av området. Jordbruket er plassert i slake områder, mens skog dominerer i brattere områder. Skogen går videre utenfor delområdet.
Brudd og kontrast						Kriteriet er ikke relevant for delområdet
Tilstand og hevd			x			Store deler av området er i god hevd, siden det er tilknyttet jordbruksaktivitet.
Inntryksstyrke og utsagnskraft			x			Storehaug og Sterrishovden er nøkkelementer som er enkle å orientere seg etter, men jordbrukslandskapet er det mest inntryksrike elementet i delområdet.
Lesbarhet		x				Sammenhengen mellom naturgrunnlaget og ressursutnytingen i området er lesbar i landskapet.
Tilhørighet og identitet				x		Delområdets lange tradisjon for jordbruksaktivitet gjenspeiler Hafslos identitet, og gjør at befolkningen har tilhørighet til området.
Delområdets verdi: middels						
Begrunnelse for delområdets verdi:						
Delområdets verdi kommer hovedsakelig fra jordbrukslandskapet, ettersom det gir tilhørighet og identitet, gjør landskapet lett lesbart, og viser en stor tidsdybde med menneskelig aktivitet over lang tid. Delområdet har også klar sammenheng med identiteten til Hafslo som jordbruksbygd.						

Verdivurdering av Hillestad delområde

Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Delområdet er småkupert med små, runde terrengformer. Området er preget av jordbruksareal med kantvegetasjon langs eiendomsgrenser og bekken.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Tidsdybden i landskapet blir synliggjort gjennom jordbruket, både ved flere gamle bygg, og ved at arealet er jevnt og oppdyrket. Det finnes spor etter mennesker fra bronsealderen.
Helhet og sammenheng				x		Det er tydelig sammenheng mellom ressursgrunnlaget og jordbruket, samt at det bebygde arealet som oftest ligger i tett tilknytning til bilveiene. Jordbruksarealet gir området sammenheng med resten av landskapet utenfor delområdet.
Brudd og kontrast						Kriteriet er ikke relevant for delområdet
Tilstand og hevd			x			Delområdet er dominert av aktivt jordbruk, og er i god hevd.
Inntrykksstyrke og utsagnskraft			x			Jordbruket er det mest inntrykksrike i delområdet, mens det overordnede landskapsrommet rundt forsterker innrykket.
Lesbarhet			x			Det er tydelig hvordan jordbruket utnytter naturressursene, som gjør området lesbart.
Tilhørighet og identitet				x		Tradisjonen for jordbruksaktivitet i delområdet og i Hafslø, gjør at befolkningen har tilhørighet til området.
Delområdets verdi: stor						
Begrunnelse for delområdets verdi:						
Delområdets verdi er i stor grad knyttet opp mot jordbruksdrift over lang tid, som gjør landskapet lesbart, samtidig som det gir tilhørighet. I tillegg viser jordbruksaktiviteten i det småkuperte landskapet en klar sammenheng med den generelle identiteten til Hafslø og innholdet i delområdet.						

Verdivurdering av Hafslo sentrum delområde

Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Jevnt og forholdsvis flatt delområde med få småformer. Består av sentrumsbebyggelse, boligbebyggelse og jordbruk.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Tidsdybden i delområdet kommer frem gjennom det bebygde arealet, ved mange bygninger fra ulike tidsperioder. Jordbruksområdene viser også områdets tidsdybde.
Helhet og sammenheng				x		Sammenheng mellom ressursgrunnlaget og jordbruksdriften er tydelig. Sentrum har sammenheng med at området har fungert som en møteplass i lang tid.
Brudd og kontrast			x			Jordbrukslandskapet står i kontrast til den tett bebygde sentrumskjernen i delområdet.
Tilstand og hevd		x				Jordbruksarealet er i god hevd. En del sentrumsbygg som tidligere har vært butikker, er nedlagt og står tomme.
Inntryksstyrke og utsagnskraft				x		Sentrumsbebyggelsen skiller seg fra resten av bebyggelsen i Hafslo, og tiltrekker seg oppmerksomhet.
Lesbarhet			x			Området er lesbart ved at ressursgrunnlaget til jordbruket kommer tydelig frem, og ved at bebyggelsesstrukturen er et resultat av sentrumsfunksjonen.
Tilhørighet og identitet				x		Områdets funksjon som møtested gir en sterk tilhørighet til området, og identiteten er tilknyttet dette.
Delområdets verdi: stor						
Begrunnelse for delområdets verdi:						
<p>Verdien er i hovedsak tilknyttet områdets funksjon som sentrum og møtested i Hafslo. Sentrumsbebyggelsen har en annen bebyggelsesstruktur og byggestil enn resten av området, og viser tidsdybden i delområdet med bygninger fra forskjellige tidsperioder.</p>						

Verdivurdering av Modvagrovi delområde

Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Delområdet ligger i dalbunnen og er lite variert, preget av små, runde og jevne former. Dominert av jordbruksareal, med kantvegetasjon langs Modvagrovi og enkelte eiendomsgrenser.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Tidsdybden og kontinuiteten kommer frem ved at jordbruksarealene både har dominert landskapet i lang tid, og fremdeles gjør det. Dette blir gjenspeilet i form av gamle gårdsbygg, og at mesteparten av arealet er jevnt og oppdyrket. Funn viser at det har vært mennesker her siden jernalderen.
Helhet og sammenheng				x		Sammenhengen mellom jordbruket og ressursgrunnlaget er tydelig, da jordbruksarealene ligger i jevnt terreng med gode solforhold. Jordbruket gir også området en sammenheng med resten av landskapet utenfor delområdet.
Brudd og kontrast						Kriteriet er ikke relevant for delområdet
Tilstand og hevd			x			På grunn av jordbruket blir området godt vedlikeholdt.
Inntryksstyrke og utsagnskraft			x			Jordbruket er det mest inntrykksrike elementet, og dette blir forsterket av delområdets posisjon i terrenget, med mye innsyn fra andre områder i Hafslo.
Lesbarhet			x			Delområdet er lesbart, og kan nyttes pedagogisk for å illustrere hvordan naturgrunnlaget og ressursutnyttningen henger sammen.
Tilhørighet og identitet				x		Jordbruksdominansen gjenspeiler Hafslos identitet som jordbruksbygd, og dette skaper tilhørighet til delområdet.
Delområdets verdi: stor						
Begrunnelse for delområdets verdi:						
Delområdets beliggenhet i dalbunnen har gjort området godt egnet til jordbruk, og verdien og identiteten til området er i stor grad knyttet opp mot jordbruket. Jordbruket har dominert i lang tid, og bebyggelsen er plassert som en konsekvens av jordbruket. Området er en viktig del av Hafslos identitet.						

Verdivurdering av Bakkinga delområde

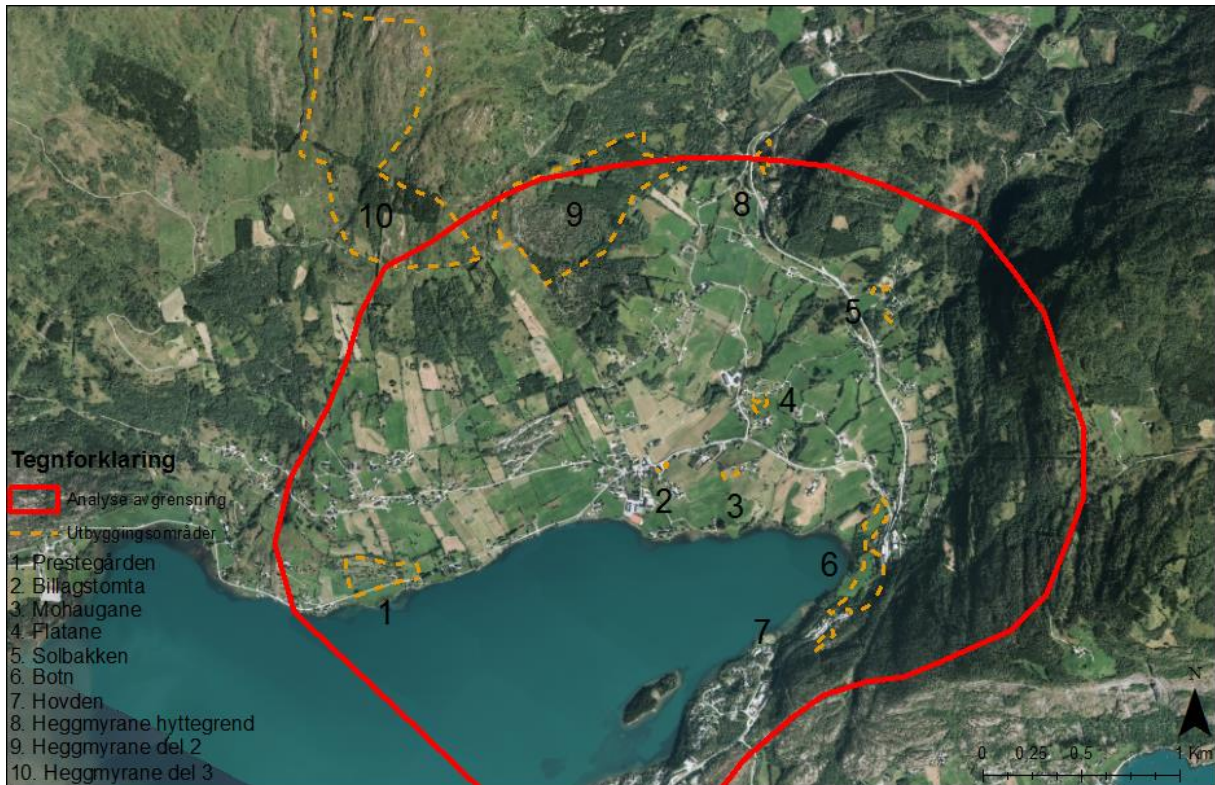
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Delområdet ligger i en jevn, sørvendt fjellside med få småformer. Jordbruksareal preger området, med en del gårdsbebyggelse og boligbebyggelse. Spredte treklynger og kantvegetasjon langs eiendoms grensene synes godt og er karakteristisk for området.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Jordbruksdriften viser en lang tidsdybde og kontinuitet med samme arealbruk i lang tid. Dette kommer synlig frem ved at flere av gårdsbyggene er gamle, og at mesteparten av arealet er oppdyrket. Den sørlige delen av kulturlandskapet Hafslobygda ligger her, og viser både tidsdybden i Hafslo og ellers i Sogn.
Helhet og sammenheng			x			Området har helhetsfølelse ved at gårdsdriften dominerer, med innslag av noe spredt boligbebyggelse. Det går to veier gjennom området; Fv. 337 og Bakkingavegen. Disse deler opp det ellers sammenhengende jordbruket, og omtrent all bebyggelse er lokalisert rundt disse. Jordbruket knytter delområdet sammen med resten av landskapet rundt.
Brudd og kontrast			x			Delområdet har forandret seg lite opp gjennom historien. Boligfeltet på Beheim bryter med dette, og står som en kontrast til jordbruket og den gamle gårdsbebyggelsen.
Tilstand og hevd			x			Et dominerende jordbruk holder landskapet i hevd, selv om enkelte mindre jordbruksområder er i ferd med å gro igjen.
Inntrykksstyrke og utsagnskraft				x		Jordbruket har stor utsagnskraft, og dette blir forsterket av topografien i området. Delområdet ligger svært åpent til, og er synlig fra store områder både i og utenfor Hafslo. Den lineære bebyggelsen langs Bakkingavegen skiller seg ut fra resten av Hafslo.
Lesbarhet			x			Ressursutnyttningen i området gjør at det er lett lesbart, og man ser tydelig sammenheng mellom jordbruk og naturgrunnlag.
Tilhørighet og identitet				x		Jordbruksarealene og den lange tradisjonen for jordbruksdrift gjenspeiler Hafslos identitet. Dette gir tilhørighet til området. Som et veldig synlig område er det mange utenfra som forbinder delområdet med Hafslo.
Delområdets verdi: stor						
Begrunnelse for delområdets verdi:						
Verdien er tilknyttet den lange tradisjonen for jordbruks- og gårdsdrift. Delområdet opprettholder Hafslos identitet, samtidig som dets topografiske lokalisering i terrenget fører til at området er svært synlig rundt Hafslo. Jordbruket med kantsoner viser en tydelig eiendomsstruktur som er tydeligere						

her enn andre steder. I tillegg blir delområdet verdi knyttet til kulturlandskapet Hafsløbygda, som viser hvordan det tradisjonelle kulturlandskapet var i Sogn.

Verdivurdering av Tvangen delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon			x			Delområdet ligger i en sørvendt fjellside med få småformer, som er dominert av skog og jordbruksareal.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Delområdet var tidligere nesten skogfritt, og jordbruket dominerte. I dag har flere av jordbruksområdene grodd igjen til skog. Den nordre delen av kulturlandskapet Hafsløbygda ligger her, og syner både tidsdybden i Hafslø og ellers i Sogn.
Helhet og sammenheng			x			Området har lite helhetsfølelse ved at det er både skog og jordbruksareal. Det er likevel en sammenheng ved at de mest gunstige områdene blir brukt til jordbruk, mens det er skog i de mindre gunstige områdene.
Brudd og kontrast			x			Gjengroing av jordbruksareal til skog er et brudd i kontinuiteten.
Tilstand og hevd			x			Deler av området blir holdt i hevd av jordbruket, selv om flere områder har grodd igjen grunnet manglende vedlikehold.
Inntryksstyrke og utsagnskraft				x		Delområdets posisjon i terrenget gir området stor utsagnskraft, og enhver endring her vil være synlig i store områder rundt Hafslø.
Lesbarhet			x			Området er lesbart ved at arealene som er best egnet for jordbruk blir brukt til dette, mens de mindre egnede arealene gror igjen.
Tilhørighet og identitet		x				Da delområdet tidligere var et viktig jordbruksområde, var det også en viktig del av identiteten til Hafslø. I dag, med enkelte områder preget av gjengroing, har området mistet noe av identiteten.
Delområdets verdi: middels						
Begrunnelse for delområdets verdi:						
Verdien er knyttet til delområdets ressursgrunnlag, dets topografiske lokalisering og tilknytning til kulturlandskapet Hafsløbygda. Jordbruk og skogen dominerer og har gjort det over en lang tidsperiode, selv om noen av jordbruksområdene er truet av gjengroing.						

5 Vurdering av konsekvenser for landskapet av kommuneplan

I denne fasen vurderes konsekvensene for aktuelle utbyggingsområder i kommuneplanen som ikke er regulert, ut fra landskapskarakteren og landskapets verdi i punkt 3 og 4.

Figur 55: Kart som viser de ti utbyggingsområdene fra kommuneplanen, som vi har vurdert konsekvensen av, samt deres posisjon i Hafslo. Nummer 1-6 er boligbebyggelse, mens 7-10 er fritidsbebyggelse (Kartverket, 2014).

5.1 Boligbebyggelse

Foreslått utbyggingsområde Prestegården

Konsekvens for landskapskarakteren i Bakkinga delområde

Foreslått utbyggingsområde. Prestegården, boligbebyggelse

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bygg og anlegg, boligbebyggelse. 52 daa, 50 enheter.

Landskapskarakter Bakkinga delområde

Delområdet er et av de lettest gjenkjennelige områdene i Hafslo fra Fv. 55, og synes fra hele sørsiden av Hafslovatnet. Området er lyst og åpent, og har utsikt over omtrent hele Hafslo. Det finnes spor i landskapet av mennesker fra bronsealderen, og området har lang tradisjon for jordbruk. Fremdeles dominerer jordbruket, og mesteparten av bebyggelsen er gårdsbebyggelse. Unntaket er boligfeltet på Beheim. Vest for prestegården er det avsatt et område til fremtidig boligbebyggelse, som vil bryte med det sammenhengende jordbrukslandskapet.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 52 daa med jordbruksområde som per dags dato blir brukt til beiteområde med spredte trær, vil omgjøres til boligområde.
- Visuell fjernvirkning: Utbyggingen vil kunne oppleves som et brudd og en kontrast mot det sammenhengende jordbruksarealet som strekker seg fra Hafslovatnet og oppover i terrenget. Utbyggingsområdet ligger i et åpent område med mye innsyn, og vil være synlig fra store områder både i byggefasen og når boligene blir ferdigstilte.
- Nærvirkning: Jordbruksområdet vil bli oppstykket og delt av boligfeltet. I vest, nord og øst grenser boligområdet til jordbruksareal, mens det i sør vil grense ned mot Fv. 337. Lysforholdene for den eksisterende boligen innenfor utbyggingsområdet vil bli endret av boligfeltet, og det samme kan gjelde deler av jordbruksarealet som grenser til boligområdet.
- Ringvirkning: Boligbebyggelsen vil kunne føre til økt trafikk frem til området. I utbyggingsfasen vil adkomstvegen og bebyggelsen kunne skape sår i landskapet, men disse vil gro igjen.

Konklusjon: Boligområdet vil skape et tydelig brudd i det sammenhengende jordbruksarealet som er viktig for identiteten til Hafslo, og kan dermed føre til at det helhetlige jordbrukslandskapet blir svekket. I tillegg vil en tettere boligbebyggelse skille seg ut fra den generelle strukturen i det aktuelle området, der gårdsbebyggelse er vanlig. Nærvirkningen til utbyggingen vil føre til tap av artsmangfoldet tilknyttet beitemarken, og det spredte tresjiktet som er sjeldent i denne delen av Hafslo.

Stor negativ påvirkning på delområdets landskapskarakter**Delområdets verdi: stor****Begrunnelse for verdi:**

Verdien er tilknyttet den lange tradisjonen for jordbruks- og gårdsdrift. Delområdet opprettholder Hafslos identitet, samtidig som dets topografiske lokalisering i terrenget fører til at området er svært synlig rundt Hafslo. Jordbruket med kantsoner viser en tydelig eiendomsstruktur som er tydeligere her enn andre steder. I tillegg blir delområdets verdi knyttet til kulturlandskapet Hafslobygda, som viser hvordan det tradisjonelle kulturlandskapet var i Sogn.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Stor negativ konsekvens**Tilråding til planen:**

Ivaretagelse av det sammenhengende jordbrukslandskapet bør vektlegges, da 50 nye boliger i dette området vil både svekke delområdets verdi, men også identiteten til Hafslo som jordbruksbygd. I tillegg bør det vurderes om en kan opprettholde byggeskikken med spredt bebyggelse rundt veiene. Fjernvirkning fra boligfeltene på sørsiden av Hafslovatnet bør også undersøkes i forbindelse med reguleringsplanen.

Foreslått utbyggingsområde Billagstomta

Konsekvens for landskapskarakteren i Hafslo sentrum delområde

Foreslått utbyggingsområde. Billagstomta, boligbebyggelse/sentrumsformål

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bygg og anlegg, boligbebyggelse/sentrumsformål.
8 daa, 8 enheter.

Landskapskarakter Hafslo sentrum delområde

Hafslo sentrum ligger i nordenden av Hafslovatnet, og er sentrumsområdet i Hafslo. Bebyggelsen i sentrumskjernen er tett, med bygninger i ulike stiler fra ulike tidsperioder. Utenfor sentrumskjernen er det boligfelt der bygningene står litt mer spredt. Ytterst, både i sør, øst og vest er det jordbruk, som det har vært i lang tid.

Den tette bebyggelsen skaper en tydelig romfølelse, som gjør at området føles mer lukket enn andre områder i Hafslo, selv om det er mer åpent i utkantene.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 8 daa med sentrumsformål som skal omdisponeres til boligbebyggelse/sentrumsformål.
- Visuell fjernvirkning: Fjernvirkningen vil bli påvirket av høyden på de ferdigstilte bygningene, men dersom de ikke blir høyere enn omkringliggende bebyggelse, vil utbyggingen ha liten fjernvirkning.
- Nærvirkning: Området som per dags dato er brukt til bussholdeplass, vil forsvinne.
- Ringvirkning: Kan føre til økt behov for parkeringsplasser i området.

Konklusjon:

Utbyggingsområdet ligger sentrumsnært og vil ha liten fjernvirkning dersom byggene ikke blir høyere enn resten av sentrumsbebyggelsen. Ny bebyggelse i området vil ikke påvirke landskapskarakteren ettersom byggestilen i sentrum er preget av å være fra forskjellige tidsperioder.

Positiv påvirkning på delområdets landskapskarakter

Delområdets verdi: stor

Begrunnelse for verdi:

Verdien er i hovedsak tilknyttet områdets funksjon som sentrum og møtested i Hafslo. Sentrumsbebyggelsen har en annen bebyggelsesstruktur og byggestil enn resten av området, og viser tidsdybden i delområdet med bygninger fra forskjellige tidsperioder.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Positive konsekvenser

Tilråding til planen:

Planen vil ikke svekke identiteten til Hafslo, da ingen jordbruksområder vil bli berørt. I reguleringsplanen bør det settes krav til makshøyde på bebyggelsen, slik at bebyggelsen i utbyggingsområdet ikke blir høyere enn ellers i sentrum.

Foreslått utbyggingsområde Mohaugane

Konsekvens for landskapskarakteren i Hillestad delområde

Foreslått utbyggingsområde. Mohaugane, boligbebyggelse

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bygg og anlegg,
boligbebyggelse. 3 daa, 4 enheter.

Landskapskarakter Hillestad delområde

Hillestad delområde er et småkupert delområde som ligger i dalbunnen ved nordøstenden av Hafslovatnet. Noen av de største flatene i Hafslo ligger her, som er med på å gjøre området godt egnet til jordbruk. Jordbruk er og har vært dominerende i området i lang tid, og en finner spor etter bosetning tilbake til bronsealderen.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 3 daa med jordbruksareal vil omgjøres til boligbebyggelse.
- Visuell fjernvirkning: Utbyggelsen ligger nærme et eksisterende bolighus, og dette minsker den visuelle fjernvirkningen noe. Utbyggingsens plassering på en høyde i terrenget vil øke fjernvirkningen og gjøre det mer synlig for omgivelsene.
- Nærvirkning: De aktivt dyrkede jordbruksarealene i delområdet vil minke litt, men effekten blir redusert ved at boligene kan knyttes til eksisterende boliger og infrastruktur.
- Ringvirkning: Området vil kunne bli mer tilgjengelig for ferdsel ved lettere adkomst, og dermed kan det utvikle seg snarveger mot sentrum og Hafslovatnet.

Konklusjon:

Utbyggingsområdet ligger svært åpent og synlig i terrenget og vil ha stor fjernvirkning. Nedgangen i jordbruksareal vil også påvirke landskapskarakteren negativt, men effekten blir noe redusert ved at boligene kan knyttes til eksisterende infrastruktur.

Middels negativ påvirkning på delområdets landskapskarakter

Delområdets verdi: stor

Begrunnelse for verdi:

Delområdets verdi er i stor grad knyttet opp mot jordbruksdrift over lang tid, som gjør landskapet lesbart, samtidig som det gir tilhørighet. I tillegg viser jordbruksaktiviteten i det småkuperte landskapet en klar sammenheng med den generelle identiteten til Hafslo og innholdet i delområdet.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Store til middels negative konsekvenser

Tilråding til planen:

For ikke å svekke identiteten til Hafslo, bør det vurderes å flytte lokaliseringen på utbyggingsområdet, slik at det ikke blir liggende eksponert på en høyde i terrenget. Da jordbruksarealet i området er viktig både for delområdets verdi, og for identiteten til Hafslo, bør det kartlegges hvordan en kan ivareta jordbrukslandskapet slik at det ikke blir gradvis oppstykket av bebyggelse.

Foreslått utbyggingsområde Flatane

Konsekvens for landskapskarakteren i Hillestad delområde

Foreslått utbyggingsområde. Flatane, boligbebyggelse

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bygg og anlegg,
boligbebyggelse. 5 daa, 3 enheter.

Landskapskarakter Hillestad delområde

Hillestad delområde er et småkupert delområde som ligger i dalbunnen ved nordøstenden av Hafslovatnet. Noen av de største flatene i Hafslo ligger her, som er med på å gjøre området godt egnet til jordbruk. Jordbruk er og har vært dominerende i området i lang tid, og en finner spor etter bosetning tilbake til bronsealderen.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 5 daa med jordbruksareal vil omgjøres til boligbebyggelse.
- Visuell fjernvirkning: Utbyggelsen knytter seg til eksisterende boligbebyggelse og infrastruktur, som fører til at den visuelle fjernvirkningen vil være størst i utbyggingsfasen.
- Nærvirkning: Jordbruksarealet i nærheten av eksisterende boligbebyggelse minker litt, og lysforholdene til nærliggende bebyggelse vil endres.
- Ringvirkning: Lite sannsynlig.

Konklusjon:

Utbyggingsområdet er svært åpent og synlig fra det omkringliggende terrenget, men konsekvensen av utbyggingen vil bli begrenset av at boligområdet knytter seg til eksisterende infrastruktur og bebyggelse.

Liten negativ påvirkning på delområdets landskapskarakter

Delområdets verdi: stor

Begrunnelse for verdi:

Delområdets verdi er i stor grad knyttet opp mot jordbruksdrift over lang tid, som gjør landskapet lesbart, samtidig som det gir tilhørighet. I tillegg viser jordbruksaktiviteten i det småkuperte landskapet en klar sammenheng med den generelle identiteten til Hafslo og innholdet i delområdet.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Middels negative konsekvenser

Tilrådning til planen:

Jordbruksarealet i delområdet er viktig for områdets identitet, og muligheten for å ivareta jordbruksarealet i området må vurderes opp mot fordelene av boligbebyggelse. Ny bebyggelse bør derfor legges ved eksisterende bebyggelse for at jordbrukslandskapet ikke skal bli oppdelt. Det bør også settes en maksimumsgrense for hvor mye jordbruksareal som kan tas i dette området.

Foreslått utbyggingsområde Solbakken

Konsekvens for landskapskarakteren i Kjos delområde

Foreslått utbyggingsområde. Solbakken, boligbebyggelse

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bygg og anlegg, boligbebyggelse. 5 daa, 7 enheter.

Landskapskarakter Kjos delområde

Kjos er et oversiktlig delområde som ligger i en bratt, vestvendt fjellside der sammenhengende skog og jordbruksareal dominerer landskapet. Arealbruken har vært fokusert mot jordbruk i lang tid, som gjør at området er godt vedlikeholdt. Gravfunn viser spor etter mennesker tilbake til bronsealderen. Uttak av tømmer i den sammenhengende skogen vil påvirke delområdet.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 5 daa med jordbruksareal og noe skog vil omgjøres til boligbebyggelse.
- Visuell fjernvirkning: Utbyggingen vil være synlig over store deler av Hafslo på grunn av det åpne landskapet, men den visuelle virkningen vil bli forminsknet av at utbyggelsen knytter seg til eksisterende bebyggelse i området.
- Nærvirkning: Jordbruksarealet i området minker litt, og lysforholdene til den eksisterende bebyggelsen vil endres.
- Ringvirkning: Lite sannsynlig.

Konklusjon:

Utbyggingen vil knyttes til eksisterende bebyggelse, og kan knyttes til eksisterende infrastruktur i området. Boligområdet er svært synlig på grunn av det åpne terrenget, men konsekvensen av bebyggelsen vil bli redusert av dets lille størrelse, og tilknytning til eksisterende bebyggelse.

Liten negativ påvirkning på delområdets landskapskarakter

Delområdets verdi: middels

Begrunnelse for verdi:

Delområdets verdi kommer hovedsakelig fra jordbrukslandskapet, ettersom det gir tilhørighet og identitet, gjør landskapet lett lesbart, og viser en stor tidsdybde med menneskelig aktivitet over lang tid. Delområdet har også klar sammenheng med identiteten til Hafslo som jordbruksbygd.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Små negative konsekvenser

Tilråding til planen:

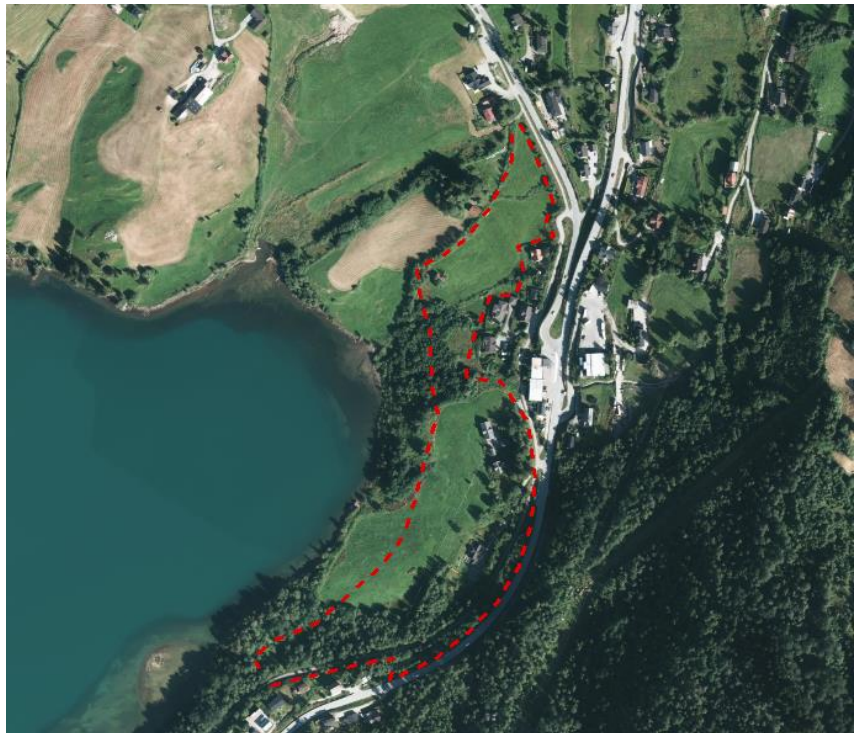
For å bevare identiteten bør jordbruksarealene rundt utbyggingsområdet ivaretas under utbyggingen. Det bør settes makshøyde på nye bygg for å ivareta lysforholdene til eksisterende boliger.

Foreslått utbyggingsområde Botn

Konsekvens for landskapskarakteren i Hillestad delområde

Foreslått utbyggingsområde. Botn, boligbebyggelse

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bygg og anlegg, boligbebyggelse. 65 daa, 130 enheter.

Landskapskarakter Hillestad delområde

Hillestad delområde er et småkupert delområde som ligger i dalbunnen ved nordøstenden av Hafslovatnet. Noen av de største flatene i Hafslo ligger her, som er med på å gjøre området godt egnet til jordbruk. Jordbruk er og har vært dominerende i området i lang tid, og en finner spor etter bosetning tilbake til bronsealderen.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 65 daa med aktivt dyrket jordbruksareal og noe skog vil omgjøres til boligområde.
- Visuell fjernvirkning: Utbyggingen vil stå i kontrast til jordbruksarealet i området. Boligområdet vil bli liggende i et område som er svært åpent, og dermed er synlig fra store deler av Hafslo.
- Nærvirkning: Jordbruksarealet vil bli oppstykket og delt av boligfeltet. I vest grenser utbyggingsområdet ned mot Hafslovatnet, mens det i sør og sørøst grenser til skogsområder og Fv.55. I nord grenser området til bebyggelse langs veiene samt en del jordbruksareal. Lysforholdene og utsikten til den eksisterende bebyggelsen tett inntil området vil kunne bli endret av utbyggingen.
- Ringvirkning: Boligbebyggelsen vil kunne føre til økt trafikk frem til området, men dette blir av liten konsekvens.

Konklusjon:

Boligområdet vil skape en kontrast mot arealbruken i området, og tar jordbruksareal som er viktig for delområdet karakter. Konsekvensen blir mindre av at utbyggingsområdet ligger i terreng omgitt av skog, fylkesvegen og allerede bebygd areal som ikke er tilknyttet gårdsdrift. Konsekvensen minker ytterligere av at jordbruksområdet ligger litt avsides fra resten av jordbruket.

Middels negativ påvirkning på delområdets landskapskarakter**Delområdets verdi: stor****Begrunnelse for verdi:**

Delområdets verdi er i stor grad knyttet opp mot jordbruksdrift over lang tid, som gjør landskapet lesbart, samtidig som det gir tilhørighet. I tillegg viser jordbruksaktiviteten i det småkuperte landskapet en klar sammenheng med den generelle identiteten til Hafslo og innholdet i delområdet.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Middels negative konsekvenser**Tilråding til planen:**

For å ta vare på identiteten til Hafslo, bør det vurderes om jordbruksarealet nord i utbyggingsområdet skal beholdes. Reguleringsplanen bør sikre at gang- og sykkelveien som går gjennom området per dags dato blir værende.

5.2 Fritidsbebyggelse

Foreslått utbyggingsområde Hovden

Konsekvens for landskapskarakteren i Lyngmo-Hestnes delområde

Foreslått utbyggingsområde. Hovden, fritidsbebyggelse

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bebyggelse og anlegg, fritidsbebyggelse. 10 daa.

Landskapskarakter delområde Lyngmo-Hestnes

Lyngmo – Hestnes er et småkupert men oversiktlig område ved sørøstenden av Hafslovatnet, der Hafslovatnet og fjellene rundt er dominerende landskapselementer. Fv.55 deler området tydelig i to, der nedsiden av veien for det meste er boligareal, mens oversiden består av sammenhengende

furuskog og noe næringsareal. Det karakteristiske ved dette området er den forholdsvis nye og tette boligbebyggelsen, som bryter med den tidligere sammenhengende skogen.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 10 daa med skogområde som omgjøres til fritidsbebyggelse
- Visuell fjernvirkning: Utbyggingsområdet ligger åpent til med mye inn- og utsyn, og området vil være svært synlig i utbyggingsfasen. Utbyggingen vil også være i kontrast til det store skogområdet over Fv.55, men områdets posisjon nær fylkesveien minsker kontrasten.
- Nærvirkning: Skogarealet vil minke, og lysforholdene til de eksisterende boligene vil bli endret ettersom en del tett skog vil fjernes.
- Ringvirkning: Mulig etterspørsel etter mer areal til fritidsbebyggelse i nærheten av Hafslovatnet.

Konklusjon:

Utbyggingsområdet vil stå i kontrast til skogen som omringer det. Områdets plassering i terrenget vil øke den visuelle påvirkningen utbyggingen vil ha, men det vil bli litt begrenset av områdets nærhet til fylkesveien.

Middels negativ påvirkning på delområdets landskapskarakter

Delområdets verdi: middels

Begrunnelse for verdi:

Delområdet er oversiktlig med mye inn- og utsyn fra andre områder i Hafslo. Landskapet er todelt, og veksler mellom bebygd areal i nord og tett vegetasjon i sør. Det bebygde arealet er relativt nytt, mens skogen tidligere dominerte hele landskapet. Delområdets verdi er hovedsakelig tilknyttet områdets funksjon som boligområde i et større landskap dominert av jordbruk.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Middels negative konsekvenser

Tilrådning til planen:

Da utbyggingen ikke vil ta noe jordbruksareal, vil ikke identiteten til Hafslo svekkes nevneverdig. Støydempende tiltak og fjernvirkning fra områdene nord for Hafslovatnet bør undersøkes i forbindelse med reguleringsplanen. Adkomstvei til området bør starte etter eksisterende avkjørsler fra Fv. 55. Et mulig alternativ er å omdisponere arealet til boligbebyggelse.

Foreslått utbyggingsområde Heggmyrane hyttegrend

Konsekvens for landskapskarakteren i Kjos delområde

Foreslått utbyggingsområde. Heggmyrane, fritidsbebyggelse

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bebyggelse og anlegg, fritidsbebyggelse. 23 daa.

Landskapskarakter Kjos delområde

Kjos er et oversiktlig delområde som ligger i en bratt, vestvendt fjellside der sammenhengende skog og jordbruksareal dominerer landskapet. Arealbruken har vært fokusert mot jordbruk i lang tid, som gjør at området er godt vedlikeholdt. Gravfunn viser spor etter mennesker tilbake til bronsealderen. Uttak av tømmer i den sammenhengende skogen vil påvirke delområdet.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 23 daa med skogområde som omgjøres til fritidsbebyggelse.
- Visuell fjernvirkning: Utbyggingsområdet ligger ganske lukket i nordenden av analyseområdet, og fjernvirkningen vil være relativt liten.
- Nærvirkning: Skogen vil forsvinne og området vil bli mer åpnet. Dette kan føre til mye innsyn fra Fv.55 vest for området, samt knytte utbyggingsområdet mot utleiehyttene øst for området.
- Ringvirkning: Lite sannsynlig.

Konklusjon:

Utbyggingsområdet vil føre til en nedgang i skogareal, men området vil ikke ha stor fjernvirkning på grunn av sin plassering i terrenget. Tilknytningen til eksisterende utleiehytter i øst vil også føre til at deler av infrastruktur kan beholdes.

Liten negativ påvirkning på delområdets landskapskarakter

Delområdets verdi: middels

Begrunnelse for verdi:

Delområdets verdi kommer hovedsakelig fra jordbrukslandskapet, ettersom det gir tilhørighet og identitet, gjør landskapet lett lesbart, og viser en stor tidsdybde med menneskelig aktivitet over lang tid. Delområdet har også klar sammenheng med identiteten til Hafslo som jordbruksbygd.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Små negative konsekvenser

Tilråding til planen:

Støydempende tiltak i forhold til Fv. 55 bør undersøkes i forbindelse med reguleringsplanen. Adkomstvei til området bør starte etter eksisterende avkjørsel fra Fv. 55.

Foreslått utbyggingsområde Heggmyrane del 2.

Konsekvens for landskapskarakteren i Tvangen delområde

Foreslått utbyggingsområde. Heggmyrane del 2, fritidsbebyggelse

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bebyggelse og anlegg,
fritidsbebyggelse. 347 daa.

Landskapskarakter Tvangen delområde

Området ligger et stykke ovenfor Hafslo sentrum og har god utsikt over hele Hafslo. Området er preget av gjengroing, og området blir stadig mer dominert av skog. Det finnes ingen bolighus i dette området, kun gamle bygninger tilknyttet jordbruk. Den øverste delen av området er avsatt til framtidig fritidsbebyggelse, som vil bryte med skog- og jordbrukslandskapet.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 347 daa med skogområde som omgjøres til fritidsbebyggelse
- Visuell fjernvirkning: Den visuelle virkningen av området vil bli stor. Ettersom utbyggingsområdet er plassert i et høytliggende terreng som per dags dato er dominert av skog, vil utbyggingen kunne oppleves som en kontrast til den grønne, skogkledde fjellsiden.
- Nærvirkning: Skogområdet vil bli oppdelt av hyttene og adkomstveier, samt uttak av skogen. Under utbyggingsfasen vil også landskapet få sår, men disse vil kunne gro igjen.
- Ringvirkning: Adkomstveier til hyttene kan skape ringvirkninger, samtidig som området kan bli lettere tilgjengelig for ferdsel.

Konklusjon:

Utbyggingsområdet vil føre til en nedgang i skogareal, og påvirker hele det sammenhengende skogområdet i denne delen av delområdet. På grunn av sin topografiske plassering i landskapet vil utbyggingen også ha stor visuell fjernvirkning i og utenfor delområdet.

Stor negativ påvirkning på delområdets landskapskarakter

Delområdets verdi: middels

Begrunnelse for verdi:

Verdien er knyttet til delområdets ressursgrunnlag, dets topografiske lokalisering og tilknytning til kulturlandskapet Hafslobygda. Jordbruk og skogen dominerer og har gjort det over en lang tidsperiode, selv om noen av jordbruksområdene er truet av gjengroing.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Middels negative konsekvenser

Tilråding til planen:

Fjernvirkningen fra hyttefeltet bør undersøkes i forbindelse med reguleringsplanen. Da området ligger så synlig fra hele Hafslo, bør hyttetomter og adkomstveier ligge slik i terrenget at det sammenhengende skogområdet blir ivaretatt.

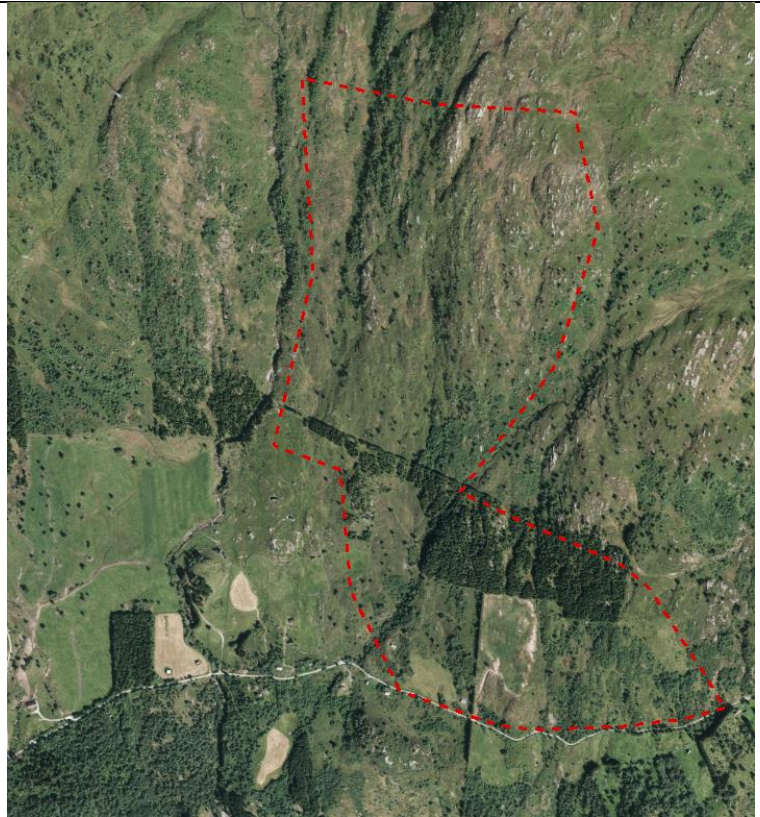
Hvis dette ikke er mulig, bør planen revurderes for ikke å ødelegge identiteten til Hafslo.

Foreslått utbyggingsområde Heggmyrane del 3.

Konsekvens for landskapskarakteren i Tvangen delområde

Foreslått utbyggingsområde. Heggmyrane del 3, fritidsbebyggelse

Beskrivelse av utbyggingsområde:
Arealformål: Bebyggelse og anlegg, fritidsbebyggelse. 647 daa.

Landskapskarakter Tvangen delområde

Området ligger et stykke ovenfor Hafslo sentrum og har god utsikt over hele Hafslo. Området er preget av gjengroing, og området blir stadig mer dominert av skog. Det finnes ingen bolighus i dette området, kun gamle bygninger tilknyttet jordbruk. Den øverste delen av området er avsatt til framtidig fritidsbebyggelse, som vil bryte med skog- og jordbrukslandskapet.

Beskrivelse av påvirkning på landskapskarakter

- Direkte arealinngrep: 647 daa med LNF-område som omgjøres til fritidsbebyggelse.
- Visuell fjernvirkning: Områdets plassering i terrenget fører til stor visuell fjernvirkning, siden aktivitet sørøst i utbyggingsområdet vil bli synlig over store avstander. Inngrep i de andre delene av utbyggingsområdet vil ikke være like fremtredende i landskapet. Per dags dato er området preget av både jordbruk- og skogsareal, og overgangen fra dette til fritidsbebyggelse vil være svært synlig.
- Nærvirkning: Landskapet vil bli oppdelt av hyttene og adkomstveiene. Det eksisterer en tilkomstvei opp til området, men eventuelle adkomstveier fra denne vil kunne lage sår i landskapet.

- Ringvirkning: Adkomstveier til hyttene kan bli ringvirkninger, samtidig som området kan bli lettere tilgjengelig for ferdsel.

Konklusjon:

Utbyggingsområdet vil påvirke det for det meste, ubebygde landskapet. Den sørøstlige delen av området vil også ha stor visuell fjernvirkning på grunn av sin posisjon i terrenget, mens resten av utbyggingsområdet ligger mer skjernet.

Middels negativ påvirkning på delområdets landskapskarakter

Delområdets verdi: middels

Begrunnelse for verdi:

Verdien er knyttet til delområdets ressursgrunnlag, dets topografiske lokalisering og tilknytning til kulturlandskapet Hafslobygda. Jordbruk og skogen dominerer og har gjort det over en lang tidsperiode, selv om noen av jordbruksområdene er truet av gjengroing.

Konsekvens av foreslått utbyggingsområde: Middels negative konsekvenser

Tilråding til planen:

Reguleringsplanen bør visualisere utbyggingsområdet i stor detalj, slik at fjernvirkningene fra fritidsboligene kan vurderes.

Den sørøstlige delen av utbyggingsområdet bør fjernes, siden inngrep her vil være synlig de fleste steder i Hafslo, og på denne måten også svekke identiteten til tettstedet. I tillegg er denne delen av utbyggingsområdet innenfor avgrensningen til Hafslobygda kulturlandskap, som også bør ivaretas.

Den nordre delen av hyttfeltet vil trolig ikke synes fra Hafslo. Disse hyttene bør legges i terrenget for ikke å dominere i området, og den eksisterende adkomstveien til området bør utbedres.

5.3 Landskapskonsekvenser av arealbruksendringene i kommuneplanen

Tabell 4: Oppsummering av verdi, påvirkning på landskapskarakter og konsekvens av foreslått utbygging for hvert enkelt utbyggingsområde.

Foreslått utbyggingsområde	Verdi delområde	Påvirkning på landskapskarakter i berørte delområder	Konsekvenser av foreslått utbyggingsområde
Boligbebyggelse			
Prestegården	Stor	Stor negativ	Stor negativ
Billagstomta	Stor	Positiv	Positiv
Botn	Stor	Middels negativ	Middels negativ
Solbakken	Middels	Liten negativ	Liten negativ
Flatane	Stor	Liten negativ	Middels negativ
Mohaugane	Stor	Middels negativ	Stor/middels negativ
Boligbebyggelse			
Hovden	Middels	Middels negativ	Middels negativ
Heggmyrane hyttegrend	Middels	Liten negativ	Liten negativ
Heggmyrane del 2	Middels	Stor negativ	Middels negativ
Heggmyrane del 3	Middels	Middels negativ	Middels negativ

6 Konklusjon

I denne oppgaven har vi utarbeidet en landskapsanalyse om Hafslo på oppdrag fra Luster kommune, med den hensikt å kunne legge til rette for nye boliger i Hafslo, samtidig som man tar vare på Hafslos identitet som jordbruksbygd.

Hafslo ligger i en skålformet dal skapt av isbreattivitet, med Hafslovatnet i midten. Området føles åpent, og det er sol i Hafslo store deler av året. Hafslo er sterkt preget av menneskelig aktivitet, og jordbruksområder dominerer landskapet. Det har vært mennesker i Hafslo siden steinalderen, og det bor i dag 1374 mennesker her. Bebyggelsesstrukturen er spredt med mye gårdsbebyggelse, og noen tett bebygde boligfelt. I Hafslo sentrum finnes matbutikk og frisør, og rundt i Hafslo og omegn finnes mange spise- og overnattingssteder. Ved Heggmyrane ligger Sogn skisenter, og både i og utenfor Hafslo er det lett adkomst til mange friluftslivsaktiviteter, som ski- og gåturer, brevandring, klatring, padling osv. Det finnes gode forbindelser til norske byer, både med bil, buss og fly.

I moderne tid har arealbruken i Hafslo endret seg mye, der jordbruksarealet har hatt nedgang, mens skogbruks- og boligarealet har økt. Som en konsekvens av at boligarealet har økt, har også boligtettheten økt, og bebyggelsen er mer samlet i dag enn i 1964. I sør har boligbebyggelsen tydelig endret landskapsbildet, da dette området i 1964 var helt dekt av skog. I fjellsiden i nord er også landskapsbildet endret med boligfeltet på Beheim som skiller seg ut fra resten av fjellsiden. I resten av Hafslo er landskapsbildet lite endret på grunn av boligbebyggelse, da bebyggelsen har blitt spredt jevnt utover området.

For å finne egnede og uegnede boligområder, delte vi Hafslo inn i 7 delområder som alle har hvert sitt karakteristiske særpreg som skiller seg fra de andre delområdene. Delområdene fikk fastsatt landskapskarakter og verdisatt landskapet, som ble grunnlaget for hvor vi ville tilråde og fraråde bygging av nye boliger etter kommuneplanen til Luster. Vi kom med egne forslag til alternative utbyggingsområder.

I kommuneplanen til Luster finnes det flere aktuelle utbyggingsområder som ennå ikke er regulert. Vi har vurdert om disse områdene egner seg til utbygging gjennom resultatene vi har kommet fram til tidligere i landskapsanalysen. De områdene vi vil tilråde å bygge ut er Billagstomta, Flatane, Solbakken, Botn og Heggmyrane hyttegrend. I tillegg ville vi vurdert å omdisponere Hovden til boligbebyggelse. Dette er alle områder som til en viss grad vil bli påvirket negativt av utbygging (med unntak av Billagstomta), men der vi anser fordelene ved utbygging som betydelig større enn ulempene.

Områdene vi fraråder å bygge ut er Prestegarden og Heggmyrane del 2 og del 3. Dette er tre områder som ligger i den eksponerte fjellsiden nord i Hafslo, og alle er lett synlige fra store deler av analyseområdet. Områdene er preget av jordbruk og skogbruk, der bebyggelse vil skape tydelige brudd i landskapet som vil svekke identiteten til Hafslo som jordbruksbygd.

Nye områder som vi anser som aktuelle utbyggingsområder, men som ikke ligger i kommuneplanen, er videre utbygging i delområde 1, Lyngmo-Hestnes. Denne bebyggelsen kan gå videre inn i delområde 2, så lenge jordbruket ikke blir berørt. Et krav her vil være at horisontlinjen ikke skal brytes med ny bebyggelse.

Kildeliste

Artikler, bøker og rapporter

- Aa, A.R., 1982. *Ice movements and deglaciation in the area between Sogndal and Jostedalbreen, western Norway*. Norsk Geologisk Tidsskrift, Vol. Oslo.
- Bremer, K., 1952. *Hafslo kring 1860*. 2.utg. Hafslo Sogelag 1994.
- Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren, 2011. *Veileder. Metode for landskapsanalyse i kommuneplan*. Trondheim, Oslo.
- Hamre, L.N. & Schjølberg, A.T., 1995. *Kulturlandskapet i Hafslo. – En vandring i fortid, nåtid og framtid*. Sogndal.
- Hauge, L. & Austad, I, 1989. *Kulturlandskap og kulturmarkstypar i Luster kommune. Kulturlandskap i Sogn og Fjordane. Bruk og vern. Rapport nr. 5*. Sogndal.
- Luster kommune, 2000. *Kulturplan (1990-2002)*. Gaupne.
- Luster kommune, 2010. *Kommunal plan for vassforsyning 2011 – 2020*. Gaupne.
- Luster kommune, 2013. *Kommuneplanen sin samfunnsdel 2013-2024*. Gaupne.
- Luster kommune, 2015. *Kommuneplanen sin arealdel 2015-2026*. Gaupne.
- Luster kommune, 2016. *Årsrapport - årsmelding og reknskap Luster kommune 2015*. Gaupne.
- Puschmann, O., 2005. *Nasjonalt referansesystem for landskap. Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner*. NIJOS- rapport 10/2005. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Sandnes, J. & Stemshaug, O., 1997. *Norsk stadnamnleksikon*. Det Norske Samlaget.
- Starheim, O., 2009. *Fylkesleksikon for Sogn og Fjordane. Bind 3. NRK Sogn og Fjordane i samarbeid med NRK Aktivum*.
- Statistisk sentralbyrå, 2008. *Norsk økonomi. Artikler med utgangspunkt i nasjonalregnskapet. Utviklingen i norsk jordbruk 1950-2005*. Oslo – Kongsvinger.
- Tang, P., 1955. *Hafslo. Ei orientering om Hafslo i gamal og ny tid*. Ingvald Husabø Prenteverk. Leikanger.

Internettkilder

- Artsdatabanken, 2012. *Artskart 1.6*. Hentet fra <http://artskart.artsdatabanken.no/Default.aspx> den 12.04.2015.
- Digitalarkivet, u.d. *Emigranter over Bergen 1874-1930*. Hentet fra http://digitalarkivet.arkivverket.no/sok/person_avansert den 18.04.2016.

- Ese, K., 2005. Vegen til Solvorn. Hentet fra <http://www.fylkesarkiv.no/kl/detalj/?id=1273> den 15.04.2016.
- Kleppa, H., 2002. Minnestein i Solvorn om ufredsåra 1807-1814. Hentet fra <http://www.fylkesarkiv.no/kl/detalj/?id=5250> den 15.04.2016.
- Kulturminnesøk, 2012. Hentet fra <http://www.kulturminnesok.no/> den 06.04.2016.
- Lindblom, I. & Kleppa, H., 2002. Modvo - ein jernaldergard i Hafslø. Hentet fra <http://www.fylkesarkiv.no/kl/detalj/?id=219> den 15.03.2016.
- Miljolare.no, 2016. Bergrunn og plantevekst. Hentet fra https://www.miljolare.no/tema/naturomrader/artikler/bergrunn_og_plantevekst.php den 22.03.2016.
- Miljødirektoratet, 2000. Naturdatabase. Fakta: Naturtype. Oklevikbukti. Hentet fra <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00016525> den 04.04.2016
- Miljødirektoratet, 2001. Naturdatabase. Fakta: Naturtype. Hafsløvatnet (utom fuglefr.). Hentet fra <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00016552> den 06.04.2016
- Miljødirektoratet, 2001. Naturdatabase. Fakta: Naturtype. Tvangen. Hentet fra <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00016450> den 11.04.2016
- Miljødirektoratet, 2002. Naturdatabase. Fakta: Naturtype. Ildritjørni. Hentet fra <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00016521> den 04.04.2016
- Miljødirektoratet, 2002. Naturdatabase. Fakta: Naturtype. Stolpen SV. Hentet fra <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00016522> den 04.04.2016
- Miljødirektoratet, u.d. Naturdatabase. Fakta: Kulturlandskap. Hafsløbygda. Hentet fra <http://faktaark.naturbase.no/Kulturlandskap?id=KF00000105> den 14.04.2016.
- Miljødirektoratet, u.d. Naturdatabase. Fakta: Vern. Hafsløvatnet. Hentet fra <http://faktaark.naturbase.no/Vern?id=VV00001270> den 04.04.2016.
- Nasjonal Vegdatabank (NVDB), 2015. Trafikkmengde. Hentet fra <https://www.vegvesen.no/vegkart/> den 25.03.2016.
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), 2016. Dybdekart. Hentet fra <http://gis3.nve.no/link/?link=nedborfelt> den 29.03.2016.
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), 2016. Nedbørsfelt. Hentet fra <http://gis3.nve.no/link/?link=nedborfelt> den 31.03.2016.
- Riksantikvaren, u.d. SEFRAK-registeret. Hentet fra <http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/SEFRAK-registeret> den 13.04.2016
- Sognekraft AS, 2016. Vasstandsmålar. Hentet fra <http://www.sognekraft.no/framside/om-oss/kraftproduksjon/vasstandsmalar/> den 20.04.2016.

Karttjenester:

Kartverket, 2014. Norge i Bilder WMS. Hentet fra <https://kartkatalog.geonorge.no/search> den 01.04.2016 .

Kartverket, 2015. Topografisk norgeskart 2. Hentet fra <https://kartkatalog.geonorge.no/search> den 03.04.2016

Miljødirektoratet, 2013. Naturtyper_naturbase. Hentet fra https://kartkatalog.miljodirektoratet.no/MapService/Details/naturtyper_naturbase den 30.03.2016.

Norges Geologiske Undersøkelser, 2015. Berggrunn WMS. Hentet fra <http://www.ngu.no/emne/karttjenester> den 03.03.2016.

Norges Geologiske Undersøkelser, 2015. Løsmasser WMS. Hentet fra <http://www.ngu.no/emne/karttjenester> den 03.03.2016.

Riksantikvaren, u.d. Kulturminner WMS. Hentet fra <http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/Data-og-tjenester/Karttjenester> den 09.03.2016.

Fotografi

Statistisk sentralbyrå, 1960. Folketellingen 1. November 1960. HAFSLO 1425. Oslo. Hentet fra https://www.ssb.no/a/folketellingene/kommunehefter/1960/kh_1960_1425.pdf den 20.04.2016

Wilse, A. B., 1937. Hafslo, Luster. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/3fb8f8be362b356e32aea9bc8d3c28fcd.nbdigital?lang=no> den 04.05.2016.

Muntlige Kilder

Kåre Alme.

Johannes Lomheim.

Svein Solheim.

Stein Bondevik.

Figur-/tabelliste

<i>Figur 1: Kart over Hafslo som viser analyseområdets avgrensning (Kartverket, 2015).</i>	8
<i>Figur 2: Kart som viser Hafslo sin posisjon i Sogn og Fjordane og i Norge (Kartverket, 2015).</i>	8
<i>Figur 3: Fotografi fra sørvest siden av Hafslovatnet som viser hvordan hovedformene i landskapet omringer tettstedet, og skaper et skålformet landskap med en stor vannmasse i sentrum.</i>	9
<i>Figur 4: Helningskart som viser helningen og formene på terrenget rundt og innenfor analyseområdet. Desto grønnere områdene er på kartet desto flattere er de i terrenget.</i>	10
<i>Figur 5: Nedbørsfeltene til Hafslo. Det utvidede nedbørsfeltet gjelder for all vanntilstrømning til vassdraget som renner ned inn på vestsiden til Hafslovatnet, mens den mindre avgrensningen viser nedbørsfeltet i fjellområdet rundt Hafslo (Kartverket, 2015).</i>	11
<i>Figur 6: Linjediagram som viser gjennomsnittlig månedlig nedbørsmengde i Hafslo mellom 2006 og 2015 (eKlima, 2016).</i>	12
<i>Figur 7: Berggrunnskart som viser hvor i analyseområdet de ulike bergartene forekommer (Norges Geologiske Undersøkelser, 2015).</i>	13
<i>Figur 8: Løsmassekart som viser løsmasseforholdene rundt området. Særlig morenemateriale er vanlig i store deler av analyseområdet (Norges Geologiske Undersøkelser, 2015).</i>	14
<i>Figur 9: Oversiktskart som viser de viktige og de svært viktige naturområdenes posisjon innenfor og nært inntil analyseområdet (Miljødirektoratet, 2013).</i>	15
<i>Figur 10: Et utvalg av husdyr fra området. Fotoet av sauene og lammene til venstre er tatt øst for Fv. 55 i delområde 2, mens hestene holder til på Alme i delområde 6.</i>	16
<i>Figur 11: Høyballer stående på et aktivt driftet jordbruksareal i delområde 5 like øst for Sætre.</i>	18
<i>Figur 12: Flyfoto som viser lineær bebyggelsesstruktur to steder på Hafslo. Fotoet til venstre viser Sterri som ligger nord for Hafslo sentrum og sør for Fv. 55, og her er det spredt bebyggelse med mye åpent terreng rundt og mellom byggene. Fotoet til høyre viser Lyngmo som ligger sørøst for sentrum og nord for Galden. Her er det mer konsentrert boligbebyggelse, med lite åpent terreng rundt byggene (Kartverket, 2014).</i>	18
<i>Figur 13: Fotografi fra Kvamshaug mot Hestnes i sørøstenden av analyseområdet. Bildet viser en tettere bebyggelsesstruktur enn det som er normalt andre steder i Hafslo.</i>	19
<i>Figur 14: Foto fra midten av fuglefredningsområdet mot Hafslovatnet.</i>	22
<i>Figur 15: Bilde av innfallsporten til Hafslo sentrum fra østsiden, med Eikum Hotell til venstre og dagligvarebutikken Spar til høyre.</i>	23
<i>Figur 16: Kart som viser de tre kategoriene bebygd areal, jordbruksareal og skogbruksareal i 1964 sammenlignet med 2012. Der en kan se hvilke områder som har endret arealbruk, hvilke som har samme arealbruk, og hvordan de tre temaene har utviklet seg i løpet av 48-årsperioden.</i>	25
<i>Figur 17: Kart som viser befolkningstetthet i Hafslo i 1964 og 2012, der en tydelig kan se befolkningsveksten mellom de to årstallene.</i>	27
<i>Figur 18: Bygdebilde tatt fra Tangsvoldene før 1923 (datert av Kåre Alme). Fotografiet viser den høye utnyttelsesgraden av landskapet til jordbruksaktivitet, og med lite skog i nærheten til gårdene (Foto lånt av Kåre Alme).</i>	29
<i>Figur 19: Foto som viser sagbruket ved utløpet på Modvagrovi, på Tang. I bakgrunnen kan en se opp mot jordbruksarealene på Kjos (Foto lånt av Kåre Alme).</i>	29
<i>Figur 20: Bilde av Hafslo sentrum fra om lag 1954. Her vises mange sentrumsbygg som kjøtthandler, slaktehus, grisebinge, meieri og postkontor (Foto lånt av Kåre Alme).</i>	30
<i>Figur 21: Fotografi av Hafslovatnet, med Hafslo i bakgrunnen fra 1937, som viser hvordan veibanen var og hvor veitraseen lå på denne tida (Wilse, A. B., 1937).</i>	31

<i>Figur 22: Viser lokaliseringen til kulturminnene i og rundt området. På de stedene på kartet som er merket med en R er funnsted for arkeologiske kulturminner, der det er merket et hus er det registrert bebyggelse eller infrastruktur, mens der det er merket med et kirkespir er et kirkested (Riksantikvaren, u.d).</i>	32
<i>Figur 23: Kart som viser det fullstendige omrisset av kulturlandskapet, som er definert av Miljødirektoratet til å ha en svært viktig kulturhistorisk verdi (Kartverket, 2015).</i>	33
<i>Figur 24: Kart som viser det omtrentlige området som inngikk i Hafslo kommune før sammenslåingen i 1965 (Statistisk sentralbyrå, 1960).</i>	34
<i>Figur 25: Fotografi fra nordvestsiden av Hafslo som viser øya Langholmen (midt i bildet) og boligfeltene på Galden bak Langholmen og Hesteneset til høyre for Langholmen. Bebyggelsen i disse boligfeltene er plassert langt nede mot Hafslovatnet og Fv. 55 som går like over områdene er med på å skille bebyggelsen og vegetasjonen.</i>	36
<i>Figur 26: Fotografi tatt fra nordøst i Hafslo som viser fargespekteret i jordbruksarealene som strekker seg oppover langs fjellsidene og møter skogen.</i>	37
<i>Figur 27: Kartet viser analyseområdets inndeling i delområder, og hvor hvert enkelt delområde ligger i Hafslo (Kartverket, 2015).</i>	38
<i>Figur 28: To flyfoto fra Lyngmo-Hestnes som viser endringen som har skjedd i området fra ubebyggt skogsareal i 1946 til flere boligfelt i 2012.</i>	39
<i>Figur 29: Arealbruksendringer i Kjos delområdet mellom 1964 og 2012, der en tydelig kan se nedgangen i jordbruksareal over omtrent hele delområdet.</i>	40
<i>Figur 30: Flyfoto som viser utviklingen av Hafslo sentrum, fra et lite sentrum med mange butikker, til et større sentrum med få butikker.</i>	41
<i>Figur 31: Sammenligning av et moderne og et historisk flyfoto som viser de begrensede endringene i arealbruk i Modvagrovi delområde fra 1964 til 2012.</i>	42
<i>Figur 32: Sammenligning av et moderne og et historisk flyfoto som viser endringene i Tvangen delområde fra 1964 til 2012.</i>	43
<i>Figur 33: Bilde fra sør i delområdet som viser bebyggelsens posisjon i terrenget nært Hafslovatnet, med jordbrukslandskap i bakgrunnen.</i>	46
<i>Figur 34: Bilde fra midten av Hestnes boligfelt som viser den tette bebyggelsesstrukturen som er typisk for delområdet.</i>	46
<i>Figur 35: Oversiktsbilde som viser delområdets posisjon og innhold ved sørsiden av Hafslovatnet. Bildet viser også arealbruken i området, der boligbebyggelsen er lagt i nærheten av vannet. Det er større og sammenhengende vegetasjon lenger oppe i terrenget.</i>	47
<i>Figur 36: Avstandsbilde som viser den nordlige delen av delområdet. Delområdet blir avgrenset av Fv. 55 sin trasé gjennom analyseområdet.</i>	49
<i>Figur 37: Avstandsbilde som viser den sørlige delen av området. Bildet viser også kontrasten mellom den eviggrønne barskogen, og hvordan løvskogsområdene ser ut på vinterstid når trærne har mistet bladene sine.</i>	49
<i>Figur 38: Fotografi som viser jordbruksarealene på Kjos med Sterrishovden i midten, og innslagene av trær i denne delen av området.</i>	50
<i>Figur 39: Oversiktsbilde sør i delområdet, som viser jordbruksarealene ned mot Hafslovatnet. Nede til venstre på bildet ser en også Gamlestova barnehage.</i>	52
<i>Figur 40: Oversiktsbilde nord i delområdet som viser det store jordbruksarealet, vegetasjon langs eiendomsgrenser og bebyggelse ved veien.</i>	52
<i>Figur 41: Elven og kantvegetasjonen som skiller delområde 3 og delområde 5 fra hverandre.</i>	53

<i>Figur 42: Bilde som viser noen av byggene langs Fv. 337 som går midt gjennom sentrum.</i>	56
<i>Figur 43: Bilde av samfunnshuset som ligger sør i delområdet. Bygget er et av de mest karakteristiske byggverkene i hele Hafslo på grunn av sin moderne stil.</i>	56
<i>Figur 44: Oversiktsbilde over Hafslo sentrum der en ser den tette bebyggelsen i og rundt sentrumskjernen, og jordbruksareal utenfor.</i>	57
<i>Figur 45: Bilde av gårdsbebyggelse omgitt av jordbruk på nedsiden og skog tilhørende delområde 7 på oversiden.</i>	59
<i>Figur 46: Bilde av Modvagrovi der den renner gjennom den øverste delen av delområdet. I nord er den omgitt av mer kantvegetasjon enn andre steder i delområdet.</i>	60
<i>Figur 47: Bilde av Modvagrovi helt sør i delområdet. Langs hele elveløpet kan en se det karakteristiske jordbrukslandskapet som er sentralt i landskapskarakteren.</i>	60
<i>Figur 48: Oversiktsbilde av delområdet som viser bebyggelsesmønsteret tett rundt Bakkingavegen.</i>	62
<i>Figur 49: Foto av Beheimsfeltet som er det tydeligste bruddet mot det sammenhengende jordbruksarealet og kontinuiteten i området.</i>	63
<i>Figur 50: Avstandsbilde av delområdet som viser det sammenhengende jordbruksarealet fra Hafslovatnet og opp forbi det bebygde arealet nord for Bakkingavegen.</i>	63
<i>Figur 51: Bilde som viser utsikten fra delområdet, samt beitemarken som strekker seg langt nedover fjellsiden.</i>	65
<i>Figur 52: Bilde av overgangene mellom jordbruksareal og skogbruksareal i delområdet.</i>	66
<i>Figur 53: Heimestøler i delområdet. Disse er, sammen med noe hyttebebyggelse, eneste bebyggelsen i delområdet.</i>	66
<i>Figur 54: Metode for landskapsanalyse i kommuneplan sin verdiskala til bruk for vurdering av verdikriterier (Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren, 2011).</i>	68
<i>Figur 55: Kart som viser de ti utbyggingsområdene fra kommuneplanen, som vi har vurdert konsekvensen av, samt deres posisjon i Hafslo. Nummer 1-6 er boligbebyggelse, mens 7-10 er fritidsbebyggelse (Kartverket, 2014).</i>	76

Tabell 1: Oversikt over areal kartlagt som jordbruk, skogbruk og bebygd areal i 1964 og i 2012. 24

Tabell 2: Overgangsmatrise som viser prosentvis hvor mye areal fra hvert av temaene fra 1964 som har endret tema i 2012 eller blitt den samme. Eksempelvis ser en at 67,3 % av jordbruksarealet i 1964 fortsatt er jordbruksareal i 2012, og at 23,9 % av jordbruksarealet i 1964 er blitt til skogbruksareal i 2012. 24

Tabell 3: Oversikt over boligtetthet i 1964 og 2012. Der en ser på hvor langt det er mellom hver bolig i analyseområdet. 26

Tabell 4: Oppsummering av verdi, påvirkning på landskapskarakter og konsekvens av foreslått utbygging for hvert enkelt utbyggingsområde. 88